

શ્રીમાન ભટ્ટ વલ્લભરામજી વિરચિત—

શ્રી આનંદનો-ગરબો.

(અર્થ વિવેચન રહસ્યાલંકાર, યુક્ત.)

પ્રયોજક પુણલિત પૂર્ણચંદ્ર અચળેશ્વર શર્મા.

(અમદાવાદ.)

II 1923 175-5-1923
જાપાની પ્રસિદ્ધકર્તા

રામચંદ્રભાઈ નૃસિંહદાસ એન્જિનિયર.

(એમ. આઈ. એમ. ઈ. અમદાવાદ.)

~~175~~ 175

મં. ૧૯૭૯

સને ૧૯૨૩.

પ્રથમાવૃત્તિ.

પ્રત ૨૦૦૦

પુસ્તક મળવાનું ડૉ. માણેકચોક બહુચરાજી મંદિર.

મૂલ્ય રૂ. ૦-૮-૦

શ્રી મણેશ પ્રી. પ્રેસમાં ત્રિવેદી ઈશ્વરલાલ માણેકલાલે જાપ્યો.
કે. પાંચકુવા રોડ, ચાર-રસ્તા-અમદાવાદ.

સર્વ હક્ક શ્રી વલ્લભ ભટ્ટજીના વંશજો અંબાલાલ લલ્લુભાઈએ
પોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે. માટે તેમની પરવાનગી
સિવાય કોઈએ જાપવો છપાવવો નહિ.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાષ્ટ્ર વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૦૫૨૭ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ રૂબિનું નો ૩૧૨૫૦

વિષય પરચાઈ : ૪૪૭

ॐ

श्रीमद् शक्तिभाक्तभाजन वल्लभ लक्ष्म विरचित

श्री आनंदनो गरणो.

(अर्थ-रहस्य-विवेचन-क्षणश्रुति-सम्बद्ध.)

प्रयोजक पुरोहित पूर्णचन्द्र शर्मा.

(अमदावाद).

छपायी प्रसिद्धकर्ता

रामचंद्रभाई नृसिंहदास ऐन्जनीयर.

(ऐम. आई. ऐम. ई. अमदावाद.)

६

संवत् १८७८

सन् १८२३.

प्रथमावृत्ति—प्रत २०००.

अमदावाद पांयकुवा चार रस्ता उपर आवेला श्री गणेश प्री.
प्रेसमां त्रिवेदी छश्वरलाल भाणुक्वाले छाप्या.

न्योछावर ०-८-०

શક્તિ એજ સૃષ્ટિભો, સરસ સ્તુત્ય શૃંગાર;
શક્તિવડેં ચાલે સદા, સકળ વિશ્વવ્યવહાર ?

પ્ર.સં. ૪૧૭

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી-કોપીરાઈટ-સંગ્રહ

ધર્મ અર્થ ને કામ વળિ, મુક્તિસફળતા સાર;
મહાશક્તિથિ મેળવે, ઇચ્છિતસિદ્ધિ અપાર !

શક્તિ પ્રતાપેં સર્વ સ્થળ, પામે જય જયકાર;
શક્તિકૃપા સેવો સદા, લાભ મળે શ્રીકાર !

સર્વ હક શ્રી વલ્લભ ભટ્ટજીના વંશજો અંગાલાલ લલ્લુભાઈએ
પોતાને સ્વાધીન રાખ્યા છે. માટે તેમની પરવાનગી
શીયાય કોઈએ છાપવું છપાવવું નહિ.

પુસ્તક પરિચય અને પ્રકટ કરવાનું પ્રયોજન.

આ પરમ પરચાધારી આનંદના ગરબાને ક્યારે જન્મ મળ્યો ? કોની કૃપા પ્રેરણાથી રચવામાં કયા અનન્ય ભક્તની મતિ પ્રેરાઈ ? અને એની અંદર મહાન્ અદ્ભુત ચમત્કારો પ્રાપ્ત થવાનું બીજમંત્ર કઈ અચિંત્ય શક્તિ પ્રભાવથી રસ-ભસ બની રહ્યું ? એ સંબંધે ખાસ પ્યારા વાચક વર્ગને પરિચય આપવાની જરૂર હોવાથી દર્શાવીશકે:—

શુભશુભિં શુજરાતના પાટનગર રાજનગર (અહમદા-બાદ) ની પશ્ચિમ તરફ નવાપુરા નામનું પટ્ટું કંઈક વર્ષો પૂર્વે હતું. તે નવાપુરાની અંદર ક્ષી શક્તિપૂર્વક ભટ્ટ મેવાડા પ્રાદ્યુ શ્રીમાન્ હરિભટ્ટ નિવાસ કરતા હતા. તેમનાં ધર્મ-પત્નિનું મુખારક નામ કૂલકોરબાઈ હતું. એ ભાવિક દંપતિ શ્રી બહુચરાજીમાનાં ઉપાસક હોવાથી અહોરાત્રી માણનાજ સ્મરણમાં લીન રહેતાં હતાં. તેમને પ્રથમ બે પુત્ર થયા હતા એટલે કે મૂળજી અને સાધવજી નામના બે પુત્ર હોવા છતાં તેઓ તોફાની હોવાને લીધે ભક્તિપાત્ર મા-વિત્રને સંતોષ મળ્યો નહીં, જેથી ભક્ત પુરૂષરૂપ પુત્રોની માગણી કરી. એ સળંગ સંકેદપ સંયોગ બળથી માણએ તેમજ થયાની ધારણા આપી. અને નવ માસ ને સાડાસાત દિવસ પૂર્ણ થયે સંવત ૧૬૯૬ ના આશો શુદ્ધ ૮ પુન્યાર્ક

એ.જે યુગલ (જે) પુત્રરત્નને જન્માં આપ્યો. માતા પિતાના
ધ્યાય સાથ લાલન પાલન પ્રીણુન પોષણ સાથ રમતે ખેલતે
ળીજના ચંદ્રવત્ વૃદ્ધિ પામીએ પાંચ વર્ષના થયા. એ જે
પૈકી એકનું નામ વલ્લભ અને બીજાનું નામ ધોળારામ હતું.

જ્યારે તેઓ પાંચ વર્ષના થયા ત્યારે વિદ્યાભ્યાસ માટે
પોતાની નજીક પર્ણકુટીમાં વસતા શ્રી પરમાનંદ બ્રહ્મચારી-
જીને સોંપવામાં આવ્યા. જો કે જે વર્ષ લગી બ્રહ્મચારી-
જીએ પ્રેમપૂર્વક શાસ્ત્રાધ્યયન માટે પુબ્કળ પ્રયાસ કર્યો;
તથાપિ એક શબ્દ સરખો પણ તેમને કંઠસ્થ થયો નહીં.
જેથી બ્રહ્મચારીજીએ કંટાળી કહ્યું કે—“ જાઓ કલીબો ! તમે
વિદ્યાપઠન યોગ્ય નથી; માટે તમારે ઘેર ચાલ્યા જાઓ.”

આ પ્રમાણે રજા થતાં બેકે લાગ્યો માત્ર ૩૦ હોઈ એ
કલોં એવા બીજાક્ષર જપતા જપતા મસ્ત ચિત્તથી પોતાના
નિવાસ સ્થાનમાં સમય વ્યતીત કરવા લાગ્યા. પરંતુ અભણ
પુત્રને જોઈ હરિભટ્ટ બહુજ ચિંતાતુર રહેતા હતા; કેમકે
મૂર્ખ પુત્રોના પિતા કહેવાતા કરતાં તો વાંઝીઆપણું પર-
માત્તમ ગણાય કે જેથી નામને કલંક લાગવાનો સમય હાથ
ન લાગે. એ કારણને લીધે માજીને આજ્ઞવતા યુક્ત અરજ
કર્તા કરતા હતા કે—“ કોઈ પણ કૃપાના અંગથી પુત્ર
તાહરી કૃપાના પાત્ર થાય તો અત્યાનંદ થાય.” આ મનો-
બળના પ્રભાવથી તથા માયાબીજાદિ મંત્રાક્ષરના જપથી

પાંચ વર્ષ પાંચ માસ અને પચીશ દિવસની સતત પ્રેમી ઉર્મિયોના પ્રતાપે એક ગેળી અવાજ વદલલ ધોળાના કાને આવી લાગ્યો. એટલે તેઓ આશ્ચર્ય સાથ અવાજની દિશા ભણી ત્રાટકમુદ્રા સાથ જોવા લાગ્યા. દમ્યાન સાક્ષાત્ ઇશ્વરની માયારૂપ ઇશ્વરી ગાળાં સ્વરૂપે પ્રકટ થયાં; પરંતુ તેમના અપાર તેજ પ્રતાપથી તેઓ જેડ લાઇયો ચર્મ ચક્રુઓ વિંચાર્ધ જતાં નીચું માથું નમાવી ચરણનું ધ્યાન ધરી રહ્યા. એ જોઈ જગજ્જનનીએ ફરમાવ્યું કે-“ મારાં સાક્ષાત્ દર્શન કરી લો, હું દર્શન દઈ પ્રસન્ન થવાજ પ્રકટી છું માટે નેત્રો ઉઘાડી આનંદ મેળવો. ”

વદલલે કહ્યું-“ માણ ! આપનું તેજ ખમી શકવા અશક્ત છિયે. ”

માણએ ફરમાવ્યું-“ હું શક્તિ વિદ્યમાન છતાં અશક્તિના પ્રાદુર્ભાવ (હાજરી) નો ભય હોયજ નહીં માટે નેત્ર ઉઘાડી જુઓ. ”

આ પ્રમાણે હુકમ થતાં જેડ લાઇયોએ દિવ્ય લોચન વડે માણનાં સાક્ષાત્ દર્શન કર્યાં.

માણએ પ્રકાશ્યું કે-“ મારાં દર્શન અમોઘ (ખાલી ન જાય તેવાં) હોવાથી જે ઈચ્છા હોય તે માંગી દેયો. ”

સેવકોએ જણાવ્યું કે-“ માણના દર્શન શિવાય અમોને કશાની જરૂર નથી એટલે પછી માંગવાનું શું રહ્યું ? ”

માજીએ દર્શાવ્યું કે—“દર્શનથી શું લાભ થવાનો છે? બીજું કંઈ માંગો કે જેથી ઈચ્છિતસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય.”

સેવકો જોડ્યા—“માડી! ઈચ્છિતસિદ્ધિ માત્ર દર્શન-માંજ સમાયત્રી હોવાથી અહો આનંદમાં રસગસ રહેવાય છે; તો પછી બીજા જગતના ક્ષણિક પદાર્થો શું અખંડા નંદ આપવા સમર્થ છે?”

માતૃશ્રીએ આજ્ઞા કરી કે—“જ્યારે તમને આનંદ નીજ ઈચ્છા છે ત્યારે આ આનંદની હુમેશાં યાદી અખિલ જગતના લોકોને રહી શકે એ માટે આનંદનો ગરબો ગાઓ કે જેમાં મારી આનંદશક્તિ સદા કાયમ રહેશે.”

વદલે કહ્યું—“માતૃશ્રી! અમે તો નિરક્ષર (અભણ) છીએ, નથી કાવ્યકળારસ કે રહસ્યજ્ઞાનનું ભાન, કે નથી વ્યવહાર વિચારનું વિધાન, તો પછી આનંદનો ગરબો કેવી રીતે ગાઈએ?”

માજી ફરમાવ્યાં કે—“લલે તમે કશું ભણ્યા નથી, પણ હું તમારી જીભના અગ્ર ભાગે વાણિરૂપે મિશ્રજિત છું માટે નિઃશંકપણે જે વાણિનો પ્રવાહ વહન થાય તે વ્યવહારમાં લાવો. તમે મહાન સાક્ષરને પણ અમત્કૃતિ પમાડો તેવી વાણિના પ્રકાશક આજથી થયા છે એમ માનીજ લ્યો.”

આ પ્રમાણે માજીનું વરદાન મળવાથી તુરત વદલે આનંદના ગરબાનું પદ શરૂ કર્યું કે—

“આજ મને આનંદ, વાઢ્યો અતી ઘણો મા;
ગાવા ગરબા છંદ, બહુચર આપ તણો મા.”

ઈત્યાદિ ઈત્યાદિ ૧૧૮ છંદ સમૂહ સંકલિત ગરબો ગાયો. એટલે કે-વિક્રમ સંવત્ ૧૭૦૬ ના ફાલ્ગુન શુદ્ધ ૩ ને બુધવારના દિવસે આ આનંદના ગરબાને જન્મ મળ્યો. ખુદ માણની પ્રેરણાથી રચાયેા અને માણની પરમ કૃપારૂપ તેમાં અચિંત્ય શક્તિ રસબસ રહેવા પામી !

આ આનંદના બનાવ વખતે વલ્લભલલ્લની તેર વર્ષની ઉમર હતી એ વલ્લભ અને ધોળા તદ્દન અભણ હતા છતાં માણની કૃપાશક્તિવડે મહાન્ ગઢ અર્થે અલંકાર રહસ્ય પૂર્ણ તેમણે શ્રંગારનો, કગશસ્થાપનાનો, અંબાજનો, કલિ-યુગનો, મહાકાળીમાનો, ધનુષધારીનો ગરબો અને બીજાં અનેક પદ વગેરે રચ્યાં છે.

એ વલ્લભરામ શામવેદી, ગૌતમગોત્રી, ગૌતમ, આંગી રસ-બારસંપત્યે એ ત્રિપ્રવર યુક્ત, કૌથમીય શાખાવંત, ભટ્ટ અવટંકી, અને ભટ્ટ મેવાડા વિપ્ર હતા. તેઓ વડ-નગરમાં પરણ્યા હતા અને ચાર સંતાન થયાં હતાં; પરંતુ તેમની હયાતીમાંજ તેઓ પંચત્વ પામી ગયાં હતાં. તેઓ શ્રીનાથજી બાવાના ધામમાં સં. ૧૭૫૩ માં પધાયાં હતા ત્યાં શ્રીજીએ પણ નાકમાં નથની પહેરી માણ સ્વરૂપે તેમની અનન્ય ભક્તિનો પરિચય કરાવવા દર્શન આપી

પોતાના રાજલોગથી વહ્નલ ભક્તનો આદર કર્યો હતો. ઘણા ભક્તોનું એમ પણ માનવું છે કે આનંદનો ગરબો શ્રીજી બાવાએ શક્તિરૂપે દર્શન આપ્યાથી આનંદ થયો તે વખતે રચ્યો છે. પરંતુ હસ્તલિખિતવંશાવળિ અંદર આ પ્રમાણે ખિના છે જેથી તે અત્ર દર્શાવી છે. તેમના મહિમાવંત હાથથી નવાપુરાની અંદર, અમદાવાદ માણેકચોક મુદૂર્ત પોળ સ્કામે બહુચરાજીના મંદિરમાં અને ચુમાળ ગાયર સમીપ માનાજી સરકારના બંધાવેલા માજીના લવ્ય દેવાલય સન્મુખ પોતાના ઉપાસ્ય માજી આદ્ય બાળાના સ્થાનની અંદર હાલ મંદિર છે તેની પહેલાં સ્થાપના કરેલ છે તે અદ્યાપિ પર્યંત આખાદી સાથ વિદ્યમાન છે. અને જેઓના સ્મરણ સંકલ્પ બળની પ્રાણુપ્રતિષ્ઠા પ્રતાપવડે તે તે સ્થળોમાં સાચા આસ્તિક ભક્તોને પોતાની ભક્તિના પ્રમાણમાં પરચો મળ્યા કરે છે.

વહ્નલ ભટ્ટજીએ ૧૧૧ વર્ષની લાંબી જિંદગી માજીના સ્મરણ પૂજનાદિમાં વ્યતીત કરી સંવત્ ૧૮૦૭ માં સ્થૂળ શરીરને ત્યાગી સૂક્ષ્મ શરીર સાથ શક્તિચરણભક્તિમાં નિવાસ કર્યો !

વહ્નલરામ નિઃસંતાન હોવાથી ધોળારામનો વંશ અદ્યાપિ લીલા દહેર વિલસી રહેલ છે—એટલે કે ધોળારામના અભયરામ, હરગોવિંદ, રાજરામ, સદાશંકર, લલ્લુભાઈ,

અંબાલાલ ઉર્ફે પૂંજભાઈ અને લગવતીપ્રસાદ હાલ મા-
છના ચરણસેવી આનંદ ભોગવે છે એ પણ આ આનં-
દના ગરબાનાજ આભારી છે.

આ આનંદના ગરબાના પાઠથી ૨૭૦ વર્ષમાં અનેકા-
નેક લકતોને વિવિધ ચમત્કાર મળેલા છે, મળે છે અને
મળશે એ નર્વિવાદ છે. તથાપિ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણભૂત મારા
છટ્ટામત્ર શક્તિઉપાશક શ્રીમાન્ ભોગીલાલ ત્રિકમલાલભાઈ
વકીલ કે જેઓ હાલ હયાત છે અને તેમણે બાલ્યાવસ્થા-
થીજ આનંદના ગરબાના ચમત્કારો અનુભવ્યા છે જેથી
તેમનાજ કેટલાક દાખલાઓ અત્ર ટાંકી વાંચકોને આનંદ
આપીશ કે જેથી આ પુસ્તક પ્રત્યે વિશેષ અભિરુચિ થાય.

એ ભોગીલાલભાઈના સપ્તમ પૂર્વજ રાજરામના પુત્ર
જાગત્રિવેદી કે જેમણે આ ગરબાના જન્મદાતા ભટ્ટ વલ્લભ
જીના મંત્રોપદેશથી દાક્ષણ માર્ગી-શાકતદિક્ષાર્થી થયા
હતા. એટલુંજ પણ તેઓએ શ્રી બહુચરી માતાના
આદરસ્થાન નવાપુરામાં આવી પૂજ્ય માછની ઉપાસના
સ્વિકારી હતી. તેમજ તે દિવસથી તે આજ દન સુધી
તેમની સાત પેઢી લગી માછ પ્રત્યેનો અનન્ય ભક્તભાવ
તથા ગરબાના પાઠ પ્રત્યેનો પ્રેમ જેમનો તેમ કાયમ રીતે
જ ચાલુ રહેલ છે. એટલે કે રાજરામના જાગત્રિવેદી
ભાઈચંદ્ર, નહાલચંદ્ર, ઉજ્જરામ, ત્રિકમલાલ, ભોગીલાલ

અને મહાદેવપ્રસાદ એમ સાત પેઢીની પરંપરાયે માણની ભાક્તનો પ્રવાહ સંસ્કાર પૂર્વક વિદ્યમાન જ છે.

લોગીલાલભાઈ વિદ્યાભ્યાસ નિમિત્ત નડિયાદ અંદર તેમનાં ફેર્ષ ગંગાસ્વરૂપ સ્વ. કાશીબાને ત્યાં રહેતા હતા. તેઓ પણ માણનાં ભક્ત હતાં જેથી તેમની દૃઢ ભક્તિ શ્રદ્ધાના પ્રતાપે તેમને માતાજીએ અનેક પરચા આપ્યા હતા. તે સંબંધી વિવિધ વાતો સંભળાવતાં હતાં. તેમ લોગીલાલ ભાઈનાં માણને પણ માતાજીએ સ્વમદ્દારા કેઈ પરચા પૂર્યા હતા. આથી બાધ્યાવસ્થાથી જ તેમને આનંદના ગરબા અને માણની ભક્તિ તરફ લગની લાગી હતી.

એક સમય મધ્યાહ્ન સમય લોગીલાલભાઈ માતાજીના ગોખ સ્હામી દૃષ્ટિ સ્થાપી એકાગ્ર ચિત્તવડે નિહાળ્યા કરતાં માણની સ્તુતિ કરતા હતા. તે સમય તેમણે નેત્રો અંતર્ધ જાય તેવો અપૂર્વ તેજનો અંબાર ચક્ષુ સમીપ ગોખમાં થયેલો નિહાળ્યો કે તે પ્રકાશ જાણે અઘાપ પણ તેમના નજર અગાડી રમ્યા કરે છે.

તદનંતર જ્યારે તેઓ નોકરીમાં જોડાયા અને વડોદરા તાલુકા વડીવટદાર સાહેબની કચેરી અંદર મુલ્કી ચિટનીસની જગોએ ૧૯૪૧ માં કાયમ થયા ત્યારે તેમના મામા સ્વ. પ્રાણલાલ ગણપતરામ તથા તેમની માસીના દીકરા સ્વ. ભગવાનલાલ જીવનલાલ પણ તેજ કચેરીમાં

નોકર હતા. તેમજ સીનોરવાળા મિસ્ત્રી નારણભાઈ અને દામોદર દાણભાઈ કે જેઓ માણના પરમભક્ત હતા તેઓ હુમેશાં પોતાને ત્યાં રાત્રિના સમય માણના ગરબા ભજન વગેરે કરી આનંદ મેળવતા હતા. તે ભજન મંડળી અંદર લોગીલાલભાઈ અને તેમના મામા વગેરે પણ ભાગ લેતા હતા. જે કે લોગીલાલભાઈ આનંદના ગરબાનો પાઠ રોજ કરતા નહતા; પરંતુ એ મંડળીમાં જવા પછી તો ગરબાના અદ્ભુત ચમત્કારો જાણવા ને જોવામાં આવતાં તેમની મનોવૃત્તિ માણની ભક્તિભાણી અધિકાધિક વધતી ચાલી. એથી ભક્તિભાવ જેમ જેમ દૃઢ થતો ગયો તેમ તેમ ગરબાના ચમત્કારો અનેકાનેક મળવા લાગ્યા.

આ પ્રમાણે નવ વર્ષ માણની ભાક્તમાં વ્યતીત થતાં દૌલતબદી માણએ સં. ૧૯૫૦ ની અંદર સ્વપ્ન દ્વારા પ્રાકલ્યતા પ્રકાશી કુર્કટવાહની મૂર્તિથી તેમને પ્રાપ્ત થઈ સેવા ભક્તિનું દ્વાર ખુલ્લું કરી આપ્યું. એથી એ ચમત્કારિક મૂર્તિને કોઈ સુંદર સ્થળમાં સ્થાપવા તેમનું ધ્યાન ખીંચાયું; પરંતુ સમયની બાલહારી અને માણની મરણથી તુરત તેમ થવાનો યોગજ હાથ લાગ્યો નહીં. જેથી તેમણે માણની આજ્ઞાને વધાવી લીધી.

તેમણે માણની મૂર્તિ સ્થાપવા અનેક ચત્નો આદર્યા; તથાપિ તેઓ સફળતાને લેટયા નહીં. પરંતુ તેમનું એક

સરખું ધ્યાન એજ કામ બાણી લાગ્યું રહેવાથી અંતે
 ખેરાળની અંદર શ્રીમાળીની ન્યાતની વાડીમાં મજકુર
 માળની સ્થાપના કરવામાં સફળતા મળવાનો સમય હાથ
 લાગ્યો. સં. ૧૯૫૩ ના આશો શુદ્ધી ૧૩ શુક્રના રોજ
 માળની પ્રાતમાની મંત્રપ્રતિષ્ઠા કરાવી આનંદને વધાવી
 લીધો. તેમજ સારી રકમ લેટાર્થ મળી આવતાં જોઈત
 સર્વ પૂજાસાહિત્યો, મંદિરનો ઠાઠ અને અન્ય લોગસા-
 મથી વગેરે પણ મેળવી લીધી. તેમ તેમણે પણ બનતી
 સેવા લેટ કરી આનંદ પ્રાપ્ત કરી લીધો.

તત્પશ્ચાત્ માળના મંડપ અગાડી ચોઘડીમાં શરૂ
 થવાનો તેમને સંકલ્પ થયો. જેથી આનંદના ગરબાનો
 પાઠ કરી સૂઈ ગયા કે રાત્ર સમય—“ કાઠયાવાડમાં પ્રવાસ
 કર કાર્ય સફળ થશે.” એવું સ્વપ્ન સૃષ્ટીથી જણાયું. જેથી
 બાણીતા નામાંકિત ગૃહસ્થાનાં પત્રો મેળવી તેઓ લીંબડી
 દરબાર સાહેબ સ્વ. સર જસવંતસિંહજીની લેટ લેવા
 રવાના થયા. અને વિરમગામ, વઢવાણ થઈ લીંમડી જઈ
 પહોંચ્યા. માતાજીના પ્રતાપથી સર્વ સ્થળે ધાર્યુંજ થતું
 હતું અને તે તે સંબંધી સ્વપ્નદ્વારા પ્રથમથીજ સૂચના
 થયા કરતી હતી.

સં. ૧૯૫૪ ના પોષ વદી ૩ ના રોજ દરબારશ્રી િ
 મુલાકાત થઈ અને વાતચિતમાં પરમાનંદ મળ્યો. તથા

એક માસ લગી તેમને રોકી દરબારશ્રીએ પોતાની આં
સ્તિકતા, ભક્તિભાવ, શ્રદ્ધા, ઉત્સાહ અને વિદ્યતાદિનો
પરિચય આપ્યો, જેના લીધે અત્યાનંદ મળ્યો હતો. તથા
ચોઘડીઆના વર્ષાશન સંબંધે પણ હુકમ થઈ ગયો હતો;
કેમકે તેમને માણએ સ્વપ્નમાં તે બાબત કરવાની આજ્ઞા
કરી હતી. એ ઠરાવ માતાજીની ખેરાળમાં સ્થાપના રહી
ત્યાં લગી કાયમ રહ્યો હતો.

વીશ વર્ષ લગી માણની મૂર્તિયે ખેરાળના મંદિર
અંદર કાયમ રહી ભાવિક ભક્તોને અનેક પરચા આપ્યા
હતા; પરંતુ ભાવિક પૂજારી બાલારામનું મરણ થતાં મા-
ણની પૂજા સેવા વગેરે ખરોખર ન થવાના લીધે માણ
સ્વપ્નદ્વારા પોતાના આદ્ય વિશ્રામ નવાપુરામાં ખિરાજવાની
ઈશિયા દર્શાવા લાગ્યાં. એ સળખથી ભોગીલાલભાઈએ
અમદાવાદમાં આવી નવાપુરાના મંદિર સંબંધી તેમજ
શ્રીમાન વલ્લભભટ્ટજીના વંશજ રા. રા. અંબાલાલભાઈની
ભવ્ય ભાવના સંબંધી હકીકત મેળવી. એટલુંજ નહિ પણ
તેમની સાથેની વાતચીતમાં માણનો વિચાર જે સ્વપ્ન દૃશ્ય
હતો તે જણાવ્યો. જેથી માણની કૃપાબળે તે વિચારણાને
અંબાલાલ ભાઈએ વધાવી લીધી; કારણ કે માણની વંશ-
પરંપરાથી ચાલતી આવેલી વિશુદ્ધ ભક્તિમાં બનતી સેવા
બંભવવી એ તો તેમનું કર્તવ્યકર્મ હતું. તેમણે સર્વ પ્રકારે

તે મનોવૃત્તિને સફળતા આપવા પૂર્ણોત્સાહ પ્રદર્શિત કર્યો, એથી તેઓ ખેરાળુ ગયા. તેમજ સુમુહૂર્તે માણની મૂર્તિ અમદાવાદ લઇ આવ્યા.

સં. ૧૯૭૬ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૬ શુક્રવારના રોજ નવાપુરાના મંદિર નજીકના નવા લવ્ય દેવાલય અંદર મજકુર માણની મૂર્તિની કાયમને માટે તેમણે યથાશક્તિ ભક્તિ સાથે વેદોક્ત વિધવત્ અંબાલાલ ભાઈની શુભેચ્છાથી પ્રતિષ્ઠા કરી અને એથી એમણે તેમજ પ્રેક્ષકોએ પૂર્ણનંદ મેળવ્યો. આ સમય જોવા યોગ્ય ધામધૂમ થવાથી ભાવિક ભકતોનો પણ અપાર ઉત્સાહ વૃદ્ધ પામ્યો હતો.

આ સર્વ પ્રભાવ તેઓએ આનંદના ગરબાથી નિહાળ્યો છે. તથા દરેક કાર્ય વખતે આ ગરબાની અજમાયસ કરી છે કે જે ધારેલી ધારણા સફળ કરવા સાક્ષાત્ કલ્પવૃક્ષ સમાન છે. વલ્લભલલ્લુ પણ કથન છે કે—“કળિ કલ્પતરૂવાડ, જે જાણે તેને મા;” આ કળિયુગ અંદર કલ્પવૃક્ષની વાડિરૂપ છો; તોપણ જે આપને પૂર્ણપણે જાણે પિછાણે છે તેનેજ સફળ ઇચ્છાપૂરક કલ્પતરૂ સમાન છો.

વડનગર નિવાસ નામાંકિત ભક્તરાજ જહુરામ મહારાજે પણ કહ્યું છે કે—“કલિયુગમાં મા કલ્પવૃક્ષ છો આશી નિરાશી ન થાય.”—મતલબ કે માણ ! કળિ કાળમાં કલ્પવૃક્ષ રૂપ હોવાથી આશાવંત જનો નિરાશાને ભેટતાંજ નથી.

તેમજ ભક્તરાજ માધવદાસજી પણ કહી ગયા છે કે—
 “ નવે ખંડમાં ત્હારું મિદ્દરે, માનુનીના તેં કીધા
 છે મદ્દરે; દુઝિયાનાં ટાળ્યાં તેં દદ્દરે, સલખનપુરે
 સાચી મા બહુચરાયે. ”

આ પ્રમાણે અનેક પ્રમાણભૂત વચનો છે અને જેની
 જેવી સખળ નિર્જળ ભાવના તેવી તેવી તેની ઈચ્છા પરિ-
 પૂર્ણ થાય છે.

આનંદના ગરબાના પાઠથી કચ્છ ભુજના શરદબાગ
 સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ સાહેબ રા. રા. વાલજીભાઈ માવજીભાઈ પણ
 દવાઓ કરી કરી તદ્દન કંટાળી ગયા હતા છતાં અજીર્ણની
 બીમારી ન મટી જેથી તેમની જિંદગી તરફની આશા પણ
 શંકાને શરણ થઈ રહી હતી; તથાપિ ગરબાને પાઠ કરતાં
 અણુધારી અજળ રીતિથી તન્દુરસ્તી પ્રાપ્ત થઈ કે જેઓ
 હાલ હૃદયપુષ્ટ રહેવાથી ગરબાના અનન્ય ઉપાસક થયા છે.
 તેમજ રા. રા. વિશનજીભાઈ રાઘવજીભાઈ આ. રેવન્યુ
 કમીસ્નર સાહેબ (ભુજ) તેમણે અને રા. રા. પ્રેમજીભાઈ
 ઉમરશી વાડડ એન્ડ સીદ્ધર સ્મીથ કચ્છ વર્કસ ભુજ
 (હાલ વડોદરામાં છે.) તેમને અને મને પણ આનંદ ગર-
 બાના અલૌકિક ચમત્કારો મળ્યા છે. તેમજ ભુજમાં એક
 દરજીને ત્યાં રાજ ઘર ઉપર પથરા પડતા હતા તે આ ગર-
 બાના પાઠથી અજાયબી રીતે ખંધ પડી ગયા હતા. અને

લોગીલાલજીને તો સેંકડો ચમત્કારો મળવાથી આનંદના
ગરબાને કંઠમણિ ગણિ નિરંતર ગણવાનો નિયમજ બક્ષા-
યલો છે. પ્યારા ચિ. ડૉ. મહાદેવપ્રસાદ અમેરિકા ન્યુયોર્ક
અંદર એમ. ડી. ની ડીગ્રી મેળવવા ગયા છતાં માણની
કૃપાથી ટુંક સુદતમાં અણુધાર્યા સંયોગો વચ્ચે ઘણા માન
સન્માન સાથે ઉંચા પદની પદ્મી પ્રાપ્ત કરાવવાથી તેમની
મનેચ્છા સુદૃઢ થઈ છે. આથીજ વલ્લભલલદ્વજીનું વાક્ય સત્ય
છે કે કલ્પતરુ સમાન સર્વેચ્છા પૂરક આનંદના ગરબાનો
પાઠ છે એ નિર્વિવાદ છે ! તેમજ મહાત્માઓનું કથન
છે કે—“ કલૌષ્ઠીવિનાયકૌ—આ કુળકાળ અંદર દેવી અને
ગણપતિજી ખાસ ચમત્કારદાતા છે. ”

આજે લગભગ આ આનંદના ગરબાને જન્મ મળ્યે
૨૭૦ વર્ષ થતા આવ્યાં છે અને આના પાઠ કરનારા પ્રેમી
સેવકો-પાઠકો બેસુમાર છે; પરંતુ આ ગરબાનું ખરૂં રહસ્ય
અને શુદ્ધ પાઠ બાણનાર કોઇ વિરલાજ પાઠક છે. કેમકે
તેના પૂર્ણ અર્થ પ્રકટ કરવા કોઈનું ધ્યાન દોરાયુંજ નથી.
નથી દોરાયું એનો હેતુ એજ કે ગરબાના અર્થ લખનાર
કાવ્ય સાહિત્યનો પૂજક અને રસિક પ્રયોજક હોય તોજ
તે કાર્ય પાર પહોંચી શકે. તેમજ આ ગરબામાં મારવાડી-
મરાઠી-કચ્છી-માગધી-હિંદી અને પરશિયન તથા ગામડીઆ
લાપાના પણ કેઇક શબ્દ છે જેથી તે બધી લાપાઓનું

જ્ઞાન પણ હોવું જોઈએ તો યથાર્થ અર્થ લખી શકાય. અને એવી રીતે અનુવાદ થાય તો ઘણા પ્રેમી પાડકો આ ગરબાના રહસ્યનો ઉત્તમ લાભ લઈ શકે કે જેથી વલ્લભભક્તિના શ્રમની સાફદયતા પણ થઈ શકે.

એક સમય આ ગરબાના અનુવાદ સંબંધ વિષે રા. શ. લોગીલાલભાઈએ મને પ્રેરણા કરી એટલે મારી માથની કૃપાથી પણ તે તરફ મનોવૃત્તિ પ્રેરાઈ અને મેં તે પ્રેરણાને વધાવી લીધી છતાં પણ મેં તેમને કહ્યું કે, ‘એક મનુષ્ય બધી બાબતોમાં નિષ્ણાત હોતો નથી; કેમકે ‘સર્વજ્ઞકોહરિઃ’ જેથી મારા કરેલા અનુવાદને અવલોકી તેમાં યોગ્યતા સચવાઈ છે કે કેમ તે જોઈ બાણી સુધારો વધારો કરી શકે તેનો કોઈ શક્તિભક્ત વિદ્વાન શોધી દેવા ધ્યાન દેવું પડશે.’ આ ઉપરથી લોગીલાલજીએ કહ્યું કે—‘તે કામ મારા મામાના હીકરા બટુશંકરજીને સોંપી ઇચ્છા અદા કરાવી દઈશ.’

તદનંતર આ ગરબાનો અર્થ મેં યથાગતિ સાથે લખી ઉક્ત સુજનમંડળી સમક્ષ અર્થવિચાર સંબંધી શંકા સમાધાન કરી ઘણા પાઠની ચુંટણી સમેત શુદ્ધ અને નિઃશંક લાખાંતર તૈયાર કર્યું અને એથીજ હું પ્રિય પાડકોને આનંદ આપવા અનુસર્યો છું.

આ સ્થળે (લોગીલાલજી અને બટુશંકરજી) એ જોડની થએલી માથની સેવા માટે હું અત્યંતભારી છું.

આ પાઠસિદ્ધિરૂપ આનંદના ગરબાની સિદ્ધિ મેળવવા હચ્છનાર મહાશય પોતાની મનકામના સફળ થવા નિમિત્ત આશો માસની નવરાત્રી અંદર જ્યાં શ્રી બહુચરાજીનું મંદિર હોય ત્યાં અથવા ગોળ આંગી મૂર્તિ છબી સન્મુખ રાખી, જવારા સહ સુમુહૂર્તે કુંભસ્થાપના કરી શ્રીફળ સ્થાપી માજીનું દીપ ધૂપ નૈવેદ્યાદિથી પૂજન તથા આરતી આદિ કરવું. ઉત્તમ દઢ સંકલ્પ સાથે આનંદનો ગરબો હમેશાં ઉપરનો વિધિ સાચવી બની શકે તેટલીવાર શુદ્ધ ઉચ્ચાર અને અર્થ વિચારની ભાવના પૂર્ણ ગણવો. કિંવા આશો શુદ્ધ ૮ મીની ચાર ઘડી રાત્રિ જવા પછી માજીની સન્મુખ દીપ ધૂપ યુક્ત ગરબાનો પાઠ શરૂ કરી નવમીના સૂર્યોદય થતાં લગી ૧૦૮ વાર ગણવો જેથી પૂર્વ સેવા સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. અથવા તો મહામાસની, ચૈત્ર માસની, આષાઢ માસની, અને આશોજની નવરાત્રીથી પણ ઉપરનો વિધિ સેવી શકાય છે. નવમીના રોજ દિવસે માજીનું પૂજન કરી પારણું કરી ઉદ્યાપન કરવાનો નિયમ છે. (બ્રહ્મ-ચર્ય, સત્યવચન, સાત્વિક ભોજન, એકાસન-એકટાણું ભોજન અને પવિત્રાચાર વિચાર જાળવવા ખાસ ધ્યાન દેવું.) તદનંતર બીજા વર્ષની આશોજની અષ્ટમીના દિને “નમો નમો જગમાત, નામ સહસ તારે મા; માત તાત ને બ્રાત, તું સર્વે મહારે મા.” આ પાઠ મંત્રનો દશ હજાર ગાપ કરવો અને એજ મુજબ ચારે નવરાત્રીએ

કરવું જેથી મંત્રસિદ્ધ થાય છે. અગર જેની જે માગણી હોય તે પૂર્ણ કરવા ગરબામાં ૧૦૦ મા ગરબાથી શરૂ થયલા પદમંત્રની ઉપાસના કરવી. એટલે કે, ધન ધાન્ય પશુ પુત્ર અને દિર્ઘાયુ એ પાંચેની ઈચ્છાવાળાએ—“પામે પદારથ પાંચ, શ્રવણે સાંભળતાં મા,” આ પાઠની ઉપાસના કરવી. આગ્રભયથી બચનારાએ—“નાવે ઉન્હી આંચ, દાવાનળ બળતાં મા.” તથા શત્રુના શસ્ત્રાસના ભયથી બચનારાએ—“શસ્ત્ર ન અડકે અંગ” એ બે પદોનો, તેમજ હુમેશાં નવનવા ભોગ સંયોગની ઈચ્છાવાળાએ—“નિત નિત નવલે રંગ” એ બે પદોનો, તથા જળભયથી બચનારાએ—“જળ જે અડળ અઘાત—” એ બે પદોનો. તથા અન્ય ભય સંકટનાશનાર્થે “ક્ષણ ક્ષણ નિશિદિન પ્રાત—” એ બે પદોનો, તથા ભૂત પ્રેતાદિના ત્રાસ નિવારણ માટે—“ભૂત પ્રેત જંબૂક” એ ચારે પદોનો. તથા પગ હાથ વગેરે અંગેાપાંગની ગતિ ભંગ થએલી સુધારવાની ઈચ્છાવાળાએ—“ચરણ કરણ ગતિ ભંગ” એ બે પદોનો, તથા મુંગા બોબડા તોતળા અને અંગની બાધ વ્યાધિયો દાળવાની ચાહનાવાળાએ “ગુંગ મુંગ મુખ અંગ” એ બે પદોનો, રોગથી અંધાપો પામેલો દાળવાવાળાએ—“સચણ વિહૂણું નેણ” એ બે પદોનો. તથા વાંઝીઆપણું દાળવા ઈચ્છનારાએ “પુત્ર વિહૂણું કહેણ” એ બે પદોનો. ધર્મ અર્થ કામ

મોક્ષની ઇચ્છાવાળાએ “કુળી કદપતરૂ વાડ” એ ચારે પહેનો. પુરૂષાર્થ મેળવવાની ચાહનાવાળાએ “પ્રકટ પુરૂષ પુરૂષાર્થ” એ બે પહેનો, તથા ગરીબી ટાળી ઠકુરાઈ પામવાની ઇચ્છાવાળાએ—“ઠાણાં ઘર ઠકુરાઈ” એ એ પહેનો. તથા નિર્ધનને શ્રીમાન થવું હોય તો “નિર્ધનને ધન પાત્ર” એ બે પહેનો. રોગ શોક દુઃખ માત્ર નાશનાર્થ—“રોગ દોષ દુઃખ આત્ર” એ બે પહેનો. તથા વિવિધ વાહનોની સંપત્તિ ચાહનારે “હય ગય રથ સુખ-પાત્ર” એ બે પહેનો. તેમજ ધર્મની ધ્વજ ધન ધાન્યા-દિની સ્થિરતા મેળવવા ચાહનારાએ “ધર્મધ્વજ ધન ધાન્ય” એ બે પહેનો, અને રાજ્યમાન મેળવવાની વાંછ નાવાળાએ—“મહિર્પાત દે સુખ માન” એ બે પહેનો સખળ સંકલ્પ ગર્ભિત વિધિ યુક્ત મંત્ર જપવો. એટલે ત્રણ કે નવ દિવસમાં ૧૦૦૦૦ સંપુટિ પાઠ કરી. કાર્ય-સિદ્ધિ મળ્યે અપરાધ ક્ષમા શાંતિ પાઠ—નત્યંડી કરાવી બ્રહ્મલોગનાદિવડે માણની પ્રસન્નતા મેળવવી.

દેવોની પ્રસન્નતા મેળવવી કે દર્શન દે તેવી ભાવના સખળ કરવી એતો કાર્યક્તોના મનોબળ સંકલ્પપર આધાર છે. પ્રહ્લાદના અડગ ટેક બળવડે સ્થંભ અંદરથી નૃસિંહ હોગવાન પ્રકટ્યા. માર્કંડેય ઋષિને યમહૃત લેવા આન્યા તે વખતે મુનિની સ્તુતિથી પાર્થિવેશ્વરમાંથી શ્રી શંકર પ્રકટ્યા હતા. ભક્ત બોડાણા માટે રણછોડજી સવા વાલથી પણ

જોઈ થયા હતા. દારિકામાં શ્રીકૃષ્ણ સ્વરૂપ અંદર મીરાંબાઈ
 સમાયાં હતાં. પીપા, નરસિંહ મહેતા, સૂરદાસ, હરિશ્ચં-
 દ્રાદિ ભક્તોનાં કષ્ટ ટાળવા પ્રભુ લક્ષ્મીપતિ પ્રકટ થયા છે.
 તુલસીદાસજીને શ્રી રામ લેખ્યા છે અને વૃંદાવનમાં શ્રી
 રાધિકાપતિયે રામરૂપે દર્શન આપ્યાં છે. શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર
 ભગવાનના વાળ અંબાજીમાં ઉત્તરાવ્યાની સાંક્ષી શ્રીમદ્
 ભાગવતજી આપી રહેલ છે. રામકૃષ્ણ પરમહંસ શ્રી મહા
 કાળીના પરમોપાસક હતા અને તેમાંથી સાક્ષાત્કાર થયે
 હતો. સ્વામી વિવેકાનંદજીને પણ મહાકાળીજીનો અને
 હનુમાનજીનો સાક્ષાત્કાર થયો હતો અને આપણાં પ્રમા-
 ણ્યભૂત શાસ્ત્રો પણ પુકારી પુકારીને કહે છે કે-સર્વ ભૂતમયં
 હરિમ્. પરમાત્માશ્રીના ચૈતન્ય શિવાયની એક પણ વસ્તુ
 છેજ નહીં. સ્વામી વિવેકાનંદજીએ પણ મૂર્તિ પૂજા માટે
 ઉચો વિચાર પ્રાપ્યો છે. જગપ્રાસદ ડો. જગદીશચંદ્ર
 બોઝે પણ સ્થાવરમાં પ્રભુની ચૈતન્ય શક્તિની પૂર્ણ લાગ-
 ણીઓ સામેત કરી જગતજનોને ઉચ્ચ સાયન્સ બળથી
 ચકિત કર્યા છે. દેવની ભક્તિ કરવાથી વારંવાર મંત્રો
 શ્રારણવડે માનસિક (ઉચ્ચ) ભૂમિકાપર તે દેવનો આકાર
 ખડો થાય છે. તેથી તેમની પવિત્ર અને શુભ શક્તિઓ
 સેવક ભણી આકર્ષાયથી તેવું કેન્દ્રસ્થાન બને છે. મીમાં-
 સામાં દર્શાવ્યું છે કે-મંત્રાત્મક દેવ-મંત્રો વિના દેવ છેજ
 નહીં. અર્થાત્ અમુક દેવતાનો અમુક મંત્ર શુદ્ધોચાર.

કરવાવડે ધૂજરીઓ પેદા થાય છે તે ધૂજરીઓ ઉચ્ચ ભૂમિ-
 ક્ષપર આકૃતિ ખડી કરે છે તેથી તે દેવ તેટલો સમય
 તેમાં નિવાસ કરે છે અને ભક્તની મનકામના પૂર્ણ કરે છે.

મહામાયા શ્રી જગત્પતિની સર્વ શક્તિ છે. તે
 મહામાયાએ દૃષ્યમાન જગતમાં અનેક કાર્યપરંતે અનેક
 લિન્ન લિન્ન રૂપે પ્રકટ થઈ સકળ આસુરી સંપત્તિનો
 અંત આણ્યો છે, સંત સુર ધેનુની વહાર કરી જગતની
 નીતિ રીતિ આદિ નિયમમાં રાખેલી છે. અને તેમનેજ
 વિશ્વવાસિયો અનેકરૂપે પૂજે છે; પરંતુ તેઓ તો એક
 જ રૂપમાં રહી પ્રતિ આણમાં ગતિ આપવા પ્રકાશિ રહેલ
 છે. અર્થાત—“एको देवः सर्व भूतेषु गूढः सर्वव्यापि सर्व
 भूतान्तरात्मा—એકજ દેવ કુલ પ્રાણુ પદાર્થો અંદર ગુપ્ત
 કિંવા પ્રકટરૂપે પણ રમી રહેલ છે અને અખિલ પ્રાણી
 વિષે અંતરાત્મા રૂપે પ્રકાશિત છે.” કથનનો હેતુ એજ છે
 કે ઈષ્ટ દેવતા જ્યાં જોઈએ ત્યાં—આણુ આણુ અંદર પ્રકા-
 શિત છે. માત્ર સખળ ભાવનાની સુરતા લાગે તો તો
 મનેચ્છા મુજબ કાર્યસિદ્ધિ હાજરજ રહે છે.

સમસ્ત ભાવિક શાક્ત ભક્તોને આનંદ મળવા હિ-
 તાર્થ આ આનંદનો ગરબો અર્થ રહસ્ય વગેરેથી વિભૂષિત
 કરી પાઠકોના કરકમળ શોભાવવા તૈયાર કર્યો છે. ઈચ્છું
 છું કે આ ગરબાના પાઠથી પ્રેમી પાઠકો અખિલ મન

કામના અને અખંડાનંદ મેળવી આ માયામયી સંસાર ચક્રના
ફંદથી દૂર થઈ શક્તિચરણમાં લીન થવા મસ્ત બનશેજ !

આ ગરબાના અર્થ પૂર્ણપણે પ્રકાશ કરવા એ તો
હાથવડે સાગર તરવા સરખો મૂઠ્ઠા પ્રયાસજ મનાય તેમ
છે; તથાપિ માણ્યર્પિત યથામતવડે જે કંઈ સાર
મંથન કરી તત્ત્વ તારવ્યું છે તે રસવત્ ગુણગ્રાહી સુજનો
સ્વિકારી સુધારી મારા શ્રમને સાક્ષ્યતા બક્ષશેજ ! જો કે
આ જગત ભૂલભરિત હોવાથી મારી મતિમાં તે ભૂલનો
અંશ કદાચ હોય તો આશ્ચર્ય નથી. માટે આપ વાચક
મહાશયમંડળ રહેલી ભૂલ દોષાદિક ભાવની કિંવા સુરસ
સિંચનની ખામી વિષે દરગુજર કરી મને કૃષ્ણાની રાહ
તે તે ભૂલો દોષો વગેરેની સૂચના કરશે તો બીજી આવૃત્તિ
સમય તે વિચારોને યોગ્ય સ્થળે સ્થાપવા વધાવી લઈશ.

જો કે આ ગરબાના પાઠ ઘણા છપાઈ ચૂક્યા છે;
તથાપિ ક્રમે ક્રમે લિપિ, સમજદોષથી અશુદ્ધતા થઈ જતાં
અર્થનો નિષ્ફળ પણ મુશ્કેલ થઈ પડ્યો હતો જેથી મેં
ઘણી પ્રતોના આધારે પાઠ અર્થ રહસ્યસંગતિને ધ્યાનમાં
રાખી આ અર્થ તૈયાર કરેલ છે જેથી દુરાગ્રહી ન થતાં
સુજનો આ પાઠ અર્થને ધ્યાનમાં લેશે.

રાજનગર સંવત ૧૯૭૫

ચોથી પૂર્ણિમા.

}

શક્તિચરણોપાસક

પુરોહિત પૂર્ણચંદ્ર શર્મા

પુસ્તકપ્રસિદ્ધકર્તા મહાશયનો પરિચય.

આ પરમોપકારી પુસ્તક પ્રકટ કરવામાં પોતાનો આંતરિક પ્રેમ પ્રકાશમાં લાવનાર શ્રીમાજીના પરમ ભક્ત શ્રીયુત રામચંદ્રભાઈ નૃસિંહદાસ એન્જનીયર એમ. આઈ. એમ. ઈ. સાહેબ કે જેઓ હાલ સર ચિનુભાઈની મીલમાં ચીફ એન્જનીયર છે એમનો સહજ પરિચય આપી શકે:—

એઓશ્રીનો જન્મ વિ. સં. ૧૯૧૫ ની આશ્વિન અમાવાસ્યા એટલે કે દીવાળીના રોજ પોર્ટુગીઝ તાળાના દીવ ખંદરમાં થયેલો છે. એઓ પ્રભુક્ષત્રીજ્ઞાતીપ્રદીપક જ્યારે સાત વર્ષના થયા ત્યારે એમનાં માતૃશ્રી મુંબાઈમાં એમને લઈ આવ્યાં હતાં; કેમકે એઓના મુકુટમણિ વ્યાપારાર્થે ત્યાં બિરાજતા હતા. એથી ત્યાં રહી આઠમા વર્ષથી એમને ગુજરાતી અભ્યાસ શરૂ કરાવી કામ યોગ્ય પૂર્ણ કરાવ્યા બાદ એલ્ફ્રીન્સ્ટન હાઈસ્કૂલ અંદર ઇંગ્રેજ અભ્યાસ શરૂ કરાવી મેટ્રીક લગીનું જ્ઞાન સંપાદન કરાવ્યું.

તદનંતર સર જમશેદજી જીજીભાઈ આર્ટ સ્કૂલમાં ડોઈંગ-ચિત્ર સંબંધી ઉચ્ચ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું. તે પછી સોળ વર્ષની ઉંમર થતાં ધંધા માટે ધ્યાન આપવાથી મીકેનીકલ લાઈન હાથ કરી તે સંબંધી પણ કેટલુંક જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું; તથાપિ મન માનતો લાભ હાંસિલ ન થવાના લીધે કેટલાંક કામો ધ્યાનમાં લીધા છતાં એઓશ્રી વિશેષ લાભાર્થે

એન્જનીયરીંગનું ઉત્તમ જ્ઞાન હાથ કરી જંગબાર પધારી ત્યાં અતિ આનંદ વર્ધા હતા. તે પછી સને ૧૮૮૪ માં થર્ડ ક્લાસની, ૧૮૮૫ માં સેકન્ડ ક્લાસની અને ૧૮૮૬ માં ફર્સ્ટ ક્લાસ એન્જનીયરની પરીક્ષા નિર્વિઘ્નતા સાથે પસાર કરી હતી. ત્યારબાદ દિલ્લી, પાથેરા અને મુંબઈમાં એન્જનીયર તરીકેની નોકરી કરી તા. ૧-૧૧-૧૮૮૬ માં અમદાવાદ અંદર શેઠ માધુભાઈ રણછોડલાલ છોટાલાલની સારંગપુર દરવાજા બાહરની મીલમાં એન્જનીયરની જગોપર કાયમ થઈ પ્રમાણીકર્તાથી જગા શોભાવી હતી. તેમજ મહેસાણા, વિરમગામ, માંડલ વગેરે ગામોમાં પણ ફેક્ટરીઓના ઈરેકશનનું સુપરવીઝન કરતા હતા તથા રામપુરા, બાવળા વગેરેની ફેક્ટરીની પણ દેખરેખ રાખતા હતા. તે પછી અમદાવાદની જુદી જુદી મીલોમાં પણ એન્જનીયર તરીકે સારી પ્રખ્યાતી મેળવી હતી, તેમજ કેટલીક ફેક્ટરીઓ, ફ્લોવર મીલો અને બાર સ્પીનીંગ તથા વીવીંગ મીલો તેઓનીજ દેખરેખ તળે ઉભી થઈ હતી. તેઓ ધી ગુજરાત જીનીંગ એન્ડ સ્પીનીંગ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપનીની મીલ તથા ધી ગુજરાત સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ તથા ધી મોતીલાલ હીરાભાઈ સ્પીનીંગ એન્ડ વીવીંગ મીલ્સ એ ત્રણ મીલના એન્જનીયર હતા. માણેકચોક અને અમદાવાદ મેન્યુફેક્ચરીંગ મીલમાં આસરે ૨૦ વર્ષ નોકરી દીપાવી હતી.

અમદાવાદની મ્યુનિસિપાલિટી તરફથી પણ એ નોકરી હમ્યાન વોટર વર્કસ તેમજ ડ્રેનેજ એનજીનીયરપર કનસલ્ટીંગ એનજીનીયર તરીકે નિમાયા હતા. સને ૧૯૨૦ ની સાલ અંદર નેશનલ કોંગ્રેસની રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બર થવાથી હુન્નર ઉદ્યોગના પ્રદર્શનમાં એઓશ્રીએ એક બોઇલર ટેસ્ટીંગ પંપ બનાવીને મૂક્યો જેને લીધે પ્રદર્શન તરફથી રૂપાનેા આંદ તથા સર્ટિફિકેટ મળ્યાં છે.

એઓશ્રી લાંડનની મીકેનીકલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના મેમ્બર છે. એમણે “સ્ટીમ એનજીનીયર” નામનું પુસ્તક પણ રચેલું છે. તે એનજીનીયરનું કામ શિખનારને બહુ ઉપયોગી છે. તેમજ લાંડનની રોયલ સોસાયટી ઓફ આર્ટસના તથા રોયલ મેટીયોરોલોજીકલ સોસાયટીના અને નોર્થ બ્રિટીશ એકેડેમી ઓફ આર્ટસના ફેલો નિમાયલા છે. ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટીના લાઈફ મેમ્બર છે. અને અમદાવાદ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ કલબના પ્રમુખ છે. ગણિતના વિષયમાં એઓશ્રી પ્રવીણ છે. અને લાંડનની મીકેનીકલ એનજીનીયરસ ઇન્સ્ટીટ્યુટનું ઉચ્ચ દરજ્જાનું સર્ટિફિકેટ પણ શોભાવે છે. એમણે છપ્પનના દુષ્કાળ સમય દોરોને બચાવવામાં સારી મદદ આપી હતી. સનાતન ધર્મપર એઓશ્રીની સારી શ્રદ્ધા હોવાથી જિજ્ઞૈક્ષાર તરફ વિશેષ ભાવના ધરાવે છે. તેમજ કેળવણી લેતા વિદ્યાર્થીયોને ઉત્તમ ઉત્તેજન આપે છે. ગ્રંથકારોની પણ

કંઠર બુઝે છે, સત્કર્મમાં નિમગ્ન રહે છે, તેમજ સ્કોલર-શીપ પણ સ્વજ્ઞાતિબંધુઓને આપે છે.

આ ગરબાના કર્તા વલ્લભભટ્ટજીના સપ્તમ વંશજ હસ્તે સંવત ૧૯૬૬ ની સાલથી એઓશ્રી શક્તિ દિક્ષા અંગીકાર કરી માજીના અનન્ય ભક્ત થયા છે. પોતે દયાળુ દિલના હોવાથી સર્વ જન પર સમાન પ્રીતિ અને દયા રાખી બનતી મદદ કરી આનંદિત રહે છે. નવાપુરાની બહુચરાજીની સમીપ માજીના નવીન દેવાલયમાં એઓશ્રીએ સારી રકમ વાપરી ઉદારતાનો પરિચય આપ્યો છે.

આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધિ માટે પણ એઓશ્રીએ પોતાનો પૂર્ણોત્સાહ દર્શાવ્યો છે એ માટે તેમનો આભાર માનવો આવશ્યક છે. ઈચ્છિયે છિયે કે, માજી તેમને દીર્ઘાયુ બક્ષી સદૈવ આરોગ્યતા સાથે સત્કર્મમાં આગેવાની ભર્યો ભાગ લેવાની મતી પ્રેરે ! કે જેથી જીવનની સિદ્ધિ હાજર રહે !

પી. પી. શર્મા.

સુવિનીતસેવાસુમનાજલિ-સંખંધી કંવાલી.

- અપાવન જગતને આપે, કર્યું પાવન કૃપાજલથી;
પ્રમોદે પ્રેમજલ એથી, ચઢાવું ચરણસેવામાં !
- તપ્યાં જન ત્રિવિધના તાપે, કર્યા શીતલ કૃપા લાવી;
સુમન ચંદન સદા એથી, ચઢાવું ચરણસેવામાં ! ૨
- જનમમરણાદિ ક્ષત જનનાં, રૂઝાવ્યાં રૂચિર રંગેથી;
અખંડિત અક્ષતા એથી, ચઢાવું ચરણસેવામાં ! ૩
- દઢાવી ભક્તિ ને શ્રદ્ધા, સુવાસિત જનમનો કીધાં;
સુમનમય સુમનસો એથી, ચઢાવું ચરણસેવામાં ! ૪
- અવિદ્યા હોમી તેં આઈ, પસારી વાસ સહુ વિદ્યા;
મુદિતતાધૂપ હું એથી, ચઢાવું ચરણસેવામાં ! ૫
- પ્રકાશસ્ત્ર વિશ્વ તેં પ્રીતેં, તત્ત્વમય દિવ્ય દીપકથી;
તિમિરહર દીપવર એથી, ચઢાવું ચરણસેવામાં ! ૬
- સુદ્ધગતા ધર્મ કર્મોની, સમર્પી સકળ હોને;
સરસમય સુદ્ધ હું એથી, ચઢાવું ચરણસેવામાં ! ૭
- મધુરતામય મનો કીધાં, રસિક નવરસવડે માડી !
મિષ્ટ નૈવેદ્ય શુભ એથી, ચઢાવું ચરણસેવામાં ! ૮
- અષ્ટવિધિ સેવના સાથેં, કરી સેવા સદા માણું;
પુનત પદપદ્મની સેવા, ભવોભવ દો મને માણ ૯
- ભક્તિ સહ શક્તિ તવ રતવના, ભેટમાં હું ધરું ભાવેં;
સ્વિકારી માત સેવામાં. કરો આભારી કદ્યાણી ! ૧૦
- પુર્ણની પુર્ણ કર આશા, પડે પોખાર સહુ પાશા;
લલિત આનંદની લહેરી, બક્ષ શ્રી બહુચરી ખાળા ! ૧૧

સકલ સૌખ્ય-શક્તિ-સિદ્ધિસમપદ—

શ્રી આનંદનો ગરબો.

(ગરબા છંદ.)

આજ મને આનંદ, વાઢ્યો અતો ઘણો મા;

ગાવા ગરબા-છંદ, બહુચર 'આપતણો મા. ૧

હે માડી ! અનુષ્ઠાનાદિના કષ્ટપૂર્ણ પરિશ્રમ વગર આપેં
સાક્ષાત્ સ્વરૂપથી અનાયાસેં દર્શન દઇ આનંદમાં લીન
કયો એથી મારા મન અંદર અત્યંત આજે આનંદ વૃદ્ધિ
પામ્યો છે; કેમકે હું નરક્ષર છતાં આપે જિન્હાએ વાસ
કરી કાવ્યાદ શાક્ત બક્ષી આનંદનો ગરબો ગાવા આજા
કરી છે અને તેમાં પણ આપ બહુચરી માના ગુણાનુવાદ
ગરબા છંદથી ગાવા હુકમાધીન હોવાને લીધે અનહદ આ-

---

૧ એક શબ્દાર્થ ફરીથી એજ પદ કે છંદ (ચાર પદમાં)
અર્ચનો આકાર ર્યા વિના આવે તે પુનરક્ત દોષ રહેવાય છે. ભદ્ર-
જની જબ ઉપર માજીએ વાસ કરેલો છતાં દોષ આવે એ અસંભ-
વિતજ છે. માત્ર અને મા એમ બે શબ્દ એકજ પદમાં હોવાથી
પુનરક્ત દોષ આવે એ ભદ્રજની ભૂત હોય નહીં. માત્ર ભદ્રજ બંધેલ
ન હોવાથી બીજા પાસે લખાવતા હતા એથી લેખ દોષ થતાં તે ભૂલ
આવી આવી હશે; પરંતુ તે સુધારવી યોગ્ય હોવાથી ઉપરનો

નંદનો લાગી થયો છું. (આ કાવ્ય આખું સન્મુખ સ્વરૂપ થી એટલે કે વલ્લભ ભટ્ટજીએ માડીની સન્મુખ વિનતિ રોશન કરવાના સ્વરૂપમાં વર્ણવેલું છે. અર્થાત્ સ્વયંમુખ ૧, સન્મુખ ૨, પરમુખ ૩ અને પરાઙ્મુખ એમ ચાર મુખ કાવ્યશાસ્ત્રથી નિર્માણ થયેલ છે. એ ચાર મુખ પૈકી પોતાના મનને યોધરૂપ યોદ્ધાવું તે સ્વયંમુખ, તથા સન્મુખ તે ઊભાની રૂબરૂ વાત કે વિનાત કરવી, તથા પરમુખ તે ત્રીજા પુરૂષે (મનુષ્યે) કથેલી વાતના ઊભા માનવ અગાડી પ્રકાશવી અને પરાઙ્મુખ તે ચોથા માનવે ત્રીજા જન અગાડી કથેલી વાત ઊભા જન આગળ કથવી. એથી આ કાવ્ય ખુદ માણની રૂબરૂ પ્રાર્થનારૂપે વર્ણવેલું એથીજ હે મા ! એ સંયોધનવડે સંયોધી દર અર્ધા છંદે વિનતિ શરૂ રાખવામાં આવી છે. ગરબા છંદ માત્રામેલ છંદ છે. પહેલા અને ત્રીજા પદમાં અગ્યાર અગ્યાર માત્રાઓ તથા ઊભા અને ચોથા પદમાં બાર બાર માત્રાઓ હોય છે, એથી ચાર પદના આખા છંદની મળી ૪૬ માત્રાઓ છે. તેમજ

યોગ્ય પાઠ કાયમ રાખ્યો છે. તેમજ માણ રૂબરૂ વિનતિ કથવા છતાં હું બહુચર માતને ગર ગાવા આનંદમાન થયો છું. આ કથનપરથી પણ સન્મુખને બદલે પરમુખ થવાનો દોષ લાગુ થાય છે. પરંતુ આ બહુચરમાનો ગરબા છંદ ગાવા આનંદિત થયો છું એમ કથવાથી મુખ ફરી ન જતાં કાયમ રહે છે. એથી ઉપરનો પાઠ યોગમાત્રી માણના બક્તો તે બાળત સધારવા ખંતવંત થશેજ ! અનુવાદક.

પહેલાની અને ત્રીજીની તથા બીજીની અને ચોથાની બરો-
બર તુક હોય છે એથી ૧૧૮ છંદ એજ પ્રમાણે રચવામાં
આવેલ છે. આ આખું કાવ્ય કર્તાશ્રીએ માણની સ્વરૂપ
લીલા અંદર પરમાત્મા સ્વરૂપજ માની તેમાંજ સર્વસ્વ
ઘટના ઘટાવી છે.) ૧

અલગે આજ પંપાળ અપેક્ષાજ આણી મા;
છો ઇચ્છા પ્રતિપાળ, ઘો અમૃત વાણી મા. ૨

હે માડી ! આપનો દાસ આજપંપાળ-શબ્દના આ-
ભાસરૂપ લવારા જેવી વિનતિ પણ જો વિશ્વાસ-દરકાર
કે ઇચ્છા રાખીનેજ કરવામાં આવે તો, આપ સેવકની
ઇચ્છાનાં પ્રતિપાલક હોવાથી તેની મનેચ્છા પૂર્ણ કરોછો.
એ જાણીનેજ હું લવારારૂપ વાણી વિનવવા છતાં મારા
ભરોંસા અને વિચારનું પાલન કરવા માટેનો વિશ્વાસ હો-
વાને લીધે પ્રાર્થના પૂર્ણ માગણી કરુંછું. કે, આપ માડી !
ભૂત, ભવિષ્ય અને વર્તમાન એમ ત્રણે કાળમાં દોષ
વિનાની-બાધિત નહીં એવી-યથાર્થ-જેવી જોઈયે તેવી
સત્ય અને અમૃત (સદા કાળ સજીવન રહેનારી) પરમ
મીઠી વાણી મને આપો કે જે વાણી પાઠકોને પૂર્ણ પ્રમોદ
દાતા થઈ રમી રહે (આ વિનતિથીજ ભટ્ટજીની આ
વાણી મરેલા-નિરાશા ભેટેલાઓની આશા સજીવન કરનારી
નિવડતાં પાઠકોની પ્રતિ ઇચ્છા પૂર્ણ કરી રહેલી છે.) ૨

સ્વર્ગ મૃત્યુ પાતાળ, વાસ સકળ તહારો મા;
બાળ કરી સંભાળ, કર આલો મહારો મા. ૩

આકાશ-સ્વર્ગલોક, મનુષ્યલોક અને પાતાળલોક અંદર
પ્રતિ ચરાચર પ્રાણિ પદાર્થના રોમરોમે અને આણુ આણુમાં
હે માડી ! તુજ શક્તિનો નિવાસ છે અને તાહરો નિવાસ
વિલસિત હોવાથીજ તે તે પ્રાણિ પદાર્થ અંદર જીવનત્વ-
શુણુ-તાક્ત અને પ્રભાવાદિ ઓતપ્રોત મર્મ રહેલ છે. પ્રત્યક્ષ
પ્રમાણથી હે મા ! હું નિહાળી રહ્યો છું કે આપ સર્વ
વ્યાપક શક્તિમાન હોવાથીજ અત્ર પાણુ પ્રકટ થઈ આ
અજ્ઞ બાળકની સંભાળ (દયા દગથી જીવનાદિમાં નવ
જીવનની અદ્ભુતતા બક્ષી પ્રતિપાલના) કરી છે તો હવે
મારી નમ્ર વિનંતી છે કે નિજનો દાસ બાણી આ શબ્દ-
સિંધુથી કિંવા ભવસિંધુથી નિર્વિઘ્નપણે પાર થયા આપ
મારો હાથ આલો કે જેના પ્રતાપે પાતાળ, માનવ અને
સ્વર્ગ લોકને ઉદ્ધાંધી અપવર્ગ-મોક્ષ લીલાને અનુભવી શકું. ૩

તોતલાજ સુખ તમ, તો તો તેય કહે મા;

અર્ભક માગે અન્ન, નિજ માતા મન લહે મા. ૪

હે માડી ! તોતજાતી વાણી-ભાંગી તૂટી વાણીથી
બાળક તાતી તાતો હાતો તેય વગેરે શબ્દો ન સમજાય
તેવા મ્હોંથી કથન કરે; તો પણ બાળકની મા તે શબ્દોનો
મર્મ સમજી મનમાં ગ્રહણ કરી લે છે કે માડું બાળક

અન્ન માગે છે, એમ ધારી તેની ઇચ્છા પૂર્ણ કરે છે. કથનનું રહસ્ય એજ છે કે, હે મા ! હું અજ્ઞદશાવંત હોવાથી ગમે તેવા અર્થ રસ સંગતિવિહીન શબ્દો ઉચ્ચરું તો પણ આપ તે શબ્દોને રહસ્ય પૂર્ણ માની જે ઇચ્છાથી સ્તુતિ કરવા માગતો હઉં તે ઇચ્છા આપના લક્ષમાંજ હોવાને લીધે પૂર્ણ કરશો; કેમકે માડીનો એજ પરમ ધર્મ છે કે ગાંડા ઘેલા શબ્દોનો પણ શુદ્ધાશય સમજી મનેચ્છા પૂર્ણ કરવી. ૪ (અહિયાં લગી પ્રથમ છંદમાં દર્શનાનંદ, બીજામાં ઇચ્છાની પ્રાતપાલના કરવાની વિજ્ઞાપિ અથવા ઇચ્છા પ્રતિપાલનનું બિરૂદ દર્શાવી, ત્રીજામાં સર્વવ્યાપક શક્તિ પ્રકાશી, ચોથામાં ઘટઘટના જ્ઞાતાની શાક્ષી આપી માજીના ગુણાનુવાદ જણાવી હવે પાંચમાથી ચૌદમા છંદ લગી બદલે પોતાની લઘુતા-અસમર્થતા-અજ્ઞતા બતાવે છે કે:-)

નહીં સવ્ય અપસવ્ય, કહી કાંઈ જાણું મા;

કળી કહાવા કવ્ય, મન મિથ્યા આણું મા. ૫

હે માજી ! અનુકૂળ-પ્રતિકૂળ-સવળું કે અવળું કથન કરવું એટલે કે કયો શબ્દ સારો છે અને કયો વિપરીત છે તે પણ હું કશું કહી જાણતો નથી; છતાં આ કળિકાળ અંદર કવિમાં ગણાવાની ખાતર આ કાવ્ય કથન કરવા તત્પર થયો છું એ ખરેખર નકામુંજ મનમાં હુંપદ રાખું છું. તાત્પર્ય એજ કે કર્મ કવિતા પૂર્ણાલંકાર યુક્ત છે, "

સુંદર અલંકાર યુક્ત સર્વાંગ સુંદર છે, કિંવા કંઈ કવિતા આંધળી, પાંગળી, ખેરી, બોખડી, નિરસ, અર્થશૂન્ય, મૃતક, કિલ્લ, નિયમભ્રષ્ટ, અપશબ્દરૂપ, જતિભંગ, પુનરુક્તિ દોષ સહિત, પ્રાસાનુપ્રાસ વર્ણસગારી રહિત અને ધ્વનિ વ્યંગાર્થ વગેરે સાહિત્ય વિરૂદ્ધ હોઈ શકે તે પણ હું જાણતો નથી. તેમ ઉત્તમ મધ્યમ કનિષ્ઠ કવિયોના ભેદ, કવિત્વલાલિત્યતા, કર્ણપ્રિય વાક્યો અને રહસ્ય રસ અલંકાર આદિના ધર્મ મર્મ વગેરે પણ આચારમાં લાવવાનું સમજી શકતો નથી. છતાં પણ કળિયુગ અંદર કવિ કહે-વરાવવાનો દાવો હાથ ધરવા ખાતર ખોટો ગર્વ લાવી આ સ્તુતિકાવ્ય કરવા આગળ વધ્યો છું—એ મારી કેટલી દાંભિકતા છે ? ! તેમજ હું દોષનો પણ કોષ છું એટલે કે:— ૫

કુલજ કુપાત્ર કુશીલ, કર્મ અકર્મ ભર્યો મા;
મૂરખમાં આણુમીલ, રસરટના વિચર્યો મા. ૬

હે માડી ! હું જે વિષય જાણતો નથી તે વિષય પ્રકાશવા તૈયાર થયો છું; પણ એ વિષય સંબંધી કોઈ કંઈ રહસ્ય પૂછશે તો અજ્ઞાનતાના અંગે મ્હોં છુપાવવું પડશે એવું માનું છું છતાં તે બાબતની શરમ નથી એથી નિર્લજ્જ છું. ગંભીર ગૂઢ શાસ્ત્રના આશય વગેરે જાણતો નથી છતાં વિદ્વાનપાત્ર બનવા માગું છું એ કુપાત્રપણાનો ધર્મ ધારણ કરવાથી કુપાત્ર બનું છું. તેમજ પ્રહ્લત્વપણાના કિંવા ઉન્નત

માનવકોટિના સદાચારાદિથી અપૂર્ણ છું એથી કુશીલ—
ખરાબ આચાર યુક્ત છું. તથા કર્મ એટલે રજોગુણની
શુભાશુભ પ્રકૃતિયો અને અકર્મ એટલે કર્મભાવરૂપ તામ-
સી સ્થિતિ—એમ રજ અને તમ સંયુક્ત છું, અને આ
બધા વિષયોની યથાસ્થિત સ્થિતિમાં અબ્બણ હોવાથી એવો
મૂર્ખ છું કે મારી સાથે મૂર્ખતામાં કોઈ મીલ બાંધી શકે—
બરોબરી કરી શકે તેવો કોઈ નથી. એવો છતાં પણ હું
દાન્યથી ભક્તિ આદિ રસનું રટન પ્રતિપાદન કરવા વિચર્યો
છું. એ બચિત એક પ્રકારની ઘેલછાજ નહિ તો બીજું
શું કહેવાય? મતલબ કે દોષનો દોષ (ભંડાર) હોવા
છતાં સુન્ન શિરોમણિનો ફાંકો રાખી રસિક દાન્ય કહેવા
તત્પર થયો છું. ૬

મૂઠ પ્રોઢગતિ મત્તિ, મન મિથ્યા માપી મા;
કોણ લાહે ઉત્પત્તિ, વિશ્વ રહ્યાં વ્યાપી મા. ૭

હે માડી ! આમ મૂઢપણાની જબરી ગતિ ભરી મતિ
હોવા છતાં પણ મેં ચનની અંદર માપી લીધું છે કે, આપ
માણની ઉત્પત્તિ આદિનું વર્ણન કરી શકીશ; પરંતુ તે
માપે મિથ્યા છે; કેમકે આપ માણ સકળ વિશ્વ અંદર પ્રતિ
વસ્તુના અણુ અણુમાં અને ઘટઘટ-રોમરોમમાં વ્યાપી
રહ્યાં છો તેવાં અમાપ જનનીની ઉત્પત્તિ કે વ્યાપકતા શી
રીતે માપમાં લાવી શકાય? કારણ જે વસ્તુનું યથાસ્થિત

સ્વરૂપજ કળવામાં નથી, જોયામાં નથી કે અનુભવવામાં નથી, તો પછી તેવી વસ્તુનું પૂર્ણ સ્વરૂપ કે વ્યાપકપણું વર્ણવવું એ માનવ કદ્દપનાની બહારનો વિષય છે. છતાં કહેવા માટે હિન્મત ભીડી છે એ મૂર્ખ મતિનોજ મહિમા છે. ૭

પ્રાકૃમ પ્રૌઢ પ્રચંડ, પ્રખળ ન પળ પ્રીછું મા;

પૂરણ પ્રકટ અખંડ, અજ્ઞ થકો ઇચ્છું મા. ૮

હે માણ ! આપનું પરાક્રમ પૂર્ણપણાથી સંપન્ન છે. જળરહસ્ય ભયંકર છે અને અપાર વિશાળવંત છે, તેથી હું જરાપણ બાણી કે કળી શકું તેમ નથી; કેમકે આપનું પરાક્રમ સર્વથા પૂર્ણ છે, જગબહોર છે અને તેને કોઈ ખંડન કરી શકે કે ગાંજી શકે તેવું ન હોવાથી અખંડ છે; છતાં હું મારી અજ્ઞતાના પ્રતાપથી એ પરાક્રમની કળના કરવા ઉચ્ચુક્ત છું એ પણ કેટલી બધી અપૂર્ણતા છે! ૮ કેમકે:-

અર્ચુવ ઓછે પાત્ર, અકલ કરી આણું મા;

પામું નહિ પળ માત્ર, મન બાણું નાણું મા. ૯

હે મા ! આખા સાગરનું જળ એક ન્હાના પાત્ર-વાસણમાં અકલનું અર્જિણ કરી આણવા-ભરવા ચાહું; પણ તે ચાર તોલા જેટલા પણ ન્હાનકડા પાત્રથી મેળવી શકું નહીં અર્થાત્ સાગરજળ સમાન આપના ગુણાનુવાદ અકલની ઓછાશથી એક મારા સાંકડા મનપાત્રમાં ભરવા માંગું છું તો તે બનવું અશક્ય છે અને એવું મનમાં

જાણું છું કે તે ન આણી-મેળવી શકું; તો પણ તેમ કરવાજ મથન કરું છું. અથવા તો ચાર તોલા જેટલાં પણ સાગરરૂપ આપ માણને સ્થૂળતાથી ગ્રહણ કરી શકતો નથી; પણ મનવડે જાણું અને અનુભવું પણ છું; કેમકે મને આપ માણનો પરાભક્તિની પરાક્રાદ્યમાં કે નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં જ્ઞાન અને અનુભવ થયેલ છે. ૯

રસના યુગ્મ હજાર, તે રટતાં હાર્યો મા;

ઈશે અંશ લગાર, લઈ મન્મથ માર્યો મા. ૧૦

હે માતૃશ્રી ! આપ શ્રીમતીજના ગુણાનુવાદ ગાતાં જે હજાર છલોવાળો શેષનાગ પણ હારી ગયો, તેનું કારણ એ હતું કે તે આપની શક્તિનો આશ્રત ન હતો અને શ્રી મહાદેવજી યોગશક્તિરૂપ અર્ધાંગમાં શાકતનિવાસ હોવાથી આપ શક્તિના યોગ બળ વડે ત્રણે લોકને ધ્રુજવનાર કહો કે ચરાચર પ્રાણુમાત્રના માન મૂકાવનાર કહો પણ તે અજિત કામદેવને જરાક આપ શક્તિના નેત્રતેજાંશથી બાળી ભસ્મભૂત કરી નાખ્યો. આ ઉપરથી મને પૂર્ણ વિશ્વાસ છે કે, આપની સ્તવના અપાર છે અને મહારી મતી તુચ્છ છે; છતાં આપની કૃપાશક્તિનો મને કિંચિત્ અંશ મળવાથી પણ કંઈક ગુણ વર્ણવી શકીશજ. ૧૦

મારકંડે મુનિરાય, મુખ મહાત્મ્ય ભાખ્યું મા;

જૈમિનિ ઋષિ જેવાય, ઉર અંતર રાખ્યું મા. ૧૧

હે માડી ! આપ શ્રીમતીનું બ્રહ્માજ્ઞાપિત મહાત્મ્ય
માર્કેટય મુનીશ્વરે પોતાના મુખથી જોમિનિ કાપિ અગાડી
સમશતીરૂપે કહી બતાવ્યું તે તેમણે પોતાના હૃદય અંદર
ધારણ કરી રાખ્યું હતું; એટલે કે સાત અધ્યાય સાથ
દેવીમહાત્મ્ય [વા ચંડીપાઠ] પ્રકાશ્યું, તે આત્મતારક
માની અંતઃકરણમાં આંકત કર્યું હતું; કેમકે આપનું
મહાત્મ્ય ન પ્રાપ્ત થઈ શકે તેવું અપ્રાપ્ય-અગમ-અપાર
છતાં રહસ્ય સાથ પ્રાપ્ત થવાથી ધન્યાતિધન્ય જન્મ માની
તેમાં મગ્ન રહેતા હતા. અથવા તો વ્યાસજીની માયા
રચિત સ્ત્રીથી જોમિનિ જેવા ધરજા પણ માયામાં મુગ્ધ
બની વિકારના પૂજારી થયા હતા. તો બીજા પામર જનોની
શી ગુંજશ છે કે આપની મોહમોયાનું મહાત્મ્ય અનુ-
ભવી શકે ! અર્થાત્ આપની માયા અપાર છે જેનો હું શું
પાર પામી શકું ! ૧૧

અણગણ ગુણ ગતિ ગોત, ખેલ ખરે ન્યારો મા;
માત જગતી જ્યોત, જળહળતો પારો મા. ૧૨

હે માતા ! આપના ગુણ તથા આપની ગતિ અને
આપનો ગોત અર્થાત્ ઈન્દ્રિયધર્મત્વ એ અગણિત છે,
એટલે કે આપની ગુણશક્તિયો, ક્રિયાશક્તિયો અને જ્ઞાન
શક્તિયો ન ગણી શકાય તેટલી અસંખ્ય છે. તાત્પર્ય એજ
કે જગતની અંદર આ ત્રણથી અન્ય શક્તિ પ્રદર્શન

(જાહેરમાં) નથી એટલે એ શક્તિયો ને જગત અને તેમાં જગત જ્યોતિ એટલે સાક્ષી સ્વરૂપ તથા જળહળતો પારો એટલે સંસાર તથા સ્ફુર્તિરૂપ આપજ છે એથો આપની લીલા ખરેખર ન્યારીજ છે કે જેને કળી શક્તાં લલસલા ગોથાં ખાય છે. ત્યાં હું શા હસાખમાં છું ! (આ પરિ-
ચ્છેદન સ્વરૂપથી વર્ણન ન કરતાં વ્યાપક સ્વરૂપથી વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.) ૧૨

જશ તૃણવત ગુણગાથ, કહું ઉંડળ ગુંડળ મા;
ભરવા બુધિ બે હાથ, ઓઘામાં ઉંડળ મા. ૧૩

હે માઠી ! તૃણખણ સમાન આપના ગુણગુણની ગા-
થાઓ-કથાઓ પણ કહેવા ધારું છું તે પણ આજો ગોજો
વાળી કહેવા માંડું છું, કેમકે આપના યશના ઓઘલા
[ગંજ] માંથી ફક્ત મારી ખાયમાં માઈ શકે અથવા તો
ઉંડળ જેટલા યશાનુવાદ ગાવા કે ગ્રહણ કરવા માટે ફક્ત
બુદ્ધ રૂપી બે હાથ છે, એટલે એથી વધારે હું અંગિકાર
કરવા સમર્થજ નથી. (આ વિષયમાં બુદ્ધો દેવીગીતાનાં
અધ્યાય બીજાનો શ્લોક ૩ જો.)

પાગ નમાવી શીશ, કહું ઘેલું ગાંડું મા;
માત ન ધરશો રીશ, છો બુદ્ધું ખાંડું મા. ૧૪

માટેજ હે માણ ! હું આપના ચરણકમળમાં શીશ
નમાવી જે કંઈ ગાંડા ઘેલા શબ્દો ઉચ્ચારું છું તે સંબંધી

આપ ગુસ્સો લાવતાં નહીં; જો કે આપ ખુલ્લા ખાંડાની ધાર જેવાં હોવાથી થતા અપરાધની તુરતજ શિક્ષા આપવા સ્વતંત્ર છો; તથાપી આપ માનો આ બાળકને પૂર્ણ વિશ્વાસ છે કે માહુરાં કાલાંવાલાં રૂપ ગાંડા ઘડેલા શબ્દો પણ આપને ખ્યારાજ લાગશે; કેમકે બાળકના તેવા શબ્દો પર મા કદી રીશ લાવતાંજ નથી; પણ ઉલટાં વાત્સલ્ય પ્રેમ આણી અપરાધનો અપવાદ ન લાવતાં આનંદ વર્ષાવે છે. મતલબમાં એજ કે માવિત્ર હંમેશાં સુમાવિત્રતાજ બતાવ્યા કરે છે. ૧૪ [અહીંઆં લગી કર્તાએ પોતાની અલ્પ સત્તા નમ્રતા દર્શાવી છે. હવે માજીના પ્રાદુર્ભાવાદિનું કથન કરે છે.]

આઘ નિરંજન એક, અલ્પ અકળ રાણી મા;
તુજથી અવર અનેક, વિસ્તરતાં જાણી મા. ૧૫

હે જનની! આ જગત્સૃષ્ટિની શરૂવાતમાં આપ એકજ નિરંજન એટલે કે અવિદ્યાથી અલિપ્ત-દોષરહિત-અજ્ઞાનશૂન્ય, લક્ષ્યધર્મત્વ વિનાનાં-લક્ષમાં અને કળવામાં પણ ન આવો તેવાં કળાઓ રહિત આપ જગદીશ્વરી જ શાશ્વત હતાં. અથવા તો આદિ નિરંજન નારાયણ ભગવાન કે જે અલ્પ અને અકળ હતા તેમનાં એટલે તે પરમ પુરૂષનાં આપ પ્રકૃતિ મહારાણી હતાં. તે પછી આપની ઇચ્છાથી આપના અંશભૂત બીજાં અનેક માયા સ્વરૂપ પ્રકટ થયાં. એટલે કે જગતની કારણભૂત

અવિદ્યાની અધિષ્ઠાત્રી દેવી દુર્ગા-શૈલપુત્રી-બ્રહ્મચારિણી-
ચંદ્રધંટા-કુખમાંડા-સ્કંદમાતા-કાત્યાયની-કાળરાત્રી-મહા-
ગૌરી-સિદ્ધિદા-ચંડી-ચામુંડા-વારાહી-હરસિદ્ધિ-જયા-વિ-
જયા-ઉમયા-રમા-સાવિત્રી-ઇંદિરા-કાલિકા-અંબિકા-તુલ-
ભ-તોતલા-હિંગલાજ-વૈષ્ણવી-માહેશ્વરી-ભદ્રકાળી-સરસ્વ-
તિ-બહુચરી-કામાક્ષી-ધનુષ્ધારી-સ્વાહા-સ્વધા-મષ્ટકાર-ભૈ-
રવી-મહિષાસુરમર્દિની અને આશાપુરી ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ
કાર્યપરત્વે વિવિધરૂપા અને વિવિધ અભિધાન (નામ) વંતાં
થઈ અનેક શક્તિઓના વિસ્તારવાળી લીલા દર્શાવી છે. પરંતુ
તે સર્વસરૂપોનાં અધિષ્ઠાત્રી આપ મહા માયાજ છે એમ
યોગમાયાના જ્ઞાતા યોગીશ્વરો કથન કરે છે.^૧ ૧૫

શકતીં સૃજવા સૃષ્ટિ, સહજ સ્વભાવ સ્વરૂપ મા;

કિંચિત કરૂણાદૃષ્ટિ, કૃત કૃત કોટિ કદપ મા. ૧૬

હે મા ! આપ વિશ્વજનનીએ સૃષ્ટિ રચવાની સહજ
સ્વભાવે અદ્વય વિચારણા કરી જેથી જરા જેટલી દયા દ-
ષ્ટિની કરૂણાશક્તિવડે કોટી કદપની રચના રચાઈ. કદાચિત્
બ્રહ્મા જેવા આપ શક્તિની પ્રભા વિના સૃષ્ટિ રચવા ઉદ્યમ

---

૧ શક્તિવાદ અંદર શિવશક્તિનું અનન્યત્વ છે; પણ શિવજી-
ની ગૌણતા અને માજીની મુખ્યતા હોવાને લીધે આ કથન છે. અવર
અનેક શક્તિયો કહી છે તે તો પ્રાણ ઇન્દ્રિયો ઇત્યાદિની શક્તિયો છે
કેમકે આ ઉત્પત્તિ પ્રકરણ છે અને ઉત્પત્તિતમ તેવોજ હોય છે.

આદરત તોપણ કશું બની શકત જ નહીં; કેમકે એ તો
આપની પ્રભાવશક્તિમાંજ સત્તા સમાયલી છે. ૧૬

માતંગી મનમુકત, રમવા કીધું મન મા;

જોવા મુકત અમુકત, રચિયાં ચૌદલવન મા. ૧૭

હે માતંગી મૈયા ! આપ માતની વિચારસૃષ્ટિની
લીલાદ્વારા પ્રકટ થએલી ઈચ્છા શક્તિયે મુકત મનવડે વિશ્વ
પ્રપંચ રમત રમવાનું મન શું અને તે મારફત મુકત
(વ્યાજળી) શું અને અમુકત (ગેરવ્યાજળી) શું અર્થાત્
ધર્મ શું ? અને અધર્મ શું ? આદરવા યોગ્ય શું ? અને
ત્યજવા યોગ્ય શું ? એટલે કે વિધિ નિષેધ શું ? તેનો
જગતને પરિચય આપવા નિમિત્ત ચૌદલવન એટલે કે સાત
સ્વર્ગ અને સાત પાતાળ અથવા તો બૂ ૧, બુવઃ ૨, સ્વઃ
૩, મહુ ૪, જન ૫, તપ ૬, સત્ય ૭, અતળ ૮, વિતળ
૯, સુતળ ૧૦, રસાતળ ૧૧, તળાતળ ૧૨, મહાતળ ૧૩
અને પાતાળ ૧૪ આ ચૌદલોક નિર્ગ્યાં ૧૭

નીર ગગન બૂ તેજ, હેજ કરી નિર્ગ્યાં મા;

મારૂત વશ જે છેજ, ભાંડ કરી ભર્ગ્યાં મા. ૧૮

હે માણ ! તેમાં આપે સર્વથી પ્રથમ સકળ વસ્તુને
ગતિ આપનાર કિંવા મર્થ્યાદિમાં રાખનાર પંચાત્ત્વ (ભૂત)
એટલે કે પૃથ્વ, પાણી, આકાશ, તેજ અને વાયુ એઓનું
સ્વાભાવિક સ્નેહસહુ નિર્માણ કર્યું અને ‘વસ જે છે જ’

એટલે કે વસ્તુ સ્વરૂપે જે જે છે તે ભાંડ (ખજાંડ) કરી
 બ્રમણ કરતાં કર્યાં. કેમકે એઓની સત્તા વિના કોઈ
 યંત્ર-મંત્ર-તંત્ર-પ્રાણી-પદાર્થ વગેરેનું અસ્તિત્વ-સંચા-
 લન-કાર્યક્રમ નીભીજ શકતાં નથી. (વસ જે છે. એ પાંડ
 ભગવતિ કાવ્યમાં પણ છે.) ૧૮

તતક્ષણ તનથી દેહ, ત્રણ્ય કરી પેદા મા;

ભવ કૃત કર્તા જેહ, સજે પાળે છેદા મા. ૧૯

હે મૈયા ! પંચતત્ત્વાદિ નિર્મ્યા પછી આપ શ્રીમતિયે
 પોતાના દેહ ભારકૃત ત્રણ્ય શરીરની ત્રિપુટિ માયારૂપ
 સજનાર, પાલનાર અને નિયમ ભાંગ કરનારનો નાશ કરનાર
 એમ સ્થિતિ, પાલન અને લયકારક સંસારકીલા રચી
 એટલે કે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને શિવના અંશાવતાર કરી જ-
 ગતના નિયમોને જીવત આપ્યું. ૧૯

પ્રથમ કર્યા ઉચ્ચાર, વેદ ચાર વાયક મા;

ધર્મ સમસ્ત પ્રકાર, જૂ ભણુવા લાયક મા. ૨૦

હે મા ! તેમાં આપે સર્વથી પ્રથમ બ્રહ્માને વાણી
 શક્તિદ્વારા ચાર વેદના ઉચ્ચાર કરવાની પ્રેરણા કરી એટલે
 કે ઋગ્વેદ ૧, યજુર્વેદ ૨, સામવેદ ૩, અને અથર્વણ વેદ ૪
 એમ આપ ઈશ્વરી પ્રણીત વેદ વચનના વ્યવહારમાં મૂક્યા
 અને તે દ્વારા સમસ્ત ધર્મ-ક્રમના ભેદ વિભાગ એટલે
 કે વિદ્યાઓ (૧૪ વિદ્યાઓ અર્થાત્ બ્રહ્મજ્ઞાન ૧, રસાયન

૨, વૈદ્યક ૩, જ્યોતિષ ૪, વ્યાકરણ ૫, ધનુર્વિદ્યા ૬, કોક ૭, જલતરણ ૮, નાડીજ્ઞાન ૯, વાહનફેરણ ૧૦, નટનૃત્ય ૧૧, જૂપ ૧૨, તસ્કરાઈ ૧૩ અને સ્વરજ્ઞાન ૧૪ આ વિદ્યાઓ) તથા કળાઓ એટલે કે પુરૂષની ૭૨ અને સ્ત્રીની ૬૪ કળાઓ છે તે તથા સારાસાર, કૃત્યાકૃત્ય, ગમ્યાગમ્ય, યોગ્યાયોગ્ય, ભક્ષ્યાભક્ષ્ય, -પેયાપેય વગેરે સર્વ જણાવી માનવોને વિધિ નિષેધાદિ લાયક ધર્મ કર્મચર્મ સિદ્ધાંતો ભણાવાનો કમ દર્શાવ્યો. ૨૦

પ્રકટિ પંચ મહાભૂત, અવર સર્વ જેકો મા;

શક્તિ સર્વ સંયુક્ત, શક્તિ વિના નહિ કો મા.૨૧

હે માડી ! જે પાંચ મહાભૂત-તત્ત્વો પ્રકટ કર્યા હતાં તેની મારફત પચીશ તત્ત્વો તન્માત્રાદિ સાથ એટલે કે- પાંચ તત્ત્વો, પાંચ કર્મેન્દ્રિયો ને પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિયો મળી ૧૦ ઇન્દ્રિયો. એ પંદર અને મન ૧૬, અહંકાર ૧૭ રૂપ ૧૮ રસ ૧૯, ગંધ ૨૦, શબ્દ ૨૧, સ્પર્શ ૨૨, મહત્ત્વ ૨૩ માયા ૨૪ અને ઇશ્વર ૨૫ એ ૨૫ તત્ત્વો વગેરે જે કંઈ સત્તા સંચાલક વસ્તુ જોઈયે તે ઇચ્છાશક્તિ સંયોગવડે પ્રકટીભૂત થઈ-અર્થાત્ જેમાં જેની જરૂર જણાઈ તેમાં તે તેનો સંચાર કરી દિવ્ય રચના રચી સર્વમાં આપની શક્તિ દર્શાવી કે શક્તિ વિના વિશ્વમાં સર્વ શક્તિ વિહીન છે; પરંતુ શક્તિના સંયોગથી નિજ નિજ કાર્યમાં લયલીન છે. ૨૧

મૂળ મહીમંડાણુ, મહા માહેસ્વરી મા;
જગ સચરાચર જાણુ, જય વિશ્વેસ્વરી મા. ૨૨

હે માણ ! એથી સર્વ પ્રમાણુમય સામેતજ છે કે આ
વશ્વરચનાનું મંડાણુ આપશક્તિ પ્રતાપથીજ થયેલ છે, એથી
આપ મહા માહેશ્વરી ! ખરૂંદવંત છે તેમજ ચર એટલે હા-
લતા ચાલતા પ્રાણિયો અને અચર એટલે સ્થિર રહેનારા
જડ પદાર્થો (પૃથ્વિ પાણી તેજાદ વસ્તુઓ) એ ચરાચર
અંદર આપ વ્યાપક રહી સર્વને જોઈતી સત્તા સમર્પો છે.
એથી આપ આ વિશ્વસામ્રાજ્યલીલાનાં અધિશ્વરી છે.
એમાં પણ જરા શંકા નથી; માટે આપના અનહુદ અકથ-
નીય આભારમાં એટલુંજ કહેવા સમર્થ છું કે, આપ મા-
ણનો જય હો ! ૨૨

જલ મધ્યે જલશાઈ, પોઢ્યા જગજીવન મા;
ખેઠાં અંતરિખ આઈ, ખોળે રાખી તન મા. ૨૩

હે માતૃશ્રી ! જ્યારે પ્રલયકાળ સમય જગજીવન-વિ-
શ્વના પ્રાણાધાર જળશાયી શેષશય્યા પર ક્ષીરસાગર અંદર
નારાયણ અર્થાત્ ભગવાન જે સમય જળ-મૂળ પ્રકૃતિ
કિંવા અવ્યક્તમાં પોઢ્યા હતા એટલે કે દ્વૈતવર્જિત
થયા હતા તે સમય આપ માણ તેમના પણ આધાર
રૂપે પોતે અંતારક્ષ-નિરાધાર ખેઠાં હતાં-અવસ્થિત હતાં.
આમાં ભટ્ટજીએ પરમ પુરૂષની ગોણતા અને માણની પ્રા-

ધાન્યતા દર્શાવી શક્તિમહાત્મ્ય વણુનનો ઉદ્દેશ જણાવ્યો છે કે, પ્રલય સમય પણ જગજીવનને આપ આધારભૂત તારકશક્તિ સ્વરૂપે હતાં-નહીં કે આપ કોઇનો આધાર સેવતાં હતાં. ૨૩

વ્યોમ વિમાનનિ વાટ, ઠાઠ ઠઠયો આછો મા;
ઘટ ઘટ સરખો ઘાટ, કાચ બન્યો કાચો મા. ૨૪

હે મૈયા ! વિમાનની વાટ-અધિષ્ઠાન આધાર એવા વ્યોમ-અનંતાકાશ અંદર (વિમાન માર્ગમાં) સુંદર રચના રૂપ અનેક પ્રહ્લાંડોનો ઠાઠ જમાવ્યો છે; છતાં પ્રત્યેકમાં સમાન ઘાટ-માત્ર નામ રૂપ છે, જેથી તે સર્વ કાચા કાચ સરખાં ક્ષણભંગુર અને અત્યાત્વિક-તત્ત્વરહિત છે; તથાપિ આપની તેજશક્તિથી સુંદર ઠાઠવંત બાસે છે. (વ્યોમ કહેવાનું તાત્પર્ય એ છે કે દેવનાં વિમાનો છે તે તો અપરિમત ગમન કરે છે, પણ તેવી ગતિના આધારભૂત વિશાળ હોવાથી એ શબ્દ પ્રયોગ કર્યો છે.) ૨૪

અજ રજ ગુણુ અવતાર, આકારે આણી મા;
નિર્મિત હિત નર નાર, નખ શિખ નારાયણિ મા. ૨૫

હે મા ! અજન્મા (શક્તિયો) પરમાણુના ગુણુ, ધર્મ ક્રિવા સમૂહ સ્વરૂપે અવતાર-પ્રવાહપતિત આકારે બાહ્ય સ્વરૂપે બાણી દૃશ્ય કરી છે અને તે સ્વરૂપોતર પરસ્પરના સુખ લોગ સાડ નર નારી નિર્માણુ કરેલાં છે તેમ

પશુ નખથી તે શિખાં પર્યંત દૃષ્ટા, શ્રોતા અને લોકતા
શરીર તરીકે આપ નારાયણી અવ્યક્ત પરા પોતેજ છે
એ વિષે શ્રુતિ વાક્ય છે કે:— “તતશ્રષ્ટવા તદેવાનુ પ્રાવિશત્”
અને આના અનુવાદ રૂપ આ છંદ છે ૨૫

પન્નગ ને પશુ પંખિ, પૃથક પૃથક પ્રાણી મા:
બુગ બુગમાંહે જંખિ, રૂપેં રૂદ્રાણી મા. ૨૬

હે માજી ! ઉપર મુજબ આપ દૃષ્ય અને દ્રષ્ટા ત-
રીકે રચના રચ્યા પછી તેઓના સંબંધી અથવા તો તે
સર્વ ત્રિપુટી રૂપ વૃત્તિઓમાં પ્રત્યેક યુગ સમય નાગ પશુ
અને પક્ષી વગેરે બુદ્ધાં બુદ્ધાં પ્રાણિયો અંદર હું અહંકાર
રૂપ બાજુનાર ઊપસાવે આપ રૂદ્રાણી સ્વરૂપે પ્રકાશ્યાં.
ભદ્રજીએ પચીસમા છંદવડે નારાયણી અને આ છંદવડે
રૂદ્રાણી શબ્દનો પ્રયોગ કરી વેદાન્ત પ્રક્રિયાનું માજી કૃપાએ
પૂર્ણ જ્ઞાન દર્શાવ્યું છે. આની સાક્ષી રૂપ દેવીગીતાના
અધ્યા ૩ ના ૭ મા શ્લોકમાં વાક્ય છે કે:—“સ્વ શક્તેશ્વ-
સાયોગાદહં વીજાત્મતાંગતા—” ૨૬

ચંખ ચંચલ ચૈતન્ય, વચ ચાહન ટીકી મા;
જણાવવા જન મન્ય, મધ્ય માત કીકી મા. ૨૭

હે માડી ! જેવી રીતે આંખની ચંચળતા અંદર
ખુલ્લી દેખાતી કાળી કીકી જો ન હોય તો જડ આંખ
જડની પેઠે દ્રશ્ય કાર્ય કરી શકેજ નહીં; પરંતુ તેની અંદર

ચૈતન્યતા રૂપ કીકી હોવાને લીધે ચપળતાવંત છે; તેથી જગતના સારા નરસા પદાર્થો જોઈ શકે છે. નહીં તો કીકી પ્રેમતિયા વગેરે રોગની પ્રબળતાવડે ઢંકાઈ ગઈ હોય તો તે આંખ જડ જેવી થઈ રહે છે. તેવીજ રીતે માનવહૃદય અંદર ચૈતન્યરૂપ હો માણ! આપ બિરાજિત હો તોજ તે માનવહૃદય જોઈ શકે છે એટલે કે જેમ આંખમાં કીકી હોવાથી તેની સુદૃશ્યશક્તિ સર્વ સકામી થઈ રહે છે કેવા કામ કરવાની શક્તિ ધરાવે છે, તથા તે કીકી ચંચળ છે તે પણ આપની વિદ્યમાનતાને લીધેજ અસ્તિત્વમાં છે અને તેના પ્રતાપેજ વિચારશક્તિ સરસ નરસ પારખી શકે છે, આશય એજ કે આ પંચભૂત શરીર અંદર જ્ઞાનશક્તિ સ્વરૂપથી આપ સાત્તાનો નિવાસ છે અને જેને જીવાત્મા પરમાત્મા અથવા તેનાવડે આ શરીરને સજીવ માનિયે છિયે તે આપ માણ અંદર વાસ કરવાથીજ જાણાય છે. દરેક વસ્તુ અથવા જે કંઈ દૃષ્ય કેવા અદૃષ્ય વસ્તુ જ્ઞાનવડે જાણીખૂંટી શકાય છે તે સર્વમાં આપ ઈશ્વરીજ છો. અર્થાત્ આંખ સંધ્યે કીકી સ્પષ્ટ ન હોય તો જડ આંખ કંઈ જોઈ ન શકે તેજ મુજબ જો આપ માનવ હૃદય અંદર આત્મારૂપે ન વસ્યાં હો તો મન વિચાર શક્તિ કંઈ પણ જાણી શકેજ નહીં. અથવા બીજો અર્થ એવો પણ છે કે, જોય અંતરાત્મા અને જીવની રચનાઓ દર્શાવી જોયનું જ્ઞાન ઇન્દ્રિયોદ્વારા કેવી રીતે બને છે તેની પ્રક્રિયા

કરતાં બદ્ધ છે કે તેમાં પણ આપજ આધ્યાત્મી છો,
એટલે કે આંખની ક્રિયાશક્તિ, આંખ વચમાંની કીકી-કાળા
ભાગની ચાહન-પ્રકાશશક્તિ અને તે કીકી સંધ્યની કીકીની
માણસના મનને જણાવવાની-જ્ઞાનકરણશક્તિ એ આપ
માન્ય છે. અર્થાત્ દ્રશ્યશક્તિની ક્રિયા તેથી ઉત્પન્ન થતી
વૃત્તિની પ્રકાશતા અને તે વડે આત્મામાં થતું આભાસજ્ઞાન
એ ત્રણે જોમાં સમાયેલ છે અને સર્વ ઇન્દ્રિયો એવી પ્ર-
ક્રિયાથી જ્ઞાનનાં કરણ છે. ૨૭

કણચર તૃણચર વાયુ, -ચર વારીચરતા મા;

ઉદર ઉદર ભરિ આયુ, તું ભવની ભરતા મા. ૨૮

હે માતા ! અત્ર ખાઈને જીવન ગુજરનાર, ઘાસ-ચારો
ખાઈ જીવનાર તથા વાયુભક્ષી જીવન વ્યતીત કરનાર અને
જળમાં વસી જીવન ગુજરનારાં જળચર, થળચર અને
ખગચર વગેરે માનવ પશુ પંખી તથા જીવજંતુઓ પો-
તાનું પેટપોષણ કરી આયુ નિભાવે છે તેનાં પણ આપ ભરણ-
પોષણકર્તા માન્ય છો-એટલે કે આપજ જીવમાત્રની જી-
વનશક્તિ છો. ૨૮

રજો તમો ને સત્ત્વ, ત્રિગુણાત્મક ત્રાતા મા;

ત્રિભુવનતારણતત્ત્વ, જગત્તાણી ભાતા મા. ૨૯

હે માડી ! આપ શ્રીમતિ રજોગુણ, તમોગુણ અને સત્ત્વ

શુભ્રમય ત્રિગુણાત્મક કોઈ જગતજીવોનાં દુઃખ ભય ટાળનારાં-
બહાર કરનારાં છે એટલુંજ નહીં પણ સ્વર્ગ, મૃત્યુ તથા
પાતાળ એ ત્રણેયલોકને તારનાર તત્ત્વરૂપ છે અને વિશ્વનાં
જનની-મા છે. ૨૯

જ્યાં જ્યમ ત્યાં ત્યમ રૂપ, તેજ ધર્મ સઘળે મા;
કોટિ કરે જપ ધૂપ, કોઈ તુજને ન કળે મા. ૩૦

હે માણ ! જે જે જગોએ જે જે સમય પર જેવું
જેવું રૂપ જોઈયે તે તે સ્થળે ને વખતે તેવું તેવું સ્વરૂપ અને
નામ આપે ધારણ કરી જો પ્રાક્ષણ સંત સાધુ સેવક તથા
પૃથ્વીયાદિનાં સંકટ હરી સંરક્ષણ કરેલ છે; છતાં પણ જો
કોઈ સ્મરણ જપ ધૂપ વગેરેથી આપને કળવા માંગે કે
હાજર સ્વરૂપે નિહાળવા માંગે તો પણ અકળ માયાના
લીધે કોઈથી આપની કળા કળીશકવા શક્તિમાન થવાતુંજ
નથી; કેમકે આપની માયામાં અનેક ગુપ્ત શક્તિયો રમી
રહેલી છે એટલે તેનો પાર કોણ પામી શકે ?

(શરૂવાતથી તે આ ૩૦ છંદ લગી એકંદર કવિન-
મ્રતા અને ઉત્પત્તિપ્રકરણ સંબંધી વ્યાખ્યા કરી, હવે
બદ્ધ ૩૧ મા છંદથી માંડી ૭૭ મા છંદ સુધી માણના
મહાત્મ્યનું વર્ણન કરી સાધનવડે માણના સગુણ સ્વરૂપના
મહાન્ ઉપાસક-પરમમહત્તો સાયુજ્ય ભક્તિ સંપાદન કરે
તે દર્શાવે છે.)

મેરૂશિખર મહિમાંદ્ય, ધોળાગઢ પાસેં મા;

બાળી બહુચર આય, આદ્ય વસો વાસેં મા. ૩૧

હે માડી ! આપ આદિથી (જગની શરૂવાતથી) આ જંગૂદ્રીપ અંદર મેરૂપર્વતના ધોળાગઢ (ધોળાગિરિ-કૈલાસ શિખર) સમીપ આપ બહુચરબાળી મૈયા નિવાસ કરોઁ. એમ શાસ્ત્ર પુરાણથી વિદિત (જાણ) થાય છે. છતાં પણ-૩૧

ન લહે બ્રહ્મા ભેદ, ગુહ્ય ગતિ તાહરી મા;

વાણુ વખાણુ વેદ, શીજ મતિ માહરી મા. ૩૨

હે સાણ ! બ્રહ્માણ પણ આપની ગુપ્ત ગતિ અને આપના સ્વરૂપ વિભાગ વગેરેના ભેદ જાણી શકતા ન હતા. તેમજ ચર વેદો તથા વેદોની વાણી અથવા સરસ્વાતીજી અને વેદો પણ આપના ગુહ્યગુણાનુવાદ, તેમજ વિશ્વના ચર-ચર પદાર્થનો મૂળ ધર્મ અને જ્ઞાન-ક્રિયા-ચાહેલું સિદ્ધ કરવાની કૃતિ અંદર બ્રહ્માણ, વેદો અને સરસ્વતીજી પણ પાર ન પામવાથી ફક્ત આપનાં વખાણુ કરી તેઓ આનંદ પામેલ છે, તો મહારી મતિ તો તેમની અગાડી શા હિસાબમાં છે કે હું ચત્કિંચિત્ ગુપ્ત ગતિનો ભેદ લડી શકું ? ! ૩૨

વિષણુ વિમાસી મન્ય, ધન્ય જ ઉચ્ચરિયા મા;

અવર ન તુમથી અન્ય, બાળી બહુચરિયા મા. ૩૩

હે સાણ ! શ્રી નારાયણ ભગવાને પણ આપની શક્તિ

નિહાળી વિચાર પૂર્વક ફરમાવ્યું કે-તમારી શક્તિને ધન્ય છે અને જે કંઈ જગતમાં અનેક શક્તિયો વિલસી રહી છે તે સર્વ તમારાથી ભિન્ન નથી; પણ તમારી શક્તિનીજ તે સર્વ લીલા છે અને વહુચરતિતિ વહુચર:-ચણા હુણે-રાક્ષ-સોને ભક્ષણ કરી નિષ્કંટક ભૂમિ કરી જેથી બાળા ત્રિપુરા રૂપ બહુચરી પ્રસિદ્ધ રહ્યાં છે એ અતિ આનંદનો વિષય છે. ૩૩

માને મન માહેશ, માત મયા કીધે મા;

બાણે સુરપતિ શેષ, સહુ તહારે લીધે મા. ૩૪

હે જનની! શ્રી મહાદેવજી પણ આપ માજીની લીલાને માન આપતા હતા; કેમકે તેઓ પણ આપ માની કૃપા શક્તિથીજ સંહારક શક્તિ ધરાવતા હતા. તેમજ ઈંદ્ર પણ સ્વર્ગ સામ્રાજ્યનું આધિપત્યપણું અને શેષનાગ પોતાની ક્ષણ પર પૃથ્વીને ધારણ કરવાપણું અગાધ શક્તિ-બળવડે નિભાવે છે તે આપની લીલાશક્તિનેજ આભારી છે. તાત્પર્ય એજ કે આપની ઇચ્છા-કૃપા-કરુણા-દિવ્ય પ્રતાપશક્તિના પૂજારી થવાથીજ બ્રહ્મા સૃષ્ટિ રચી શક્યા, નારાયણ ભગવાન જગપાલન કરવામાં નિમગ્ન રહ્યા, શિવજી જગસંહારમાં પ્રવૃત્તિવંત બન્યા, વેદો આપ માજીની વાણીનાંજ સૂત્રોથી સ્તુતિ કરવા લાગ્યા, સરસ્વતીજી વાણીવિલાસ અને ઈંદ્ર અધિકારશક્તિને શોભાવા લાગ્યા એ સર્વ આપ પ્રતાપનીજ માયા છે. ૩૪

સહસ્ર કૃણાધર શેષ, શક્તિ સખળ સાધી મા;
નામ ધર્થું નાગેશ, કીર્તિજ તો વાધી મા. ૩૫

હે માણ ! શેષનાગ કે જે હજાર કૃણાટોપવંત છે તેણે પણ જ્યારે આપ શક્તિની સખળ ભક્તિ સાધ્ય કરી ત્યારેજ નાગેશની પદ્મી મેળવી શ્રી નારાયણ ભગવાનની શય્યાના લાગી થયા એથીજ જગમાં સુકીર્તિ વિસ્તરી-મ તલબ કે સાગરજળની મધ્ય ભગવાનની અચળ શય્યારૂપ બની અગાધ શક્તિનો આપ પ્રતાપથી પરિચય કરાવી નાગપતિ પદને શોભાવ્યું. ૩૫

મચ્છ કચ્છ વારાહ, નૃસિંહ વામન થઈ મા;
અવતારો તારાહ, તે તુજ મહાત્મ્ય મઈ મા. ૩૬

હે માડી ! વિષ્ણુ ભગવાનના અંશાવતાર રૂપ મચ્છાવતાર, વારાહાવતાર, નૃસિંહાવતાર તથા વામનાવતાર ધરી ચક્રિતકારક શક્તિ પ્રકાશી પૃથ્વી અને ભક્તોની ંહાર કરી તે પણ આપ માણના મહાત્મ્યમયીજ લીલા હતી; કારણ કે પરમ પુરૂષનું પ્રકૃતિ સાથે સમ્મેલન પાણું ન હોય તો એકાંગથી શી રીતે લીલા કરવાની શક્તિ ધરાવી શકે; માટેજ કહું છું કે તે સર્વ આપનોજ પ્રભાવ હતો. અને એ આપના માયા બળથી અવતારો થયેલા હોવાથી આપનાજ અંશાવતાર હતા એમ કહું તો પણ વાસ્તવિક છે. ૩૬

પરશુરામ શ્રીરામ, રામ બળી બળ જેહ મા;
બુદ્ધ કલંકી નામ, દશવિધ ધારી દેહ મા. ૩૭

હે અંબે ! પરશુરામાવતાર, રામાવતાર, એ બેડ રામ
દે જે મહાન્ બળ બતાવી એકવીશ વખત એકે નિશ્ચત્રી
પૃથ્વી કરી અને બીજાએ અપરિમિત બળધારી દશ મુખવંત
સવણનો નાશ કર્યો. તથા બુદ્ધાવતાર અને કલંકી અવતાર
એ દશ પ્રકારના અંશાવતાર રૂપ સ્વરૂપ ધર્યા તે પણ
આપ શક્તિની સહાયતાથીજ ધરેલાં છે અર્થાત શક્તિ
સ્ફુરાયમાન થવાથીજ એ લીલા કરી છે. ૩૭

મધ મથુરાથી બાળ, ગોકુળ તો પહોંત્યું મા;
તેં નાખિ મોહબળ, બીજું કે નહોતું મા. ૩૮

હે મા ! જ્યારે કંશની આસુરી સંપત્તિથી ત્રાસ
પામતાં દેવકીજીએ પોતાના પતિદેવ વસુદેવજીને પોતાના
મુચિન્દુધર દિવ્યદેવાંશી બાળકને બચાવી લેવા (પ્રભુત્રીલાથી
અબળ હોવાને લીધે ગોકુળ અંદર નંદ યશોદાજીને ત્યાં
અર્ધ રાત્રીએ યમુનાજીના પૂર સમય પહોંચાડવા માટે)
વિનતી કરી, જેથી તેઓ બાળકને લઈ ગયા; પણ તે
વખતે વસુદેવજીએ આપને સમર્થ હતાં જેના પ્રભાવે જ્યાં
લગી મથુરાથી ગોકુળ શ્રી કૃષ્ણચંદ્ર કુમારને પહોંચાડી
વસુદેવજી પાછા સ્થાનપર આવે ત્યાં લગી ચોકીદારોને
ધોર નિદ્રા આવી જતાં તેઓ કંથુ બાણવાજ ન પામે તેના

મોહજાળ હે મૈયા ! આપેજ જિજ્ઞાસી હતી. નહી કે કોઈ
જીજ્ઞાસી શક્તિથી તેમ બનવા પામ્યું હતું ! મોહજાળ
એ આપ મહામાયાનાજ સ્વાધીન છે જેથી ઇચ્છા મુજબ
માયા રચી શકે છે અને એનો પરચો આપી આપે દેવ-
કીર્તનાં કોડ પૂરાં કરી કંશનો વિધ્વસ કર્યો હતો. ૩૯

કૃષ્ણ કૃષ્ણ અવતાર, કળી કારણ કીધું મા;
ભક્ત ભક્તિ દાતાર, થઈ દર્શન દીધું મા. ૩૯

હે કૃષ્ણ દુર્ગા ! આપે શ્યામ કૃષ્ણાવતાર કળિયુગ
કંભલહારક નિમિત્ત પ્રકટ કર્યો અને ભક્તિ તથા ભક્તિના
દેનારા થઈ દર્શન દીધું એટલે કે રામાવતારની નરસીલા
સમય ભક્તજનને આપેલાં વચનો પાલન કરવા માટે કૃષ્ણા-
વતાર કારણ કરી સેવા અને સકળ દુઃખની ભક્તિ સમર્પી
સેવકોને દર્શન દ્વારા ઉદ્ધર્યા એ સર્વ આપ માડીનીજ
સમૃદ્ધિ હતી. ૩૯

વ્યંડળ ને વળિ નાર, પુરૂષપણે રાખ્યાં મા;
એ અચરિત સંસાર, શ્રુતિ સ્મૃતિયે ભાખ્યાં મા. ૪૦

હે માણ ! આપે નપુષક [હીજડા] ને અને સ્ત્રીને
પુરૂષત્વ આપ્યું એ નવાઈ રૂપ સાધારણ પણે મનાય છે
પણ શ્રુતિ સ્મૃતિ તો આખા સંસારને આશ્ચર્ય કહે છે—
“ માશ્ચર્યવત્પશ્યતિ કશ્ચિદેનં ”—શ્રુતિઃ અથવા તો એ પણ અર્થ

સૂચવે છે કે:—પરમ પૂજ્ય વિભવિતામહના પ્રાણ લે-
નાર શિખંડીને નપુષ્કપણું ટાળી પુરુષત્વપણું આપ્યું
હતું, તેમજ અર્જુનને ઈંદ્રે પોતાનું રાક્ષસોથી રક્ષણ કરવા
સહાયક રૂપે બોલાવ્યા હતા તે સમય અર્જુન પર અપ્સ-
રાનું મોહિત થતાં રતિદાન માગવાથી અર્જુને ના પાડી
જેથી નપુષ્ક થઈ જવાનો તેણીએ શાપ આપ્યો હતો તે
શાપ પણ આપે દૂર કરી [અર્જુનને] પુરુષત્વતા બક્ષી
હતી. તથા કૃષ્ણકુંવરીને પુરુષપણું આપ્યું હતું (આ બાબત
પરાક્રમ ઉત્પત્તિના ગરબાથી સમજાય છે.) ૪૦

જાણી વ્યંડગકાય, જગમાં આણુજીકતી મા;

મા મોટે મહિમાય, ઈંદ્ર કથે ચુકતી મા. ૪૧

હે માડી ! હીજડાનું શરીર આપ માણે જગમાં
અયોગ્ય માન્યું; પણ જીવનું મહાત્મ્ય છે જેની ઉક્તિ
ઈંદ્ર પણ કથન કરે છે એટલે કે અવદિત ઘટના પરીણિ માયા
માયાની અઘટિત ઘટનાઓ છે અને તેથી અર્જુને જ્યારે
પોતાને વ્યંડગ થવાનો શાપ મળવાથી પોતાનું શરીર
જગત અંદર અશુક્ત - નકામું જાણી પશ્ચાતાપ આદર્યો
પરંતુ ઈંદ્ર મહારાજાએ ચુક્તિ પ્રકાશી કે, બાર વર્ષ તમે
વનમાં રહ્યા છતાં હજી એક વર્ષ છાના રહેવાનું છે જેથી
પાંચે ભાઈ અને દ્રૌપદી વગેરેના વેષ નામ બદલી છુપી રીતે
વર્ષ ગાળવું પડશે. તે સમયમાં તમે નપુષ્કરૂપે રહેવાથી

સુખે તેટલો વખત વીતાવી શકશે. વર્ષ પછી તમે મહા
માયાના પ્રતાપથી પુરુષત્વપણું પામશો; છતાં હું અપ્સરાને
બોલાવી શાપમોચન કરાવું છું. એમ કહી અપ્સરા પાસેથી
વર્ષ પછી શાપથી મુક્ત થવાની આશીષ મેળવરાવી આપી.

એથી કહેવું યથાર્થ છે કે આપ માણનો મોટો મહિમા છે. ૪૧

મહિરામણુ મથિ મેર, કીધ રવૈયો સ્થિર મા;

કઢયાં રત્ન ઇક તેર, વાસુકિના નેતર મા. ૪૨

સુરસંકટહરનાર, સેવકના સન્મુખ મા;

અવિગાત અગમ અપાર, આનંદોદ્ધિ સુખ મા. ૪૩

હે જનની! જ્યારે ક્ષીરસમુદ્રનું મંથન કરી સુરનાં
સંકટ હર્યાં એટલે કે મેરનો રવૈયો અને વાસુકી નાગનાં
નેતરાં કરી સમુદ્રનું મથન કર્યું ત્યારે નાગની પુંછડી બાણી
દેવો અને મુખબાણી દૈત્યોને રહેવાની બુદ્ધિ ગ્રેરી મંથનના
અંતે ઐરાવત હાથી, ઉચ્ચૈશ્રવા घोडा, શંખ, કૌસ્તુભમણિ,
અપ્સરા, ચંદ્રમા, અમૃત, ધન્વન્તરિ, કામધેનુ, કલ્પદ્રુમ,
મહિરા, હાલાહલ-કાળકૂટ, લક્ષ્મી અને ધનુષ એ ચૌદ
રત્નો દૈવિ અને આસુરી સંપત્તિ સંયોગથી પ્રાપ્ત કર્યાં તે
સર્વ પ્રતાપ આપનોજ હતો; કેમકે આપની શક્તિ પ્રભાવે
તેમ થયું હતું. તેમજ સમુદ્રમાંથી નિકળેલું અમૃત છળ-
થી અસુરો લઈ જતા હતા અને રાહુ છળી જતો હતો
તે બાણી આપ મોહિની સુંદરી સ્વરૂપની માયાવડે અસુરોને

માયાજાળમાં ફસાવી અમૃત લઈ લેઈ દેવોનું સંકટ ટાળ્યું
એથી હે સુરસંકટહરનારાં માણ ! આપ તે વળતે સેવક
દેવોના સન્મુખ અને અસુરોના વિમુખ રહી ભાવના ભક્તિ
મુજબ કાર્ય કર્યું એથી ગમ ન પડી શકે તવું અગમજ્ઞાન
છતાં અપાર છે એમ કહ્યા વિના ચાલે તેમજ નથી. અને
આપ માને ભજનારા માનવને તો આનંદસાગર સુખમાંજ
રસબસ રાખનારાં છો એ પણ નિર્ણય છે. ૪૨-૪૩

સનકાદિક મુનિ સાથ, સેવી વિવિધ વિધે મા;
આરાધી નવનાથ, ચોરાશી સિદ્ધે મા. ૪૪

હે માડી ! બ્રહ્માજીના ચાર પુત્રો એટલે કે સનક,
સનંદન, સનતકુમાર અને સનાતન એઓ મુનિ વર્ગેએ
વિવિધ વિધિ સહિત આપની ઉપાસના કરી છે, તેમજ
ગોરખનાથ, જલંદરનાથ અને મછંદરનાથ આદિ નવનાથ
અને ચોરાશી સિદ્ધોએ પણ આપની અનન્ય ભક્તિપૂર્વક
આરાધના કરી તેઓએ વચનસિદ્ધિ આદિ અનેક અત્યંત
શક્તિયો પ્રાપ્ત કરી. જેથી 'પુલ્ક' જ છે કે અશક્તિના
નાશનો તાત્કાલિક ઉપાય આપ શક્તજ છે. ૪૪

આવિ અયોધ્યાઈશ, નામી શીશ વળ્યા મા;
દશ મસ્તકે ભુજવીશ, છેદી સીત મળ્યા મા. ૪૫

હે માતેશ્વરી ! અયોધ્યાપતિ શ્રી રામચંદ્રજી પણ બધારે

રાવણુનો નાશ કરવા વિચર્યા ત્યારે આપ ચરણસમીપ
 આવી નમન કરી આપની સહાયતા સાથે રાવણુના નાશ
 નિમિત્ત પરવર્યા અને એ વિજયશક્તિ પ્રભાવથી તે દશ
 મસ્તક અને વીશ ભુજવાળા મહાબળી અજિત રાવણુનો
 સંહાર કરી જીત મેળવી સીતાજીને મળ્યા એ સર્વ આ-
 પની મદદનોજ પ્રભાવ હતો એમ અદ્ભુત રામાયણ સાક્ષી
 આપે છે. (લક્ષ્મણજી જેવા અજિત જિતેન્દ્રિયને પણ મર-
 ણુની મુલાકાત લેવરાવવા શક્તિશસ્ત્રનોજ અંતે ઉપયોગ
 કર્યો હતો. અહિરાવણ મહિરાવણુનો સંહાર કરવા પણ
 શક્તિ સ્વરૂપ ધર્યું હતું એમ રામાયણ કથી રહેલ છે) ૪૫

નૃપ ભીમકેતિ કુમારિ, તુમ પૂજ્યે પામી મા;
 રૂક્ષમણિરમણમુરારિ, મનમાન્યો સ્વામી મા. ૪૬

હે માજી ! ભીમકરાળની કુંવરી રૂક્ષમણિજીએ પણ
 આપ જગદંબેની પૂજનવડે કૃપા મેળવી રૂક્ષમણિરમણમુ-
 રારિ-શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર સમાન મન માન્યો સ્વામી પ્રાપ્ત કર્યો
 હતો. એમ રૂક્ષમાણહરણ પ્રકાશી રહેલ છે. (સીતાજીએ
 પણ રામચંદ્રજી જેવા પરમ પાવનવરની પ્રાપ્તિ આપ શક્તિની
 ભક્તિવડેજ કરી હતી એમ રામકથા સાક્ષી આપે છે.) ૪૬

રાખ્યા પાંડુકુમાર, છાના સ્ત્રી સંગે મા;
 સંવત્સર એકબાર, વામ્યા તુમ અંગે મા. ૪૭
 હે જનેતા ! જ્યારે કૌરવપતિના છળપ્રપંચથી પાંડ-

મેને જુગારદ્વારા બાર વર્ષ વનવાસ વેળ્યા ઉપરાંત એક વર્ષ કેવળ શુભ વનવાસ થયો હતો એટલે કે દુર્યોધને પાંડુ-પુત્ર યુધિષ્ઠીર, અર્જુન, ભીમ, સહદેવ અને નકુળ એ પાંચ પાંડવોને જુગારમાં હરાવી દ્રોપદી સાહત તેર વર્ષ વનવાસ આપ્યા છતાં આપ માજીના સ્મરણથી તેઓએ તેર વર્ષ સુખ પૂર્વક નિર્ગમ્યાં હતાં. ૪૭

ખાંધ્યો તનપ્રદુમ્ન, છૂટે નહિ કોથી મા;
સમરિપુરીસલખન, ગયો કારાગ્રહથી મા. ૪૮

હે માજી ! જ્યારે બાણાસુર દૈત્યે પ્રદુમ્નપુત્ર અનિરુદ્ધને પુત્રી ઓખાના કારણથી કેદ કર્યો હતો કે તે કોઈનાથી છૂટવા પામતો ન હતો; છતાં આપ સલખન (શંખલ) પુરી માજીને અનિરુદ્ધ સમર્યાં કે તુરત તે કેદખાનાથી મુક્ત થઈ કુશળ સાથે પોતાને સ્થાન પહોંચ્યો હતો. ૪૮

વેદ પુરાણ પ્રમાણુ, શાસ્ત્ર સકળ સાખી મા;
શક્તિ સૃષ્ટિમંડાણુ, સર્વ રહ્યાં રાખી મા. ૪૯

હે મૈયા ! ઋગ્વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ અને અથર્વણુ-વેદ તથા જેઓની અંદર સર્ગ, પ્રતિસર્ગ, મન્વન્તર, વંશ અને વંશાનુચરિત્ર આ પાંચ વસ્તુઓનું વર્ણન હોય એવાં ભવિષ્ય, માર્કંડેય, મત્સ્ય, બ્રહ્માંડ, બ્રહ્મં, બ્રહ્મવૈવર્ત, વિષ્ણુ, વાયુ, વામન, વરાહ, અગ્નિ, નારદ, પદ્મ, કૂર્મ, સ્કંદ, લિંગ,

ગરૂડ અને ભાગવત એઓ અદાર પુરાણો તથા સર્વ પ્ર-
માણુ પૂર્ણ (અનુમાન, શબ્દ અને પ્રત્યક્ષ પ્રમાણુ સહિત)
સાક્ષી આપી રહેલ છે કે, શક્તિ-મહામાયા-પ્રકૃતિ એજ
આ વિશ્વલીલાનું મંડાણ છે; કેમકે તેઓ સર્વની સર્વાંગ-
સૌંદર્યતા શક્તિવડેજ વિલસેલ છે અને સર્વની મર્યાદા-
સ્થિતિ પણ મહંમાયા શક્તિ પ્રભાવથીજ તેઓ સકળ વિશ્વ
પદાર્થાદિ વા પ્રાણિમાત્ર નિયમમાં રહી શક્યાં છે. એથી
સિદ્ધજ છે કે શક્તિની સહાયતા વિના કોઈ પણ કાર્ય થઈ
શકે કે નિભી શકે તેમજ નથી એ નિર્વિવાદ છે. ૪૯

જ્યાં જ્યાં જુગતે જોઈ, ત્યાં ત્યાં તું તેવી મા;
સમવિત જમવિત જોઈ, કહિ ન શકું કેવી મા ! ૫૦

હે અંજે ! જે જે જગોએ (ચૌદલોકનાં પ્રતિ પર-
માણુ અણુમાં) આપ શ્રીમતિને ચર્મચક્ષુથી કિંવા વિશ્વ
દષ્ટિ-જ્ઞાનચક્ષુથી નિહાળ્યાં; તોપણ તે તે જગોએ યુક્તિ-
તરફીઅ-તર્ક-ઉપાય અને પ્રવીણતા સાથે નિહાળતાં જ્યાં
જેવું જોઈયે ત્યાં તેવાં સ્વરૂપથીજ જોવામાં આવ્યાં એટલે
વ્યવહારિક સમવિત-સંવિત-અર્થાથ જ્ઞાન-પ્રમા અને જ-
મવિત-જમજ્ઞાન અર્થાથ જ્ઞાન-અપ્રમા જ્ઞાન ત્યાગી જોલી
શકાતું નથી કે, આપ વાસ્તવિક રીતે કેવાં છે, અર્થાત મન
અને વાણીથી અજોશ્યર છે ! ૫૦

ભૂત ભવિષ્ વર્તમાન, ભગવતિ તું ભવની મા;
આદિ મધ્ય અવસાન, આકાશે અવની મા. ૫૧

હે માડી ! ભૂતકાળ (ગયા સમયમાં), ભવિષ્યકાળ (આવતા સમયમાં) અને વર્તમાનકાળ (ચાલતા સમય)માં પણ આપ ભગવતિજ સંસારસૂત્રનાં નેતા-સત્તાધારિણી છો; કેમકે સંસારની ઉત્પત્તિ પહેલાં પણ આપ હતાં, ઉત્પત્તિ સમય પણ આપ શકેત પ્રભાવથી સૃષ્ટા અને સૃષ્ટિની લીલા વિસ્તરી, તેમજ મધ્યવિભાગમાં પણ આપ ભવની પ્રભાવથીજ સૃષ્ટિનું પાલન પોષણ થયું અને પ્રલય સમય પણ આપની કોપરાકેતથી અવસાન-નાશરૂપ શિક્ષાને પાત્ર પણ હુદ્દે-પાપાત્માઓ થતાજ ગયા. આકાશમાં જોડે કે પાતાળમાં નિકાળું તો પણ આપ સાક્ષાત્કારે હતાં, છો અને હશેજ એમ માનવાને સમગ્ર કારણો હાજર છે કે આપ જનની સર્વકાળે અને સર્વસ્થળે વ્યાપકવંતાં છો એમાં જરા પણ શક નથી. ૫૧

તિમિરહરણુ શશિસૂર, તે તહારો ધોખો મા;

અમિ અગ્ની ભરપૂર, થઇ પોખો શોખો મા. ૫૨

હે જગતજનેતા ! અંધકારનો નાશ કરનાર ચંદ્ર અને સૂર્ય છે એમ જાહેર કરવું એ પણ આપ માયાનોજ પ્રપંચ છે; કેમકે ચંદ્રમાં અમૃત અને સૂર્યમાં અગ્નિ-તાપ છે જેથી અમૃતપૂર્ણચંદ્રની શીતળ શરિમયોથી વનસ્પતિ

અને પ્રાણિમાત્રનું પોષણ, શાંતિ, પુષ્ટતા અને રસકસાદિ પૂર્ણ જીવન રહે છે અને તાપરૂપ તેજથી સૂર્ય તે પ્રાણી-વનસ્પતિ વગેરેમાનાં રોગિષ્ઠ રજકણો શોષવાના પ્રભાવે તેઓને નીરોગતા બક્ષતાં જીવન નિભે છે; પરંતુ વાસ્તવિક રીતે વિચારતાં તે પોષક અને શોષક શક્તિ આપનીજ બક્ષેલી છે. છતાં તે ચંદ્રસૂર્યને આપ શ્રીમતિયે વડાઈ આપી છે એ એક જગતજનોને માયાતંત્ર દર્શાવવા ધોળોજ દેખાડયો છે. જેમ આંખયો પ્રકાશમાન છતાં સૂર્ય કિંવા દીપકના પ્રકાશની ગેરહાજરી સમય તેથી કશું દેખાઈ શકાતું નથી તેજ મુજબ ચંદ્રને સૂર્યનો પ્રકાશ મળ્યા શિવાય પોતાની જ્યોતિનો વિલાસ અનુભવાતો નથી, તેમ આપ મેયાના શક્તિપ્રકાશ નિના સૂર્ય હો કે ચંદ્ર હો પણ તે શીતળપાણું કે ઉષ્ણપાણું કશું બતાવી શકવાની દિવ્ય શક્તિ દર્શાવી શકતાજ નથી એ નિઃશંકજ છે. પર

૫૮ ઋતુ રસ ૫૮ માસ, દ્વાદશ પ્રતિમંધે મા;
અંધકાર ઊભાશ, અનુકંમ અનુસંધે મા. ૫૩

હો જનની ! છ ઋતુ એટલે કે ક્ષાદ્યુણ અને ચૈત્ર માસમાં મીન અને મેષ સંક્રાંતિ કે જેની અંદર તાપ તથા ટાઢ સમાન હોય તે વસંત ઋતુ; તેમજ વૈશાખ જેષ્ઠ માસમાં વૃષભ અને મિથુન રાશિપર સૂર્ય હોય તેમાં તડકો સખત પડે તે ગ્રીષ્મઋતુ, તથા અષાઢ અને શ્રાવણ

માસમાં કે જે વખતે કર્ક અને સિંહ રાશિના સૂર્ય હોય તે સમય ભેરથી વર્ષાદ વરસે છે તે વખતે ઋતુ, તથા ભાદ્રવે અને આશો માસ સમય કન્યા અને તુલા રાશિ પર સૂર્ય સંક્રમેલ હોય તે રોગની માતા શરદ ઋતુ, તથા કાર્તિક અને માર્ગશર્ષ સમય વૃશ્ચિક અને ધન સંક્રાંતિ હોય તે હેમંત ઋતુ, તથા પોષ અને માઘ માસમાં મકર કુંભ સંક્રાંતિ કે જેમાં સખત ટાઢ પડે છે તે શિશિર ઋતુ કહેવાય છે આ છએ ઋતુઓ તથા છએ રસ એટલે કે મીઠો-ખારો-ખાટો-તીખો-તૂરો અને કડવો એ રસો અને ખારે મહિના એઓની રચના નિયમ યુક્ત પણ આપેજ રચી છે. તેમજ અંધારો પક્ષ અને અનુવાળો પક્ષ (વદી શુદ્ધી) અથવા અંધકાર અને પ્રકાશ એઓનું પણ અનુક્રમ-નંબરવાર સંધાન સહિત આવવું એ સર્વ આપ મહા માયાનીજ અદ્ભુત શક્તિનીજ રચના છે. ૫૩

ધરતીતળ ધનધન્ય, ધ્યાન ધર્યે નાવો મા;

પાહાણુપ્રભ પ્રજન્ય, આણુચિંતવ્યાં આવો મા. ૫૪

હે જનની ! આપ ધ્યાન ધરવાથી પરાણે આકર્ષાઈ પધારતાં નથી; પણ જેમ પ્રજાજન અને આશ્રિત પ્રાણી-ઓનું પ્રતિપાલન-પોષણ કરવા વર્ષાદ ઓચિંતો સમયપર આવી વર્ષા જીવનત્વ બક્ષે છે તેમ આપ પણ આ ધરતી તળને ધન્ય ધન્ય પદ આપવા અણુધાર્યાં ભક્તપ્રતિપાલન

હિતાર્થે પધારી દર્શન દર્ધ ઇચ્છિત સિદ્ધિ યક્ષો છે એ
આપ પ્રણતપાળનો ધર્મજ છે. તેમજ માતૃવાત્સલ્યતાની
ફરજ પણ છે કે ભકતોની ઉચ્ચ મનોબળ ભરી ભાવનાના
બળથી ભકતની સેવાને આધીન થવા તત્પર રહો છે એ
વાસ્તાવકજ છે. ૫૪

સકળ સિદ્ધિ સુખદાયક, પય દધિ ધૃતમાંહિ મા;
સર્વે રસ સરસાઈ, તુજ વિણ નહિ કાંઈ મા. ૫૫

હે મૈયા ! સર્વ પ્રકારની સુખદાયક સિદ્ધિમાં, તથા
દૂધ, દહિં, ઘી અને સર્વ પ્રકારના રસોમાં સરસતા આ-
પનાર પણ આપજ છો; કેમકે આપ વિના અન્ય દોષ
આ સાંસારિક સુખદ સ્મૃત્તિ અંદર સુરસની વૃદ્ધિ કરનાર
છેજ નહીં. ૫૫

સુખ દુખ બે સંસાર, તહારાં નીપાયાં મા;
બુદ્ધિબળની બલિહાર, ઘણું હાથ્યાં વાથ્યાં મા. ૫૬

હે જગદંબે ! સંસારના કારણરૂપ સુખ અને દુઃખ
એ બેઉ આપનાંજ રચેલાં છે. અને આપના બુદ્ધિબળની
બલિહારિ બાઉં છું કે, સંસારમાં ઘણું વિચક્ષણ-હાથ્યાં મા-
નવો છે; તો પણ તે તેમના હાપણને વિસારી દર્ધ આપની
માયાવશ ભૂલાં પડેલાં છે. સુખ દુઃખની હાન ઉપાદાનમાં
વ્યવહાર કુશળ પણ અજ્ઞાતવર્ષ પ્રવાહ-પતિત હોય છે.
જેમની ઉપર આપની પરમકૃપા હોય છે તેજ આપની મા-

યામાં લુપ્થ ન થતાં પાર પામી બચ છે. ૫૬ (આ ભગ-
વતિ કાવ્યનું કથન છે.)

શુધા તૃષા નિદ્રાય, લઘુ યૌવન વૃદ્ધા મા;
શાંતી શૌર્ય ક્ષમાય, તું સઘળે શ્રદ્ધા મા. ૫૭

હે માણ ! ભૂખ લાગવારૂપે, તરશ લાગવારૂપે, નિદ્રા
રૂપે, ખાળારૂપે, યૌવનારૂપે, વૃદ્ધારૂપે, શાંતિરૂપે, શૌર્ય-
શૂરવીરતારૂપે, ક્ષમારૂપે અને સર્વ બાબત અંદર અટળ
શ્રદ્ધા સ્વરૂપે પણ આપની શક્તિયોજ સ્ફુરાયમાન થઈ રહે-
લી દૃષ્ટિગોચર થાય છે અને ચંડીપાઠનું પણ પ્રમાણ છે કે-
“ યાદેવિસર્વમૂતેષુ શુધારૂપેણ સંસ્થિતા । નમસ્તસ્યૈ નમસ્તસ્યૈ નમસ્તસ્યૈ
નમોત્તમઃ ” ઇત્યાદિ સર્વ સ્વરૂપમાં આપજ પ્રાધાન્ય છે અને
એથી પ્રતિરૂપે પ્રાણિમાત્રમાં રમી રહ્યાં છે. ૫૭

કામ ક્રોધ મ્હોં લોભ, મદ મત્સર મમતા મા;
તૃષ્ણા સ્થિરતા ક્ષોભ, શર્મ ધૈર્ય સમતા મા. ૫૮

હે માણ ! કામવાસનાની, ક્રોધની, મોહની, લોભની,
અહંકારની, ઇર્ષ્યાની, મમતાની, તૃષ્ણાની, સ્થિરતાની,
ક્ષોભ-સંક્રોધની-લજ્જાની, ધૈર્યતાની અને સમતાની લાગ-
ણીઓ વગેરેમાં પણ આપજ મુખ્ય છે. ૫૮

ધર્મ અર્થ ને કામ, મોક્ષ તું મહંમાયા મા;
વિશ્વતણો વિશ્રામ, ઉર અંતર છાયા મા. ૫૯

હે જનની ! ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચારે પુરુષાર્થ પણુ આપની આજ્ઞામાંજ સમાયલા છે તેમજ આપ સુષુપ્તિરૂપે વિશ્વના વિશ્રામરૂપ રહી પ્રાણિ માત્રન અંતઃ-કરણ અંદર છાઇ રહેલાં છો-અર્થાત્ ધર્મક્રિયા કરવામાં, ધનપ્રાપ્તિના ધંધામાં, હાસ્ય વિલાસાદિની આનંદલીલામાં અને સકળ દુઃખની જીવનમુક્તિ કિંવા મુક્તિ મેળવવામાં પણ આપ શક્તિ કૃપા ન કરો તો અશક્તિની પ્રબળતા છવાયાથી કશું પણ સાધી શકાવજ નહીં અને જ્યારે ન સધાય ત્યારે સુખરૂપ વિશ્વને સુષુપ્તિનો વિશ્રામ પણ ક્યાંથી પ્રાપ્ત થાય ? ! માટેજ કયું છું કે જે કંઈ જને છે વા કરાય છે તે સર્વ આપશક્તિના આધારથીજ થાય છે ! ૫૬

ઉદય ઉદારૂણ અસ્ત, આદ્ય અનાદેની મા;

ભાષા ભૂર સમસ્ત, વાક્ય વિવાદેની મા. ૬૦

હે મૈયા ! ઉષાકાળમાં, અરૂણોદયકાળમાં અને અસ્ત-કાળમાં પણ આપજ વિલસો છો, એટલે કે આદિ અનાદિ કાળથી સૂર્ય, ચંદ્ર, તારામંડળ, પંચભૂત અને પ્રાણિના ઐજસ-ભાગ્યના ઉદયમાં, તેમજ વૃક્ષલતાદિના ઉદયમાં પણ આપનીજ ઉદયશક્તિ પરાપૂર્વેથી અસ્તીત્વતા ધરાવી રહેલી છે. તથા વિવિધ પ્રકારની દેશવિદેશની ભાષાઓ, વાક્ય-વિનોદ અને વાદવિલાસ એ સર્વમાં પણ શબ્દશક્તિ, ચાદ શક્તિ અને તર્કશક્તિરૂપે આપ ભગવતીજ વિલસી રહ્યાં છો.

તાત્પર્ય એજ કે-સરસ્વતી સ્વરૂપે, સ્મૃતિ સ્વરૂપે કે વાક્ય
વિલાસ વિવાદસ્વરૂપે' પણ આપ શક્તિજ્ઞ જ્ઞાનતાંતુ આદિને
ગતિ આપી રહ્યાંછે એમ માનવાને સખળ કારણો હસ્ટી
ધરાવે છે. ૬૦

હર્ષ હાસ્ય ઉપહાસ્ય, કાવ્ય કવિતવિત તું મા;
ભાવભેદ નિજભાસ્ય, જ્ઞાતિ ભક્તી ચિત તું મા. ૬૧

તેમજ હે માડી ! હર્ષ (આનંદ), હાસ્ય (હસવું),
ઉપહાસ્ય (મસ્કરીવચન), અને કાવ્યચાતુરીરૂપ કવિતાની
લક્ષ્મીરૂપ પણ આપજ છો. તથા તેઓ સર્વના ભાવ (સ્તંભ-
સ્વેદ-રોમાંચ-સ્વરભંગ-કંપ-વૈવર્ણ્ય-અશ્ર અને લીનતા
એ આઠ સાત્વિક ભાવ તથા વિભાવ તેમજ તેઓનાં સ્થાન
સમય અને મનેચ્છાના અનેક ભેદ, તથા પોતાના વ્યાક-
રણાદિ સૂત્રોના પ્રથમવિવરણ વગેરે વગેરેનો ચિત્તમાં સારી
રીતે નિવાસ કરવો તેમાં પણ આપ જનનીનોજ પ્રભાવછે.
કેમકે આપનો પ્રતાપ કે પ્રભાવ ન હોય ત્યાં એ બાબતો
હયાતીજ ધરાવી શકતી નથી. ૬૧

ગીત નૃત્ય વાજિત્ર, તાલ તાન માને મા;

વાણી ત્રિવિધ વિચિત્ર, ગુણ અગણિત ગાને મા. ૬૨

હે પરમેશ્વરી ! ગાયન વિદ્યામાં, નૃત્ય-નાચવિદ્યામાં
આદ્ય-વાજિત્રવિદ્યામાં જે તાલ તાનના માન પ્રમાણ છે
અર્થાત્ આરોહ અવરોહ સાથે ખરજ પલટા મૂર્છના

તાલ-ત્રિતાળ-ચોતાળ અંપતાળાદિના બાંધા-માત્રાવિચાર મચાંદાઓ, તેમજ વાણીની વિચિત્રતા સાથના અનેક અભિનય પ્રકાર અને ભાવલેહ ધ્વનિ આદિ ન ગાણી શકાય તેટલા ગાયનાદિકળાના ગુણુ લેહ છે, તેઓ સમસ્તની અંદર પણુ આપની કૃપાશક્તિ-સ્વરશક્તિ-પ્રવીણશક્તિ આદિનોજ મહિમા રમી રહેલો છે. ૬૨

રતિરસ વિવિધ વિલાસ, આશ સકળ જગની મા;
તતતત મધ્યે વાસ, રહેો માયા મગની મા. ૬૩

હે માતૃશ્રી ! અનેક વિલાસાનંદ સહિત સાંસારિક સુખના રસ-પ્રેમ સંબંધી અખિલ જગની લાખો નિરાશા વચ્ચે છુપાઈ રહેલી આશા માત્રની પણુ આપજ અધિષ્ઠાત્રી છો અને આપનોજ ઘટઘટમાં નિવાસ થતાં મોહ તેમજ માયા અને મમતા આપ પ્રભાવથીજ ઉદ્ભવે તોજ આદહાદ ઉત્પન્ન થઈ મેજ મળહ આપવા લેવા શક્તિમાન્ થવાયછે. ૬૩

જાણુ અજાણુ જગત, બે બાધાં જાણુ મા;

જીવ સકળ આશક્તા, સહુ સરખાં માણુ મા. ૬૪

હે જનેતા ! જાણુ કે અજાણુ છતાં સંસારમાંના નર નારી માત્ર આ રતિ-રસ જાણુ છે અને સકળ જીવોનો તેમાં પ્રેમ છે તથા તેનું સુખ પોતપોતાના જ્ઞાન કે અજ્ઞાન મુજબ છતાં તેઓ સઘળાં સરખી રીતેજ લોગવી રહેલ છે એ આપની પ્રબળ માયાનોજ પ્રભાવ છે. ૬૪

વિવિધ ભોગ મરજદ, જગ દાખ્યું ચાખ્યું મા;
ગરથ સુરત નિઃસ્વાદ, પદ પોતે રાખ્યું મા. ૬૫

હે જગદીશ્વરી ! અનેક મર્યાદિત-સાતિશય ભોગ
વડે આપ માણ્યોજ દેખાડ્યું છે અને અનુભવ્યું છે;
પરંતુ તે લોકતારૂપ-સારરૂપ સુરતસુખનું પદ-અધિષ્ઠાન તો
માડી હસ્તકજ છે; કારણ કે મોહ માયા એ રતિસુખનાં
કારણરૂપ છે અને એ સુખ અમર્યાદિત સર્વાંગ છે; પણ
અન્ય સુખો દેશકાળથી પરિચ્છેદ અને સાતિશય છે માટે
તે આપની સત્તા નીચેનાંજ છે. ૬૫

જડ થડ શાખા પત્ર, ફૂલ ફળે ફળતી મા;
પરમાણુ એકત્ર, રસખસ વીચરતી મા. ૬૬

હે જગદાનંદદાયિની ! આપ જડમાં, થડમાં, શાખા-
ડાળીઓમાં, ફૂલમાં અને ફળમાં પણ ફળવા-ફેલાવારૂપ રમી
રહેલાં છો; એટલુંજ નહીં પણ એકત્ર પરમાણુઓની અંદર
પણ આપજ રસખસ થડ વિચરી રહેલાં છો. જેથી તેઓ
પોતપોતાની મોસમે નવપલ્લવિત થવું, પુષ્પ અને ફળ-
ભારથી સુશોભિત બનવું તથા પરિપક્વ બનતાં સુંદર રસ-
સ્વાદ ગુણથી ભરિત થવું એ સર્વ આપનાં લીલાવંત લોચન
કરુણાનીજ કૃતિ છે. ૬૬

નિપટ અટપટી વાત, નામ કહું કોનું મા;
સરજી સાતે ધાત, માત અધિક સોનું મા. ૬૭

હે દયાળી ! બહુજ અટપટી વાત છે કે હું કોનું નામ કહું કે અમુક દેવ વિશેષ પરચાવંત છે અને અમુક ઓછા પરચાધારી છે; તથાપિ વધારે ઉંડી લાગણીથી વિચારું છું તો મન, મને જોર આપી પ્રકાશે છે કે સાત ધાતુ (સોનું-રૂપું-ત્રાંબું-જસત-સીસું-કલ્ક-લોહું) છે; તો પણ જો સાતેમાં સોનું અધિક શોભા-કીંમત અને ગુણવંત છે એમ તો કહ્યા વિના ચાલે તેમજ નથી; મતલબ કે બધા દેવો આનંદકારી છે; તદ્દપિ મારે મન તો આપ માજીજ ઉત્તમોત્તમ પરચાવંત છે એમ વગર આનાકાનીએ બોલ્યા વિના મારાથી રહેવાતું નથી; કેમકે સર્વ દેવોમાં શક્તિ એ આપના અંગનીજ કૃપા છે એથીજ તેઓ ચમત્કાર બતાવી શકે છે. ૬૭

રત્નમણી માણિક્ય, નગ હુંગિયાં મુકતા મા;

આભા અટળ અધિક્ય, અન્ય ન સંયુકતા મા. ૬૮

હે માડી ! મોતી, પરવાણાં, બીજાં નંગ (પત્તા, પિરોજ, હીરા વગેરે) માણેક અને રત્નમણિ આદિ ૮૪ રત્નો છે; તથાપિ તે સર્વમાં મણિરત્ન ને માણેકની ન ટળી શકે તેવી વિશેષ તેજસ્વિતા-પાણી-રંગ-એજરહિતપણું કીંમત-કઠણાર્થ અને પ્રભાવ છે એવી અન્ય રત્નોમાં નથી કહેવાય છે કે-‘ હીરો ગમે તેટલો અમૂલ્ય-કીંમતવાન છે તો પણ માણેકની દલાલીમાં મળી શકે છે.’ એથી સાબિ-

તજ છે કે માણેકની ખરાબરી ખીજાં રત્નો કરી શકે તેવાં કોઈ છે જ નહીં-અર્થાત્ અન્ય અનેક દેવગણ રત્નસ્વરૂપ છતાં આપ માણેકવત્ રક્તરંગી-ખેખેખી અધિક તેજ પ્રભાવધારિણી છો, એમાં તો જરા પણ શક નથી એમ હું માનું છું. કેમકે જે પાણી (શક્તિ) આપ જુની ખાણના માણેકમાં છે તે નવી ખાણ (આપ પછી પ્રકટ થએલાઓ)માં પાણી નથી. આપ તો જગતની રચના પહેલાં પણ સંપૂર્ણ સ્વરૂપે નિદ્રમાન હતાં, અને તે પછી જગત અને અન્ય અંશથી ઉત્પન્ન થયેલા દેવો પ્રકટયા છે એમ આદિ-શક્તિ શબ્દજ પૂરવાર કરી રહેલ છે. ૬૮

નીલ પીત આરકત, શ્યામ શ્વેત સરખી મા;
ઉભય વ્યક્ત અવ્યક્ત, જગત જસી નિરખી મા. ૬૯

હે જનની ! નીલો; પીળો, લાલ, શ્યામ અને શ્વેત એ પાંચ રંગ છે અને એઓના મેલાપ વડે ત્રિવિધ રંગની છાયા લાવી શકાય છે. તથાપિ તેઓની અંદર સ્પષ્ટતા (ખુલ્લાપણું) કે અસ્પષ્ટતા ઘેરાપણું કિયા ગુપ્ત રંગિત પણું એ બેઉમાં પણ આપ માણ સરખી રંગત એટલે કે જે રંગમાં જે અંશ બેઠયે તેજ પૂરી સમાન પણે પ્રકાશી રહ્યાં છો; મતલબ કે આ સાયામય સંસાર ચક્ર અંદર જે જે રંગમાં બેઠયે તો તે તે રંગમાં આપ એક રસ થઈ રહેલાંજ ભાસો છો. છતાં કોઈ રંગનો આપને

લેપ લાગતો નથી; કેમકે આપની પ્રભામાં સર્વે લિપ્ત છે પરંતુ આપ કોઈમાં લિપ્ત નથી. જેમ જળમાં કમળ અષ્ટ પ્રહર રહેવા છતાં પણ કેવળ જળથી ન્યારૂંજ રહે છે તેમ આપ નિર્લેપ છો એ સ્પષ્ટજ નિરખાય છે. ૬૯

નગ જે અધિકુળ આઠ; હીમાચળ આઘે મા;

પવન ગવન ઠઠિઠાઠ, તુજ રચિતા માઘે મા. ૭૦

હે જનેતા ! હીમાલય વગેરે આઠકુળ જે પર્વતો છે તેઓ, તથા પવનની ગતિનો રચાયલો ઠાઠ એ સર્વ આપની રચનાથીજ ઉત્પન્ન થયેલાં છે કારણ કે આ જગની ઉત્પત્તિના કાર્ય કારણભૂતજ આપ છો એટલે આપથીજ સર્વની આદિ ઉત્પત્તિ છે. ૭૦

વાપી ફૂપ તળાવ, તું સરિતા સિંધૂ મા;

જળતારણુ જ્યમ નાવ, ત્યમ તારણુ ખંધૂ મા. ૭૧

હે મૈયા ! વાવડી, ફૂવા, તળાવ, નદિયો અને સમુદ્ર એઓ પણ આપનાંજ નિર્મેલાં છે; તથા તેઓમાં નિર્મળ જળનું બેઠવાપણું તથા વૃદ્ધિની ઉત્પત્તિને સહાયક થવું વગેરે આપશક્તિનીજ સત્તા છે. તેમજ જળમાં તારકપણાની લીલા તેમાં આપનોજ વિજ્ઞાસ રમી રહેલ છે. જેમ જળથી પાર થવા નાવ-જહાજ સહાયક છે, તેમ ભવજળથી પાર જવા આપ ખંધુ સમાન લીક લાંગનારાં છો. કેમકે જપ

તપ ભજન આદિની શક્તિ આપણી પાસેથી જ માનવ માત્રને પ્રાપ્ત થાય છે અને તે દ્વારા આપણના બંધનથી મુક્ત થવાની શક્તિ સ્વાધીન રહે છે એ અવગણ્ય પ્રભાવ છે. ૭૧

વૃક્ષ વન ભાર અઢાર, પૃથ્વી પર ઊભાં મા;

કૃત્ય કર્મ કરનાર, કોશમાં કુંભાં મા. ૭૨

હે જગદંબે ! અઢાર માત્ર સ્વપતિ એટલે કે વૃક્ષ લતા-ગુચ્છ વગેરે જે પૃથ્વી પર સેત્ર-ઉગેલ-કાયમ છે તેઓ સર્વમાં પણ તુષ્ટિ પુરિષ્કાર આપ માણનીજ છે કેમકે આપ તેઓનાં પેદા કરનાર અને તેમને નિયમમાં રાખનારાં પણ છો. અને કોશમાં વિદ્યા તથા કુંભાં વગેરેની માપ-મથ્યાદા પણ આપની જ બાંધેલી છે. ૭૨

જડ ચૈતન અભિધાન, અંશ ધારી મા;

માનવિ મોટે માન, મોટું તો તહારી મા. ૭૩

હે મૈયા ! ચૈતન્ય સ્વરૂપ જડ અને ચૈતન્યતાવંત એઓનાં નામો, તથા તેઓનાં સ્વરૂપ કરાયલા અંશ-વિભાગ એ સર્વ આપનીજ હીલ છે તેમજ ચૈતન્ય લક્ષણથી લક્ષિત જીવોમાં પણ જે માનવો છે તેઓમાં જ્ઞાન વિજ્ઞાન શક્તિની વિશેષતાને લીધે તથા સ્વર્ગપવર્ગ મેળવવાનાં સાધનભૂત બનાવી તે સંપન્નને મોટું માન આપેલું છે અર્થાત્ સર્વ ચોરાશી લક્ષ જીવોમાં માનવ જન્મ સર્વથી મહા મોંઘો અને હુલ્લ છે કે જે ઘણાં સત્કૃત્યોના

સંચયશીલ પ્રાપ્ત થાય છે તથા ધર્મ અથવા કામ મોક્ષરૂપ ચતુર્વર્ગનું પાત્ર પણ માનવજ છે એવું જે મહાન માન આપ્યું છે એ પણ આપ માણનીજ કરણી છે; કેમકે એવું કરવા જેટલું અન્ય કોઈ સામર્થ્યજ નથી. ૭૩

વાર્ણુ ચાર વિધિ કર્મ, ધર્મ સહિત સ્થાપી । ;
જે ને બાર અપર્મ, અનુચર વર આપી મા. ૭૪

હે જગતજનની ! બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રીય, વૈશ્ય અને શુદ્ર એ ચાર વર્ણો અને તેઓના વર્ણાશ્રમલાયક વિધિ-નોઢના યુક્ત ક્રમાનુષ્ઠાન રૂપી ધર્મો વડે તેઓને સ્થિર કરી જે ને બાર એટલે ચૌદ ઈન્દ્રિયો, સાધન તરીકે પણ અનુગ્રહ કરી આપેલ છે અર્થાત્ પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિયો. પાંચ કર્મેન્દ્રિયો અને ચાર અંતઃકરણ એ ચૌદ ધર્મ-સાધકોને અનુચર-સેવકરૂપે સાધનભૂત છે તે ધર્મપાલન હિતાર્થ શ્રેષ્ઠ વરદાન સમાન આપેલ છે. ૭૪

વાડવ વન્હિ નિવાસ, મુખ માતા પોતે મા;
તૃપ્તે તૃપ્તે આશ, માત જઅનજોતે મા. ૭૫

હે મા ! બ્રાહ્મણ અને અગ્નિમાં પણ આપનોજ નિવાસ છે એટલે કે બ્રાહ્મણના મુખમાં અને અગ્નિના મુખમાં આપ વસી રહેલાં છે, તેમાં બ્રાહ્મણની પ્રત્યેક તૃપ્તની આશિશમાં અને યજ્ઞની જ્યોતિમાં આપની અભિવ્યક્તિ-પ્રકાશિત છે. ૭૫

લાખ ચૌરાશી જંત, સહુ ત્હારા કીધા મા;
આણિ અસુરનો અંત, દંડ લલા દીધા મા. ૭૬

હે માતૃશ્રી ! ચૌરાશી લાખ જીવાયોની એટલે કે નવલાખ જળચારી જીવોની, દશ લાખ આકાશચારી પક્ષી-ઓની, ઇંચ્યાર લાખ કમિ-કીડાઓની, વીશ લાખ વનસ્પતની, ચાર લાખ માનવની અને ત્રીશ લાખ પશુઓની મળી ૮૪ લાખ અર્થાત્ સ્વદેજ (પરશેવાથી પેદા થનાર) અંડજ [ઇંડાથી પેદા થનાર] ઉદ્ભવિજ (પૃથ્વી દ્વારા ઉગનાર) અને જરાયુજ (ઝારથી પેદા થનાર) જીવો પણ આપનાંજ પેદા કરેલાં છે. કેમકે સૃષ્ટિસ્થાપક શક્તિમાન આપજ છો. વળી આપેંજ વિવિધ સ્વરૂપથી આસુરી સ પત્તિ [રાક્ષસો] નો અંત આણેલો છે. એટલુંજ નહીં પણ જેનો જેવો ગુન્હો તેવીજ તેને દંડ-શિક્ષા પણ આપેલી છે. ૭૬

દુષ્ટ દરખ્યા કેવાર, દારણુ દુખ દેતા મા;

દૈત્ય કર્યા સંહાર, ભાગ યજ્ઞ લેતા મા. ૭૭

હે પરમેશ્વરી ! જે ગાય-સંત-સુર-ગ્રાહણ-ખાળક વગેરેને વિના વાકે નડી દુઃખ દેનારા દુષ્ટાત્માઓ હતા, તેવા પાપીઓને દારણુ-ભયંકર દુઃખ દેવાના લીધે તેમનું આપશક્તિયે દમન કર્યું. તે એકવાર નહીં પણ અનેકવાર તેવાઓનું નિકંદન કરી નાખ્યું, તેમજ જે યજ્ઞ સમય વિધ્વંસ સંબંધી ભાગ લેવા મર્યા રહેતા હતા તે દૈત્યોને

આપ માણએ ઠાર મારી નાખ્યા. કેમકે તેઓ સત્કર્મેની રોકી પુન્યપ્રવાહ અને વૃષ્ટિબળપ્રવાહ બંધ પાડવા યજ્ઞ-ભંગ [યજ્ઞકુંડમાં અપવિત્ર ચીજો નાખી યજ્ઞનો નાશ] કરતા હતા તેવા રક્તખીજ, મધુકૈટભ, શુભ, નિશુભ, ચંડ, મુંડ, મહિષાસુર ઇત્યાદિ દૈત્યસમૂહનો સંહાર કરી સંત, સુર-દેવ, ગાય, ગ્રાહ્યણુ આદિને નિર્ભય કર્યા. કહેવાનું તાત્પર્ય એજ કે જગતમાં જે જે થયું છે તે આપનું નિર્માવેલું છે. તેમજ જગતનું પાલન અને દુષ્ટનો લય આપેજ કર્યો છે જેથી સર્વકામકારક આપ વિશ્વજનની છો. ૭૭ (એકત્રીશમા છંદથી માંડી અહીં લગી માણની સત્તાનું તથા સ્તુતિ-ભરિત વર્ણન કર્યું છે. હવે ગાકીના બધા છંદ માણના વિગ્રહ સ્વરૂપ (બહુચરાણ) સંબંધીજ છે અને કર્મ ઉપાસનાથી માણની પ્રત્યેક ભક્તિ સેવતાં પ્રાકૃત જનોને આ જગતમાં વાંછિત ફળ મળે અને અંતે શક્તિલોકને પંથે પળે એ બાબત પૂર્ણ છે.) ૭૭

શુદ્ધકરણસંસાર, કર ત્રિશૂળ લીધું મા;

ભૂમિતણો શિરભાર, હરવા મન કીધું મા. ૭૮

હે વિશ્વસંતાપહારિણી મૈયા ! જ્યારે પાપી આત્મા-ઓએ એટલે કે આસુરિસંપત્તિવાળાઓ દૈવિસંપત્તિવાળા (સંત-સુજન-ગૌ-વિપ્ર-પૃથિવ અને દેવો) ને પાપાચર-ણથી (યજ્ઞભંગથી-ગૌ-ગ્રાહ્યણુ-બાળ-ઔહત્યાઓના મ-

હાપાપથી) સંતાપવા લાગ્યા એથી સંસાર પાપના ભારથી અપવિત્ર થઈ જતાં તેને શુદ્ધ-પવિત્ર કરવાની ખાતર આપ માણએ હાથમાં ત્રિશૂળ ધારણ કર્યું. ત્રિશૂળ ધારણનો આશય એજ કે પવિત્રાત્માઓનાં દૈહિક (આગંતુક-આવી લાગનારા રોગ), દૈવિક (દેવતાઓથી થયેલી પીડા) અને ભૌતિક (શરીર સંબંધિ રોગ) એ ત્રણે તાપોનો નાશ કરવા [ત્રણે શૂળ સંહારવા] ત્રિશૂળ લીધું અને એથી દુષ્ટોનો નાશ કરી પાપીઓના ભારથી ભારે મરતી પૃથ્વીનો ભાર ઉતારવા ઇચ્છા કરી. તે પછી-૭૮

ખડુચર બુદ્ધિ ઉદાર, ખળ ખોળી ખાવા મા;

સંતકરણુભવપાર, સાધ્ય કરે સહાવા મા. ૭૯

હે માડી ! આપેં ઘણા દુષ્ટોને ચરી જવાની વિચારણાને ઉદાર બનાવી ખોળી ખોળી [શોધી શોધી] ને ખળ દુષ્ટ-જનોને ખાવા શરૂ કર્યા અને તે પછી સંતપુરૂષોને જન્મ મરણરૂપ અપાર સંસારથી પાર કરવા સાધ્યપણાને અંગીકાર કરાવા ઔદાર્યતા દર્શાવી. ૭૯ અને તે પછી-

અધમઉધારણુહાર, આસનથી ઊઠી મા;

રાખણુજગવ્યવહાર, ખજ્જ ખાંધિ મુંઠી મા. ૮૦

હે મૈયા ! અધમજનોનો સંહાર કરીને પણ તેઓને કૃપાની રાહે સદ્ગતિ આપવા (ઉદ્ધાર કરવા) અને જજનો વ્યવહાર પણ કાયમ રાખવા આપ માણ કયે સ્થળે જવું

તેનો નિશ્ચય કર્યા વિનાજ આપના મૂળ આસનપરથી ઉઠ્યાં
તો ખરાં; પરંતુ ક્યાં પહોંચીશ ત્યાં તેઓ વધી પડેલા દુષ્ટોનો
સંહાર અને ભક્તોનો સંહાર કરવો તે બાંધી મુંઠી રાખી
ગમન કરવા નિશ્ચય કર્યો. ૮૦

આણી મન આણી મહિ માંડ્યાં પગલાં મા;
તેજ કિરણ રવિચંદ્ર દે નંદાનાં ડગલાં મા. ૮૧

ભર્યાં કદમ બે આપ મદમાતી મદ-ભર મા;
મનમાં કરી વિચાર તેડાવ્યો અનુચર મા, ૮૨

અને તે પછી હાલુ ! આપશ્રીજીએ મનમાં આ-
ણુંદ લાવીને પૃથ્વિપર પગલાં ડગ્યાં અને સૂર્યચંદ્રના શી-
તોપણ કિરણ સમાન પ્રકાશ પૂર્વક ધીરે ધીરે ડગલેથી ભૂતળ
પાવન કરવા માંડ્યું. તેમ મદમથી મસ્ત બનેલા મનવાળાં
આપ માડીએ છએક પગલાં પગલાંથી કદમ ભર્યાં-એટ-
લામાં મન અંદર તુરત બદલાવાનો વિચાર લાવી પોતાના
અનુચર-સેવાના સાથી કુકડાને બોલાવી લીધો. ૮૧-૮૨

કુર્કટ કરિ આરોહ, કંઠાકર ચાલી મા;
નખખંખી મેલમોહ, પગ પૃથ્વી હાલી મા. ૮૩

હા માણ ! ત્યારે કુર્કટ આવ્યો ત્યારે તે ઉપર આપ
સ્વારી કરી કંઠાકર આણુરૂપ માણ ચાલ્યાં કે તુરત કુર્કટ
પક્ષીએ પોતાના નખના પ્રત્યાઘાતથી પૃથ્વિને ધૂનવી લા-
ડવું શરૂ કર્યું. ૮૩

ઊડીને આકાશ, થઇ અદ્ભુત આવ્યો મા;
અધક્ષણમાં એક શ્વાસ, અવનીતળ લાવ્યો મા. ૮૪

હે જનની ! કુકડાએ આકાશ પંથે ઊડીને અદ્ભુત
ગતિથી અડધા ક્ષણ અંદર અને એકજ અપાટે-શ્વાસ લેવા
એટલામાંજ પૃથિવતળમાં આપ માણને લાવી મૂક્યાં. ૮૪

પાપીકરણ નિપાત, પૃથ્વીપડમાંહે મા;
ગોઠ્યું મન ગુજરાત, લીલાં ભડમાંહે મા. ૮૫

તે એટલાજ માટે કે આપ માણની ઇચ્છા પાપીઓ-
નો સંહાર કરવા પૃથિવના પડ અંદર પરમ પાવન જગા
શુણુશુણિ ગુજરાત વિષે લીલાટ-કોળીઆટના ભડમાં થઈ
અને તે સ્થળે મન ગોઠ્યું; કેમકે તે વિભાગમાં દુષ્ટાત્મા-
ઓનો પ્રચાર વિશેષ હતો. ૮૫

ભોળિ ભવાની માય, ભાવ ભલે ભાલે મા;
કીધી ઘણી કૃપાય, ચુમાળે આળે મા. ૮૬

આ કારણને લીધે આપ માણ ભવાનીએ ભોળપણા
સાથ ભલી ભાવનાથી નિહાળીને ઘણી કૃપા કરી ચુમાળના
ગાળ સ્થળે સ્થિર થવા વિચાર્યું. ૮૬

નવખંડ ન્યાળી નેટ, નજર વજર પેડી મા;
ત્રણ ગામ તરભેટ, ઠેક ઠરી બેડી મા. ૮૭

હે મૈયા ! ભારત, ઇલાવર્ત્ત, કિપુરૂષ, ભદ્ર, કેતુમાલ,

હિરણ્ય, રમ્ય, હરિ અને કુરૂ એ નવેખંડ અંદર ખરોખર
નિઘાહ પૂર્વક નિહાળી વજ્ર સમાન મજબૂત નજરથી પ્રવેશ
કરી સહઅનપુર, દેડાણા અને બહુચાર એ ત્રણ ગામના
તરણેટામાં સ્થિર થઈને આપ શાંતિવંત થયાં. ૮૭

સેવકસારણુકાજ, સહઅન (શંખજ સેડે મા;
ઊઠ્યો એક અવાજ, દેડાણા નેડે મા. ૮૮

હે માણ ! આપે સેવકજનોનાં કાર્ય સારવા (ફતેહ
કરવા) શંખજપુરના સીમાડા નજીક અને દેડાણાની પાસે
એક અણધાર્યો દૈવી-ગેળી અવાજ પેદા કર્યો. ૮૮

આવ્યાં અશરણુશરણુ, અતિ આનંદ ભર્યો મા;
ઉદિત સુદિત રવિકિર્ણુ, દશદિશિ યશ પ્રસર્યો મા. ૮૭

હે જનેતા ! આપ અશરણુજનોને શરણુ આપવા સારૂ
ચુમાળમાં પધાર્યાં જેથી આપના આનંદનાં ઉદય પામેલાં
કિરણો પૂર્વ, દક્ષિણ, પશ્ચિમ, અને ઉત્તર એ ચારે દિ-
શાઓમાં તથા અગ્નિ, ઇશાન, વાઙ્ય અને નૈઋત્ય એ ચારે
કોણમાં, તેમજ આકાશ અને પાતાળ એ દશે દિશાઓ
અંદર પસર્યાં જેથી સુયશનો પ્રચાર થતાં વિશ્વમાં અતિ
આનંદ આનંદ છાઈ રહ્યો. ૮૯

સહજ સમય જગમાત, બેઠાં ચિત સ્થિર મધ મા;
વસુધામાં વિખ્યાત, વાત વાયુવિધિ ગઈ મા. ૯૦

હે માડી ! આ સર્વ સમય સ્થિર ચિત્તવંત થઈ બિ-

રાજ્યાં એથી આપ જગન્નાતાના પધારવાની વાત પવનની
પેઠે પૃથ્વીની અંદર ફેલાઈ ગઈ. ૯૦

જાણે સહુ જગ જોર, જગજનની જોખે મા;

અધિક ઉડાડયો સોર, વાસ કરી ગાંખે મા. ૯૧

હું જગજનની ! આપની અગાધ શક્તિ આપું વિશ્વ
જાણી તુલના કરી શક્યું હતું કે, આપે હુષ દૈત્યાદિનો સં-
હાર કરી ધર્મની રેલ પસરાવવા આ પૃથ્વીની સપાટીપર
પગલાં કર્યા છે અને એથીજ ચુમાળના ચાચરમાં ગુલઝાર
ગાંખ વિષે બિરાજી અતિ વિશેષ વાહવાહ વિસ્તાર્યો છે. ૯૧

ચાર ખૂંટ ચોખાણુ, ચર્યા એ ચાલી મા;

જન જન પ્રતિમુખ વાણુ, બહુચર બિરૂદાળી મા. ૯૨

ચારે ખૂંટ અને ઉદ્ધિભિજ, અંડજ, સ્વેદજ તથા જરા-
ચુજ એ ચારે ખાણુ-યોનિયોમાં એજ ચર્યા ચાલી નેથી
હરેક મનુષ્યના મુખથી એજ મંગળમય વાણી વિલસતી
હતી કે આપ બહુચર માત બહુ બિરૂદવંતાં છો એટલે
કે-પતિતપાવની, અધમઉદ્ધારિણી, અશરણશરણદાયીની, શ-
રણાગતવત્સલા, દીનદયાળી, હુષદળદમની, સેવકસંતાપ-
હરણી, અને સકળઆનંદમંગળકારિણી ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ
બિરૂદધારિણી છે. તેમજ બહુ જગોએ ચરી-ફરી ફરીને
બહુ હુષને ચરનારાં હોવાને લીધે આપે બહુચરી નામ

વિજયવંત કયું છે એમ શ્રીમદ્ભાગવત પણ સાક્ષી પૂરે છે.
એટલે કે—ઈતિ પ્રભાશતંદેવી માયા ભગવતીશુભિ । બહુનામ-
નિકેતેષુ બહુનામાબભૂવહ ।

ઉદો ઉદો જયકાર, કીધો નવખંડે મા;
મંગળ વર્ત્યાં ચાર, ચૌદે પ્રહ્લાંડે મા. ૯૩

હે ભક્તવત્સલા ! આપ જનની ચુંવાળના ઝિગમણા
ગોખમાં ગિરાજવાથી નવે ખંડની અંદર ઉદય ઉદયરૂપ
જય જયકાર થઈ રહ્યો. અને ચૌદે પ્રહ્લાંડ (લોક) અંદર
આનંદ મંગળરૂપ ચાર મંગળ વર્ત્યાં જેથી આનંદની
રેલમંડલ થઈ રહી. ૯૩

ગાળ્યા સાગર સાત, દૂધેં મેહ વૂઝા મા;
અધર્મધર ઉત્પાત, સહુ કીધા જૂઠા મા. ૯૪

હે માડી ! લવણસમુદ્ર, સુરનિધિ, રસોદ, ઘૃતસાગર,
દધિનિધિ, ક્ષીરનિધિ અને જલનિધિ એ સાતે સાગર પણ
આપ માણનાં પનોતાં પગલાં થવાથી પોતાના તરંગોને
વિસ્તારી હર્ષ સાથે છોલવા લાગ્યા—ભરતીમાં આવી ઉલ-
રાઈ ચાડ્યા. તથા દૂધના વર્ષાદ વરસ્યા અને એથી અધ-
ર્મને ધારણ કરનારા ઉત્પાત માત્ર સઘળા જૂઠા થઈ ગયા
અર્થાત્ ગૌ-વિપ્ર-દેવતા-સંત-સુજનો વગેરેને સતાવનારા
મૂળમાંથી નાશ પામ્યા રજનીચરોને રજ સાથે ભેટાડી

લીલા, ફૂર પ્રાણિયોનો ઉપદ્રવ બંધ પાડ્યો, દુકાળ-ધરતી-
કંપ-વિદ્યુત્પાત-દિશાદાહાદિ સર્વ ઉત્પાત લય થઈ ગયા
અને એઓના બંધ થવાથી જગો જગોએ સદ્ધર્મ કરણી-
ઓ-દાન પુન્ય હોમહવન યજ્ઞયાગાદિ તથા ઇષ્ટદેવપૂજન,
વેદવાણીના ઉચ્ચાર અને જપતપાદિ સુખપૂર્વક થવા લાગ્યાં
એ સર્વ આપની દિવ્ય શક્તિનોજ પ્રભાવ હતો. ૯૪

હરખ્યા સુર નર નાગ, મુખ જોઈ માનું મા;
અવલોકી અનુરાગ, મુનિમન સરખાનું મા. ૯૫

હે માહેશ્વરી ! આપના પ્રાહુર્ભાવ-પ્રાકટ્યથી દેવતા-
ઓ, મનુષ્યો, અને નાગ-પાતાળલોકનિવાસિયો આપ મા-
જીનું મુખ નિહાળી બહુજ રાજી થયા; એટલુંજ નહિ પણ
જેઓ વિરાગ ચિત્તવંત-ત્યાગી મુનિયો હતા તેઓ પણ
આપ માજીના મુખાર્પિદના અવલોકનથી પ્રેમલક્ષણા ભક્તિ
માં લીન બની ગયા; કેમકે આપ માડીની અકળભાયા શુષ્ક
હૃદયને પણ ભક્તિરસથી રસગ્રસ કરી દે તેવી અપરંપાર
સત્તાધારિણી છે. સરાગીઓને માયા પ્રતાપથી રાગ થાય
તેમાં આશ્ચર્યજ શું ? પરંતુ જ્યારે વિરાગીઓને માયાબ-
જથી રાગમાં લીનતા થાય તોજ ધન્યાતિધન્ય મનાય છે. ૯૫

નવગ્રહ નમવા કાળ, પાગ પળી આવ્યા મા;
ઉપર ઉવારણ કાળ, મણિ મુકતા લાવ્યા મા. ૯૬

હે ભગવતી ! સૂર્ય, ચંદ્ર, મંગળ, બુધ, શુક્ર, શુક્ર,

અનિ, રાહુ અને કેતૂ એઓ નવે ગ્રહો કે જે સર્વ ગ્રહોમાં સુખ્ય છે તેઓ પણ આપ માણને પગે નમવા માટે પગે આવીને આપ હજૂર આવ્યા અને આપ માણના મંગળ ન્યોછાવર નિર્મિત રત્નો અને મોતિયો લાવ્યા કે જે આપ માણના ઉપર ન્યોછાવર કરી (ઉપર ઝાંવારી) આનંદનાં વધામણાં હાથ કર્યાં એ આપ દૌલતબદી માની અચિત્ય દિવ્ય શક્તિનોજ મહિમા છે. ૯૬

દશ દિશિના દિગ્પાળ, દેખી દુખ વામ્યા મા;

જન્મ મરણ જંજળ, મટતાં સુખ પામ્યા મા. ૯૭

હે માતા ! પૂર્વદિશાપાલક ઇંદ્ર, અગ્નિકોણપાલક અગ્નિ, દક્ષિણદિશિપાલ યમ, નૈઋત્યકોણપાલક નૈઋતિ, પશ્ચિમદિશિપાલક વરુણ, વાયવ્યકોણપાલક વાયુ, ઉત્તરદિશિપાલક કુબેર, ઇશાનકોણપાલક ઇશાન, આકાશપાલક બ્રહ્મા અને પાતાલપાલક અનંત એઓ દશે દિગ્પાલ આપ પરમેશ્વરીને ખિરાજેલાં નિહાળી પોતાનાં જે જે દુઃખો હતાં તે તેથી મુક્ત થઈ ગયા અને જન્મ મરણની જંજળ મટતાં અખંડ સુખ પામી આનંદના લોકતા થયા. કેમકે દુષ્ટોના નાશ થવાથી એમને સતાવનાર હવે કોઈ રહ્યું નહીં એથી મહા સુખ પામ્યા. ૯૭

ગુણ ગાંધર્વ યશગાન, નૃત્ય કરે રંભા મા;

સુર સ્વર સુણુતાંકાન, ગીતિ થઈગઈ સ્થંભા મા. ૯૮

હે યોગમાયા ! આપ ચુમાળ આચરવાળાં માનાં

યશોગાન ગાંધર્વો પણ કિન્નર સ્વરથી ગાવા લાગ્યા, રંભા નાચ કરવા લાગી અને એઓના ગીતસ્વરનો નાદ દેવોએ કાને સાંભળ્યો કે સાંભળવાની સાથે જ તેમની ગતિ સ્થિતિ જ થઈ ગઈ અર્થાત્ આનંદવ્યાપાર મોકુફ કરી કેવળ ચિત્રવત્ બની રહ્યા કે મૃત્યુલોક અંદર દેવગીતોના નાદની આબાહિ ક્યાંથી ? પરંતુ જ્યારે તેમને જ્ઞાન થયું કે આદિશ્વરીની અવર્ણનીય શક્તિનો આ વિલાસ છે, એથી પરમાનંદ પામ્યા. ૯૮ (હવે કર્તા આ આનંદના ગરબાના પાઠથી થતી વાંછિતસિદ્ધિ સંબંધી ક્ષણશ્રુતિ દર્શાવેછે.)

ગુણનિધિ ગરબો જેહ, બહુચર^૧ તુમ કેરો મા;
ધારે ધારી દેહ, સફળ ફેરો ફેરો મા. ૯૯

હૈ માડી ! આ ગુણોના સમુદ્ર રૂપ આનંદનો ગરબો જે મનુષ્ય આપ બહુચર માના સત્ય ધ્યાનપૂર્વક એક ટંક (સવારે) બે ટંક (સાંજ સવાર) અને ત્રણ ટંક (સવાર બપોર ને સાંજરે) અર્થ વિચાર પૂર્ણ બે બહુયા કરશે તો અવશ્ય તે મનુષ્યનો સંસાર ફેરો સફળ થશે

૧ આ પદમાં પણ મા શબ્દ બેવાર આવે છે એ પાઠની ભૂલ ચાલે છે તે સુધારવામાં આવી છે કે જેથી પુનરુક્ત દોષ ન આવે. તેમજ સન્મુખરૂપ વામ્યનું રૂપ પણ ફરી જવાથી કાવ્યદોષિત થાય છે, જેથી ઉપરનો પાઠ યોગ્ય બાણી કાયમ રાખ્યો છે તેને પાઠકો જાણી લેશે. (અનુવાદક.)

અર્થાત્ જન્મસફળ થઈ જશે; કેમકે આ જન્મમાં સર્વ પ્રકારનું સુખ લોગવી અન્ય જન્મમાં આનંદ મંગળ ને આત્મકલ્યાણ હાથ કરશે એ સર્વથી મહાન્ લાભ છે. ૯૯

પામે પદારથ પાંચ, શ્રવણે સાંભળતાં મા;

નાવે ઊન્હી આંચ, દાવાનળ બળતાં મા. ૧૦૦

હે માણ ! આપના આ ગરબાનો પાઠ જે જન ભાવ પૂર્ણ શુદ્ધ ભાવનાથી સાંભળશે તો તે જન ધન, ધાન્ય, પશુ, પુત્ર અને દિર્ઘાયુષ મનમાન્યાં પ્રાપ્ત કરશે. અર્થાત્ માનવ માત્ર નીરોગપૂર્ણ દિર્ઘ આયુષ્ય, મનમાન્યું ધન, પુષ્કળ ધાન્ય, જોઈએ તેટલાં ગાય ભેંસ બળદ ઘોડા વગેરે પશુઓ અને સપૂત પુત્ર મળે તો મૃત્યુલોકમાં જ સ્વર્ગનું સુખ અનુભવાય છે-તે પાંચ પદાર્થની ઇચ્છા આ છંદના ગણવાથી (પૃષ્ઠ ૧૮ થી ૨૦ માં જણાવ્યા મુજબ) પૂર્ણ થાય છે. તેમજ લાગેલી ભયંકર લાહ્ય કે દવમાં ફસાઈ જતાં તે જન આ છંદનો પાઠ કરે તો ચોમેર ફરી વળેલી લાહ્યમાંથી પણ ઊન્હી આંચ અડયા વગર બચી જાય છે, એમાં જરા શક નથી. ૧૦૦

શસ્ત્ર ન અડકે અંગ, આદ્યશક્તિ રાખે મા;

નિત નિત નવલે રંગ, ધર્મ કર્મ પાખે મા. ૧૦૧

તેમજ હે જનની ! આપના આ ગરબામાની આ લીટીનો પાઠ કરવાથી આપ આદિશક્તિના પ્રતાપવડે માર

માર કરતો આવ્યો હોય છતાં તેનાં શસ્ત્ર અસ્ત્ર શરીરે પણ અડકવા પામતાં જ નથી; એટલે કે એક વાળ પણ વાંકો થઈ શકતો નથી. તથા જે જનને નિત્ય નવા નવા ભોગ સંયોગ જોઈતા હોય તો તે પણ આ છંદ પ્રતાપથી નવલરંગ સાથ વગર ધર્મ કર્મ કર્યે પણ મળી શકે છે. અર્થાત્ ધર્મ અને શુભકરણી કરનારને તો આનંદરંગનાં વધામણાં મળે એમાં તો નવાઈજશી; પણ જે માનવ ધર્મ કર્મ ન કરે છતાં આપના આ છંદના માત્ર પાઠથી જ નવા નવા ભોગ સંયોગો મળી શકે છે. મતલબ કે આપ જનનીના નામસ્મરણમંત્રમાં અચિંત્ય શક્તિ વિલસી રહેલી હોવાથી પાઠકને લીલાદેહર હાજર રહે છે. ૧૦૧

જળ જે અકળ અઘાત, ઊતારે બેડે મા;

ક્ષણુક્ષણુ નિશિદિન પ્રાત, ભવસંકટ દ્રેડે મા. ૧૦૨

હે માતૃશ્રી ! આપ શ્રીજીનો આ ગરબો લાળતાં ન કળી શકાય તેટલા વિસ્તારવંત જળવાળા અને ભારે ભરતીના તોફાનવાળા સાગર સધ્ય પણ તોફાનમાં આવી ફસેલા જહાજ (વહાણ) યાં બેસનારાઓ બૂકવાની અણીપર પહોંચ્યા હોય છતાં આ આનંદના ગરબાનો આ છંદ ગાળતાં વગર હરકતે તે કાળું નિસાન ચઢેલું વહાણ પણ બંદરપર કુશળથી પહોંચી જાય છે; કેમકે આપ માત્ર તરણતારણી કહો કે તરિણીતારણી કહો; તથાપિ આપ દુઃખસાગરથી

ભવસાગરથી અને તોફાની સાગરથી પાર ઉતારોછો એ
આપ મૈયાની તારકશક્તિની હીલા છે, તેમ જ આ ગર-
બાનો ક્ષણે ક્ષણે અને રાતદિવસ તથા પ્રભાત સમય પાઠ
કરતાં સંસાર અંદરનાં સર્વ સંકટો-આધિ-વ્યાધિ-ઉપાધિ-
સર્પ-હાથી-સિંહ-વ્યાધાદિના ભય-રાજ્યબંધન ભય વગેરે
મટી બાય છે, અથવા તો ભય સાત્ર અને સંકટ માત્ર દૂર
થાય છે. ૧૦૨ તેમજ-

ભૂત પ્રેત જૂંભૂક, વ્યંતરિ હાકિની મા;

નાવે આડી અચૂક, સમર્થ શાકિની મા. ૧૦૩

હે ભૂતેશ્વરી મૈયા ! આપના નામસ્મરણમંત્ર પૂર્ણ
આ આનંદના ગરબાના પાઠથી ભૂત, પ્રેત, જૂંભૂક,
વ્યંતરી, હાકણ અને શાકણ આદિ ભટકાતાં અને બળિ-
દાનનાં ભોગી દેવલાં પણ અચૂકપણે આડાં પણ ઉતરી શ-
કતાં નથી તો તેમનો વળગાડ થવાની તો વાતજશી ? ૧૦૩

ચરણુ કરણુ ગતિ ભંગ, ખંગ પંગ વાળે મા;

ગુંગ મુંગ મુખ અંગ, વ્યાધિ બધિ ટાળે મા. ૧૦૪

હે જનેતા ! જેના પગ અટકી જવાથી ચાલવું બંધ
પડી ગયું હોય, તેમ જ વાંકાં અંગ થઈ ગયાં હોય, પાંગળા-
પણું પ્રાપ્ત થયું હોય, અને ગુંગણાપણું, મુંગાપણું તથા
મુખ અને શરીરના અંગોપાંગમાં એવી જ વાતવ્યથાધયો
થતાં અવયવોની ગતિયોનો ભંગ થયો હોય તે સર્વ આપ

માણના આ પાઠથી દૂર થાય છે અને વેળા વળે છે. તેમ જ કાનની બધિરતા, શબ્દવાહિનિયોની ન્યૂનતા, અને અન્ય ઇન્દ્રિયોની ક્રિયાગતિમાં ખામી થઈ હોય તે પણ ટળી જાય છે. ૧૦૪

સેંણુ વિહૂણું નેંણુ, નેહેં નેણું આપે મા;

પુત્ર વિહૂણું કેંણુ, કે મહેંણું કાપે મા. ૧૦૫

હે જગદીશ્વરી ! જે સજ્જનો (સારા ભવ્યજનો) નેત્ર વગર (નેત્રરોગથી કે જન્મ સમયથી જે અંધાપાને આધીન) બનેલા છે તેવા આંધળાઓને પણ આ આપના પાઠાસદ્ધિ પાઠના પ્રભાવથી આપ કૃપાનજર સાથે દેખતા કરો છો-દિવ્ય નેત્રજયોતિ બક્ષો છો. તેમજ વાંઝીઆને સુંદર પુત્ર આપી આપે કેઈ વાંઝીઆનાં મહેણું ટાળ્યાં છે ટાળે છે અને ટાળશે એમ આપ દીનદયાળી ! પ્રણતપાલિની, ભક્તવત્સલા અને સેવકસુખંકરી બિરુદજ સાક્ષી પૂરી રહેલ છે. માડી ! જગમાં આપનો સુયશ પ્રસિદ્ધ જ છે કે આંધળાઓને દેખતાં કરો છો અને વાંઝીઆને ઘેર પારણું બંધાવો છો. ૧૦૫

કળી કલ્પતરૂ વાડ, જે જાણે ત્હેને મા;

ભક્ત ત્રડાવે લાડ, પાડ વિના કેહ્ને મા. ૧૦૬

હે અંબે ! આપ આ કળીકાળ અંદર સાક્ષાત્ સકળ

---

૧ આ પાઠમાં તરૂ અને ઝાડ એમ બે એકજ અર્થવાળા

વાંછિત પૂરક કલ્પવૃક્ષની વાડિ અથવા વાડ સમાન છે; એટલે કે જેમ કલ્પવૃક્ષના હેઠળ ઉભા રહી જે મનમાં ચિંતવે તેજ થાય છે, તેમ આપનું નામ સ્મરણ કરતાં જે ઇચ્છા કરે તે જો સ્મરણ કરનારની મન વચન તનરૂપ ત્રિપુટીનો પૂર્ણ શુદ્ધતા હોય, તેની સાચી ભક્તિ હોય અને સંકલ્પ સખળ હોય તો અવશ્ય ધારેલી ધારણા કૃતોહ સાથે જ ભેટે છે. માત્ર જે નામસ્મરણ રૂપ કલ્પવૃક્ષને સેવતાં છતાં પણ દરિદ્રી રહે કે તેની ઇચ્છા પૂર્ણ ન થાય તો સમજાય છે કે તેની દૃઢ ભાવનાની શ્રેણિ-અડગ સુરતા અને ધૂજરી પેદા કરવાની ખામી જ છે. નહીં તો તેમ અને જ નહીં. કલ્પવૃક્ષની નીચે ઉભા રહ્યા છતાં પણ દરિદ્રી કે રોગી થયાની ભાવના સેવે તો તેવું પણ બને છે અર્થાત્ જેવી મનોબળની સખળતા તેવી જ તેને કાર્યરહસ્યની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે એ સંટંક છે. પરંતુ કલ્પવૃક્ષના મહિમાને અને આપ માણના મહાત્મ્યને જે જાણે પિછાણે છે તેને જ મનેચ્છાસિદ્ધિ હાથ લાગે છે; પણ ન જાણે તો તે સુખ ક્યાંથી માણી શકે ? આપ તો અપાર ઉપકારી છો એટલે ભક્તજનોને લાડ લડાવો છો અથવા તો આપને ભક્તજનો આજીજી વાક્યથી-ભક્તિરસાત્મક પદ લાલિત્યથી

પાઠ ઘણી પ્રતોમાં હતા; પરંતુ એક પ્રત અંદર વાડ સ્પર્શ હોવાથી તે મેં કાયમ રાખ્યો છે કે જેથી ભદ્રજની વાણી કે જે માણનીજ કૃપા ભરેલી છે તે દોષથી બચી છે. (અનુવાદક.)

વિનતી કરે છે; કેમકે ભક્તોપર આપના અનેક ઉપકાર થયાં કરે છે. ઉપકાર ન થતા હોય તો, માણ ! આ સ્વાર્થ પરાયણ જગમાં કોણ આપના ઉપકાર માની લખી લખી પાચ લાગે કે વિનતી કરે ? ! ચમત્કારને જ નમસ્કાર છે ! મતલબ કે ભજની જનોનાં લાડ કોડ પૂરાં કરનાર આપ અકળશક્તિ લોલાધર લાડીલાં માણ છે એથી આપનાં કાલાંવાલાં રૂપ ગુણસ્તવનાદિથી લાડ લડાવિયે છિયે એ આપશ્રીજીના ઉપકારનો બદલો રજી કરિયે છિયે; કેમકે એ વિન્ન અમારી કે ભક્તોની અન્ય શું ગુંજશ છે કે અન્ય બદલો વાળી ઋણથી ઉઠણુ થઈ શકિયે ? ૧૦૬

પ્રકટ પુરૂષ પુરૂષાઈ, તું આપે પળમાં મા;

ઠાલાં ઘર ઠકુરાઈ, દે દળ હળભળમાં મા. ૧૦૭

હે માડી ! આપના આ નામસ્મરણમંત્રથી અથાત આ શબ્દસૃષ્ટિમાં આપ રોમે રોમે રમી રહ્યાં છો તેથી આ પાઠના કરવાવડે આપ નામદર્શને પળવારની અંદર મર્દ બનાવી અપરંપાર શક્તિ બક્ષો છો. તેમજ જે બિચારાં માનવોના ઘરમાં ચારે બાજુ બાર હાથનો વાંશ ફરતો હોય તેવા ઠાલામાલા ઘરવાળાના ઘરમાં આ પાઠના પ્રભાવથી આપ તેને ઋદ્ધિસિદ્ધિ પૂર્ણ કરી એટલી બધી પાર વિનાની જોતજોતામાં ઠકરાઈ આપી દો છો કે જોનાર છક્ક થઈ જાય છે. એટલે કે નામદર્શને મર્દ અને બિશુકને ઠાકોરપદ નિ-

મિથ માત્રમાં મનમાન્યું આપી દીનવત્સલ બિરૂદને શોભા-
સ્પદ પ્રકાર સમર્યો છે. ૧૦૭

નિર્ધનને ધનપાત્ર, તું કરતાં શું છે મા ?

રોગદોષ દુખમાત્ર, તું હરતાં શું છે મા ? ૧૦૮

હે કૃપાવંતમાણ ! આપને નિર્ધન જનને ધનવાન બ-
નાવવો હોય તે શું વાર લાગે ? કેમકે આપ માણની કડ-
ણાદષ્ટિજ એવી છે કે સકળ લીલાદહેરથી પૂર્ણ હોવાને લીધે
જેનાપર સુનજર થઈ કે ધનનોજ વર્ષાદ વરસે છે. તેમજ
રોગમાત્ર, દોષમાત્ર અને દુઃખમાત્ર એટલે કે શારીરિક તથા
માનસિક અથવા કાચિક, વાચિક અને માનસિક રોગો તથા
પૂર્વકર્મકૃત દોષો-પાપસમૂહ અથવા તો અપરાધ કિંવા
કલંક-દૂષણ અને દુઃખ અર્થાત્ રજ્જેગુણથી પેદા થયેલ ચિત્ત
ધાર્મિકો એક ભેદ વા અન્ય કંટાળાઓ વગેરે તમામ આપના
જુકુટીવિલાસ માત્રથીજ દૂર થતાં વાર લાગતીજ નથી. ૧૦૮

હયગય રથ સુખપાલ, આલ્લ વિના અજરે મા;

બિરૂદે બહુચર બાળ, ન્યાલ કરો નજરે મા. ૧૦૯

હે માડી ! આ આપના અખંડાનંદમય ગરબાના પા-
ઠકને ઘોડા, હાથી, રથ, સુખપાલ (મ્યાના-પિંજસ-પા-
લખી) વગેરે વગર હરકતે આપ આપશો અને આપ બા-
ળાત્રિપુરા બહુચર મૈયા મોટાં મોટાં બિરૂદો પ્રભાવે માત્ર
કૃપાનજરવડે નિહાલ કરશો એમ મને પૂર્ણ વિશ્વાસ છે.

કેમકે આપના ચરણસેવકોને આપ સકળ પ્રકારે સુખી કરવા અત્યંત આતુર રહોછો. નહીં તો અમારી શી સેવા-લક્ષિત-સ્તવના હુતી કે આપ સાક્ષાત્ અચાનકપણે દાસને દર્શન દઈ આનંદમાં લીન બનાવી દીધા ! એતો માત્ર આપનો સ્વાભાવિકજ સ્વાભાવ છે કે નામ જપનારને નેકનજરથી નિહાલજ કરી દેવો. ૧૦૯

ધર્મદેવજા ધન ધાન્ય, ન ટળે ધામથકી માઃ

મહિપતિ દે સુખમાન્ય, માના નામથકી મા. ૧૧૦

હો જનની ! આપના આ નામસ્મરણરૂપ પાડથી પા-ઠકને ત્યાં એજ થાય છે કે ધર્મની વિજયપતાકા, ધનની છતાછત અને અનજની વખારોનો વ્યવસાય કોઈ વખત પણ કમી જણાતોજ નથી એટલે કે સદાય સદ્ધર્મની કાયમતા, ધનદૌરની રેલમહેલ અને ધાન્યની અપૂર્વતા આપના સેવકના ઘરમાં કાયમજ રહે છે. તેમજ આપના મંત્રનો પાઠ કરનારને રાજા મહારાજાઓ પણ સન્મુખતા સાથે મહાસન્માન આપે છે-એ આપ માજીના નામસ્મરણનોજ પરમ મહિમા છે. ૧૧૦

નર નારી ધરી દેહ, હેતેં જે ગારો માઃ

કુમ્ભતિકર્મકૃતખેહ, થઈ બિડી જશે મા. ૧૧૧

હો જનેતા ! જે કોઈ શરીરધારી સ્ત્રી પુરૂષ આ આપના બીજમંત્રમય આનંદદાયી આનંદનો ગરબો સાચી

ભાવનાથી સ્નેહપૂર્વક ભણુશે-વાંચશે-પાઠ કરશે તે સ્ત્રી પુરુષની નહારી-અવિદ્યા ભરેલી મતિવડે જે કંઈ કુકર્મ કરવામાં આવ્યાં હોય તે હુકર્મરૂપી ધૂળ અવશ્ય ઊડીને દૂર જતી રહેશે એટલે કે તે સ્ત્રી પુરુષના હૃદયમંદિરમાં કુમતિ નાશ પામીને સુમતિ નિવાસ કરશે જંથી તે અધ્યાત્મજ્ઞાનનો ભોક્તા થઈ આત્મકલ્યાણની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરશે. ૧૧૧

ભગવતિ ગીત ચરીત્ર, નિત મુણુશે કાને મા;

થઈ કુળ સહિત પવિત્ર, ચઢશે વૈમાને મા. ૧૧૨

હે મૈયા ! આપ ભગવતિશ્રીજીનું ચરિત્ર કિવા આપનું ગીત (ગુણાનુવાદ) ગાત એટલુંજ નહિ પણ જે કાનેથી હૃદયમાં શ્રવણ કરશે અને તેના શબ્દશબ્દના અર્થે રહસ્ય સાથે સમજી વિચારી મનન કરી નિદિધ્યાન કરશે તે માનવ પોતાના કુટુંબ-વંશ સહિત નિર્મળ-પાપ મેલથી રહિત બની વિમાનમાં બેસી શક્તિલોક-પરમધામને પામશે એ નિઃસંદેહની વાત છે. ૧૧૨

તુંથી નથિ કો વસ્ત, તેથી તુને તર્પું મા;

પૂરણ મુકટ પ્રશસ્ત, શી ઉપમા અર્પું મા ? ૧૧૩

હે જનની ! કઈ વસ્તુ-એટલે કે, ચંદન-જલ-કેસર-પુષ્પ-દીપ-ધૂપ-અતર-કર્પૂર-નૈવેદ્ય પદાર્થ-ગુલાલ-અળીલ-દહી-દૂધ-દહી વગેરે પૂજન માટે વપરાતાં મંગળ દ્રવ્યો જે જે ઉપયોગમાં લેવાય છે તે તે સકળ વસ્તુઓ આપેજ બનાવી

છે અને સત્યપણે વિચારું તો તે સર્વે પદાર્થોની અંદર આપનોજ નિવાસ છે એથી કહેવુંજ જરૂરનું છે કે આપ વિનાની કોઈ વસ્તુ નથી; તો પછી તે આપનીજ વસ્તુઓ આપને શી રીતે સમર્પી કૃપા મેળવી સંતોષ પ્રાપ્ત કરી શકું ? મારી માલિકીની વસ્તુથી આપનું પૂજનાદિ કરી તૃપ્તિ મેળવું તો તે બ્યાજબી ગણાય ! આપની સરજેલ વસ્તુઓ આપનેજ અર્પું એમાં મારું શું ? એતો ખાલી મારી અજ્ઞાનતાજ ગણાય કે બાઈનાં કૂલ બાઈનેજ આપી શોભા પોતાએ મેળવવી ? બસ હું સત્ય ભાવના ભરી ભક્તિ સમર્પું એજ કંઈક ઠીક છે કેમકે તેના વિના આપના સેવા સન્માનમાં અન્યનો ઉપયોગ કરવામાં મારી સત્તા નથી. જેથી તે સેવાસન્માન સ્વીકારી દાસને વાંછિતદાન દેશે. તેમજ જગન્માતા ! જે વાણી આપને પ્રિય લાગે છે; પણ તેવી વાણી હું આચારમાં આણી શકતો નથી; કેમકે કયા શબ્દોમાં કંઈ ઉપમા આપી આપની સ્તવના કરી શકું; કારણ આપને કોઈ ઉપમા આપવા જેવું દેખાતુંજ નથી—ઉપમા ઉપમેય વાચક ધર્મ આદિ પૂર્ણોપમાલંકાર યુક્ત આપ વિદ્યમાન છે. આપની ઉપમા અન્યમાં ઘટાવી સંકાય; પણ અન્યની ઉપમા આપને આપવા જતાં તે બરોબર છાજે તેવીજ નથી. આપ તો સકળ ઉપમાદિ પૂર્ણ છે, પ્રકટ પરચાવંત છે, સર્વ શક્તિમંત, સર્વવ્યાપક, સર્વમાં આદિ કાર્ય કારણભૂત અને વિશ્વતંત્રના સમસ્ત વ્યવહાર આપ-

નાજ હસ્તક સ્વતંત્રપણે છે એથી સર્વ રીતે આનંદી, બહાં
અને યોગ્ય છે. એટલે પછી કથવામાં કયા શબ્દપ્રયોગની
યોજના કરી શકું ? બસ, એટલુંજ કહી શકું છું કે આ-
પના જેવાં સુંદર-કુશળ કારિગીરીવંત-દિવ્ય શક્તિયોનાં
અધિશ્વરી ક્રૂત આપજ છો. જેમ આદિ કવિ વાલ્મીકીએ
રામ રાવણના યુદ્ધની પ્રશંસા સમય ઉપમાનો મુકાબલો
કરતાં એટલુંજ કથ્યું છે કે રામરાવણયોયુદ્ધ-રામરાવણયોસમઃ-
રામ રાવણનું યુદ્ધ રામ રાવણના જેવુંજ હતું-એજ મુજબ
મારી વાણી પણ કથી આનંદ માને છે. ૧૧૩

વારંવાર પ્રણામ, કરજોડી કીજે મા;

નિર્મળ નિશ્ચળ નામ, જનનીનું લીજે મા. ૧૧૪

હે માડી ! હવે મારી સ્વતંત્રતામાં એટલું જ છે કે
હું વારંવાર આપને સત્ય પ્રેમભરી ઉચ્ચકોટીની ભાવનાવડે
હાથ જોડી પ્રણામ કરું અને નિર્મળ મનની અડગ વૃત્તિ-
વડે આપ જનનીનું નામસ્મરણ કરું એ બની શકે તેમ છે.
માટે તે કયાં કરીશ એ અચળ ટેક છે. ૧૧૪

નમો નમો જગમાત, નામ સહસ્ર ત્હારે મા;

માત તાતને ભ્રાત, તું સર્વે ત્હારે મા. ૧૧૫

હે જગન્માતેશ્વરી ! હું આપશ્રીજીને આપનાં હજાર
તારક નામોના પાઠ સાથે નમન કર્યાં કરું છું અને સત્ય

પ્રતિજ્ઞા સાથે વિદિત કરું છું કે મારે તો આપ જ માતા પિતા ભાઈ અને સર્વસ્વ સગાં, કિંવા ધનાદિ છે. અન્ય તો સર્વ સ્વાર્થનાં જ સગાં છે અને આપ તો નિઃસ્વાર્થ સાથે સાચાં સગાં છો કે જે આ ભવ પરભવ અને ભવોભવ સકળ સંતાપ તથા ભવદુઃખથી મુક્ત કરી મુક્તિની મુલાકાત લેવરાવવાવાળાં છો જેથી મારી સર્વ લાજ આપ હોલતબદીના જ હાથ છે. ૧૧૫

સંવત રાત દશસાત, નવ ફાલ્ગુણ શુદ્ધે મા;
તિથિ તૃતિયા વિખ્યાત, શુભ વાસર બુદ્ધે મા. ૧૧૬

હે જગદંબે ! આજે સંવત ૧૭૦૯ ના ફાલ્ગુણ શુદ્ધ ત્રીજને બુધવાર છે કે તેના રોજ આપ વિશ્વેશ્વરી દીન-દયાળી માનાં મને સાક્ષાત્ સ્વરૂપે દર્શન થતાં થયેલા અત્યાનંદમય આ ગરબો આપની કૃપાથી ગાયો છે. ૧૧૭

રાજનગર નિજ ધામ, પુર નવીન મધ્યે મા;
આઈ આઈ વિશ્રામ, જાણુ જગત બધ્યે મા. ૧૧૭

હે આઈ ! આપ માણુનું ધામ, રાજનગર (અમદાવાદ) અંદર સર્વથી પ્રથમ (વિશ્રામસ્થાન) નવાપુરાની અંદર છે એમ આખા જગતમાં જાહેર છે. (મતલબ એકે અમદાવાદની અંદર સહુથી પહેલી સ્થાપના નવાપુરામાં જ હતી. તે પછી માણુકચોક વગેરે જગોએ થઈ-એથી જ મદદથી આ વાક્યપ્રયોગ કર્યો છે. ૧૧૭

કરિ દુર્લ્લભ સુદ્લ્લભ, રહું છું છેવાડો મા;
કર જોડી વલ્લભ, કહે ભટ મેવાડો મા. ૧૧૮

હે મહંમાયા ! આપશ્રીજીનું આદિ ધામ નવાપુરામાં હોવાથી જ હું પણ પૂર્વજાદિ સહુ આપ ચરણસેવન હિ-
તાર્થ છેવાડો (રાજનગરની એક બાબુએ નવાપુરામાં)
રહું છું, તેનું કારણ એજકે જે યોગી મુનિયોને અતિ પરિ-
શ્રમ સેવ્યા છતાં પણ આપશ્રીજીનાં અતિ દુર્લ્લભ દર્શન
છે, તે સહેજ પ્રયાસમાં આપની કૃપાવડે સુલ્લભ થવાની
ખાતર જ અહિયાં રહું છું અને આપનો દાસાનુદાસ ભટ્ટ
મેવાડો વલ્લભ (અને ધોળા) હાથ જોડી નિરંતર માટે
એટલું જ માંગી લે છે કે આવીજ રીતે રોજ ઈચ્છાપ્રતિ-
પાલનનિમિત્ત આપ જનની દર્શન દીધાજ કરશે અને
સર્વ સેવકજનને વિજય સમર્પશે ! અસ્તુ ! જય જય
રંગ સદા વરસો ! ! ! ૧૧

અનુવાદકની અભ્યર્થના !

(હરિગીત-છંદ.)

જય મહુચરી જ્ઞાતીધરી જય સુંદરી સર્વેશ્વરી,
વિવધરી વિજયેશ્વરી જય ઇશ્વરી યોગીશ્વરી;
વામીશ્વરી વાઘેશ્વરી જય શંકરી શૂળેશ્વરી,
મુકુટેશ્વરી માહેશ્વરી જય બ્રામરી ભૂતેશ્વરી ! ૧

ભુવનેશ્વરી ચક્રેશ્વરી જય ધીશ્વરી છત્રેશ્વરી,
વૃક્ષેશ્વરી સિદ્ધેશ્વરી જય ખેચરી હ્રેમંકરી;
આશુસરી આશામુરી જય શ્રીધરી ગુહ્યેશ્વરી,
પરમેશ્વરી પ્રાણેશ્વરી જય ધનુર્ધારિ ધનેશ્વરી ! ૨

શ્રેયંકરી સુરમુંદરી જય ભૂધરી ભયમોચની,
મંગળકરી શાકંભરી જય સુરસરી સુવિદ્યોચની;
જય મહામાયા મહાવાણી મહાવિદ્યા મોહિની,
જય મહાકાલી મહાભારી મહાલક્ષ્મી સોહિની ! ૩

જય મહાગૌરી માંગધારી મોક્ષદાતૃ મહાબ્રજા,
જય યોગનિદ્રા યોગમાયા અલેદ્યા અમૃતકળા;
જય અંબિકા જય ઇંદ્રિસજ દુરત્યયા સહુમંગલા,
જય ત્રિપુરમુંદરિ તોતલા જય ત્રિનેત્રા પવિશૃંગલા. ૪

જય ચંડિકા આમુંડ ચંડા ચચિકા ચૂડામણી,
 વેદત્રયી વર વેદગમા વજ્રધારિણિ વારૂણી;
 જય કાલરાત્રિ કપાલિની જય કરાલી ભયહારિણી,
 કામાક્ષિ તું કમલાક્ષિ તું જય વિરૂપાક્ષી તારૂણી ! ૫

જય ભદ્રકાલી ભારતી જય ભૈરવી ભીમા તુંહી,
 અપરાજિતા અજિતા જયા ઉમિયાજ વિજયા મા તુંહી;
 તુલના તુંહી તલવાસિનિ તું કામિની ગિરિના તુંહી,
 જય ચંદ્રઘંટા ચિત્રઘંટા યોગઘંટા પણ તુંહી. ૬

જય સરસ્વતી જય ભગવતી જય પાર્વતી પદ્માવતી,
 જય ઉર્ધ્વકેશિ યશસ્વિની જય એકવીરા પ્રકૃતી;
 દુર્ગા શતાક્ષિ દાંડિની જય દ્યોતિની ભદ્રા સતી,
 જય વૈષ્ણવી પ્રહ્લાણી જય જય પ્રહ્લાયારિણિ મધુમતી. ૭

જય વીશદત્તી વજ્રહસ્તા વિંધ્યવાસિનિ વિજયદા,
 જય નારસિંહી નીલગ્રીવા શિરા રૌદ્રી સૌખ્યદા;
 નારાયણીજ નરેશ્વરી જય શૈલપુત્રી શારદા,
 જ્વાલામુખી જય વર્દની જય સ્કંદમાતા નર્મદા. ૮

જય સાત્વિકી સાન્નિધી ત્રિગુણા સુગંધા સુભગાજ છે,
 કૌમારિ કૌભેરી ભવાની સિદ્ધિ હરસિદ્ધીજ છે;
 કાલ્યાણી કુખમાંડની જય હિંગલાજ જયંતિ છે,
 ભુજવાહિની નરવાહિની શબવાહિની ભયંહંતિ છે. ૯

જય ખર્જુધારિણિ ખોડિયારજ જયતિ જવાલામાલિની,
 જય મહિષદૈત્ય નિર્મર્દિનિ જય પ્રણુતજનપ્રતિપાલિની;
 જય અન્નપૂર્ણા અપર્ણા જય દારવાસિનિ વ્યાસિની,
 નક્ષત્રખરી વારાહિ લલિતા વંદાણુવટિ જય માલિની. ૧૦

જય સ્વસ્વરૂપા સુરરૂપા જય કલિત કલ્યાણેશ્વરી,
 જય રક્તદશના રોઝી આર્યા જગન્માત જગીશ્વરી;
 જય ત્રયીવિદ્યા કામધેનુજ યોગિની ચરેશ્વરી,
 મોઢરિ માતંગી શિહોરી શીતલા વિશ્વંલરી. ૧૧

જય શિલાદેવિ અન્નરી જય મુગલ માવડ માત તું,
 અર્બુદલવાની અનસુયા જય ખૂટ ખાખર માત તું;
 સિંહાસનિ સિંધવાય શંખિનિ હંસી હિમજ માત તું,
 જય લીંબચી હંસાસની જય મુર્ગવાહનિ માત તું. ૧૨

જય ત્રિમૂર્તિ જય શાંભવી જય રોહિણી જગપાલિકા,
 જય સુભદ્રા કલ્યાણિ તું જય મહાજવાળા કાલિકા;
 ગાંધારિ વૈરટયાજ ધરણી માનસી મહામાનસી,
 પંચાંગુલી પ્રજ્ઞસિ ભાષા અધુમા વજ્રકુંશી. ૧૩

જય તારણિ તુંહિ ધારણિ તુંહિ સુતારા તારા સ્વરા,
 નિર્વાણી શાંતા હરિતારી સુસિદ્ધા જય અક્ષરા;
 ઓશ્યા શ્રીવત્સા માણુવી જય જયતિ નરદત્તા ગિરા,
 કલ્યાદિરૂપ વિદ્યાસિની બહુ બિરૂદધારો બહુચરા. ૧૪

સ્વાહા સ્વધા જય બષ્ટકારજ પ્રણવરૂપી બુદ્ધિ છે,
લક્ષ્મી ક્ષમા શાંતિ તૃષા જય તુષ્ટિ પુષ્ટિ સુવૃદ્ધિ છે;
નિદ્રા ક્ષુધા અમિ અન્નિ ધૃતિ તું શૌર્ય સ્મૃતિ કૃતિ સમૃદ્ધિ છે,
વિદ્યા કલા સદ્ તત્ત્વધારક અકલસકલ સુન્નદ્ધિ છે. ૧૫

જય રક્તબીજનિકંદની જય ધુમ્રત્રોચનપાતની,
જય શુંભ હૃષ્ટ નિશુંભ દાનવ ચંડમુંડવિદ્યાતિની;
જય મધૂકૈટભગંજની જય ભક્તજનમનરંજની,
જય હૃષ્ણખળદળખંડની નિજ નક્ષરભીડવિભંજની. ૧૬

જય પતિતપાવનિ બહુચરી જય અધમજનઉદ્ધારિણી,
અશરણુશરણુ છે સ્વામિની સદ્ વિદ્યવૃંદવિદારિણી;
ચંદ્રનુજવાયક લલિત લાયક નિખિલ અધનિસ્તારિણી,
જય સુગુણસાગર કૃપાઆકર વિષદ સુખ વિસ્તારિણી. ૧૭

જય વિવિધરૂપવિકાશિની પણ અખિલરૂપે એક તું,
જય ભુવનભૂષણ વિગતદ્વયણ પરમ પાવનિ એક તું;
જય સુરભિ સેવક સંતરક્ષક પ્રણુતપક્ષક એક તું,
જય જગત્કર્તા ભોગ્યભર્તા દુઃખહર્તા એક તું. ૧૮

સદ્ શક્તિ તુજ શાક્તવડે પ્રતિ વસ્તુમાં પ્રકટે સહી,
પ્રતિ યંત્ર મંત્ર સુતંત્ર પણ તુજ શક્તિથીજ નિભે સહી;
ઉત્પત્તિ સ્થિતિ લય તુજથીજ નિત નિયમમાંજ રહે સહી,
જગત્તંત્ર ચોક્કે તુજખળે નહિ તુજ વિનાં કોઈ સ્થળ સહી. ૧૯

તું ધર્મદાતા અર્થદાતા, કામદાતા સ્વામિની,
 તું સુક્રિદાતા ભુક્રિદાતા લક્રિદાતા સ્વામિની;
 તું સત્ય જ્યોતિસ્વરૂપ જગમાં શાશ્વતી છે સ્વામિની,
 બિરુદાણિ બહુચર બાલિ તું સુખ શ્રેયસાધક સ્વામિની. ૨૦
 પરિપુર્ણ પ્રેમેં પૂર્ણને નિત પૂર્ણ સેવા આપશે,
 દર્શન દર્ધ સુપ્રસન્ન થઈ મા દાસ નિજનો સ્થાપશે;
 સહુ આધિ વ્યાધિ ઉપાધ સંતત કળીકદમ્બ કાપશે,
 જય મોદમંગળકારિણી મુજ સકળ બાજિ સુધારશે ! ૨૧

તથૈવાસ્તુ !!!

પુરાણખર.

કોઈ પણ જાતા કે જાગિનિયોને કોઈ શુજરાતી હિંદી મારવાડી મરાઠી કે માગધી વા સંસ્કૃત પુસ્તકનું જાણાંતર ઉપરની ગમે તે જાણાઓમાં કરાવવું હોય, તથા તેઓ જાણાની અંદર નોંવેલ્સ નિબંધ વાર્તા કે નાટક ગદ્યમાં કેંવા પદ્યમાં તૈયાર કરાવવાં હોય તો, અથવા તો કવિતા-
 ૧ અંદર કંઈ પણ કાર્ય કરાવવું હોય અગર કોઈ પુસ્તક છપાવવું કે સુધરાવવું હોય તો નીચેને શિરનામે પત્રવ્ય-
 હાર કરવાથી મનમાનતો ખુલાસો મળશે. તેમજ કોઈને
 ૨ પ્રકારનાં પુસ્તકો મંગાવવાં હોય અથવા કોઈ દવાઓ
 ૩ જેરે મંગાવવી હોય તો લખી મોકલવાથી નિયમ મુજબ
 મોકલવા તુરત જાહેરજસ્ત થશે. માટે મનપસંદ કામ અને
 ઉમદા માલ મેળવવાની ઇચ્છાવાળાઓએ વિગતવાર લખી
 જણાવવા તસ્દી લેવી. એજ

(જવાબ જલ્દી મેળવવા દીગીટ પત્ર સાથે સામેલ રાખવી.)

અમદાવાદ.
 સલામોસ રોડ.

}

પી. પી. શર્મા.

સાહેબો! જરા આ તરફ ધ્યાન આપશો કે?

જે આપને જગદંત્રીની ભક્તિ સ્તવના સંબંધી અખૂટ
ગરબા બારમાસી પંદરતિથિ ગરબીઓ અને છુટક ભજનોનો
ભંડાર હાથ કરી દેવીભાગવત વગેરેની માહેતી મેળવવી હોય
અગર માણનો અર્થિત્ય મહિમા જાણવો હોય તો શ્રી શક્તિ
ભક્તિરસ પદમાબા આજેજ મંગાવો કે જેના વાંચવાથી
અનહદ આનંદ મળવા સાથે માણની કૃપા પ્રાપ્ત થશે, કીંમત
રૂ. ૧-૮-૦ પોસ્ટેજ ગ્રુહ. પૃષ્ઠ લગભગ ૪૦૦

ભટવજ્ઞેભ કૃત લઘુ કાવ્ય સંગ્રહ-કે જેની અંદર વિવિધ
પરવાઓ ભરી કથનોઓ સાથે આનંદનો ગરબો તથા અન્ય
ગરબાઓ વગેરેનો તે આનંદ આપનાર છે. કીંમત રૂ. ૦-૪-૦

સાથે આનંદનો ગરબો-આ ગરબો અર્થ વિવેચન રહસ્ય
અતંતર આદિ સહિત કૃષ્ણશ્રી પૂર્ણ છે. ભાષા રસિક અને
આનંદ આપવા સાથે હૃદય પૂરણ કરનાર પાઠ છે. કી. રૂ. ૦-૮-૦

ધનુષધારીજીનું આખ્યાન-હરિકીર્તનની પેઠે પાર વિતાવ
ચાયનો છંદો દષ્ટાંતો અને વ્યાખ્યાઓ સાથે અતિ રસમય
કીર્તનકારને અને તમામ પ્રેમીજનોને વાંચવા મનન કરવા લા
યક છે. કીંમત રૂ. ૦-૮-૦

મળવાનું ડેકાણું-માણિક્યોક મુદ્રત પોખ સામે
બહુચરાણના મંદિરમાં-અમદાવાદ.

